

Novj. of. H. Fahlb

Izvestje

c. kr. državne nižje gimnazije

v Ljubljani

o šolskem letu 1892/93.

Na svetlo dal c. kr. ravnatelj

Fran Wiesthaler.

Vsebina.

- 1.) O metodiškem pouku nemščine v I. in II. razredu slovensko-utrakvistiških gimnazij. (II. del.) Spisal *Ant. Štritof*.
- 2.) Šolska poročila. Sestavil *ravnatelj*.

V Ljubljani 1893.

Založila c. kr. državna nižja gimnazija.

Natisnila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg.

Izvestje

c. kr. državne nižje gimnazije

v Ljubljani

o šolskem letu 1892/93.

Na svetlo dal c. kr. ravnatelj

Fran Wiesthaler.

Vsebina.

- 1.) O metodiškem pouku nemščine v I. in II. razredu slovensko-utrakvistiških gimnazij. (II. del.) Spisal *Ant. Štritof*.
- 2.) Šolska poročila. Sestavil *ravnatelj*.

V Ljubljani 1893.

Založila c. kr. državna nižja gimnazija.

Natisnila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg.

0 metodiškem pouku nemščine v I. in II. razredu slovensko-utrakvistiških gimnazij.

(Konec.)¹

Drugi del: praktiški vzgledi nemškega pouka.

Druzega dela te razprave ne morem boljše začeti, nego ako prijavim veselo in za pravega učitelja nad vse vzpodbudno poročilo, da se je «nova», analitiška metoda nemškega pouka za prvi in drugi razred slovensko-utrakvistiških gimnazij, kakeršno tudi jaz utemeljujem in priporočam v tej razpravi, med tem izrečno priznala z najvišjega učnega mesta. Visoko ministerstvo za uk in bogočastje je namreč z razpisom dne 6. malega srpana l. 1892., št. 11.297., našemu učiteljskemu zboru naznanjenim od pre-slavnega deželnega šolskega sveta za Kranjsko dne 30. malega srpana l. 1892., št. 1478., izjednačilo dosedaj različne učne načrte za nemščino v prvih dveh razredih slovensko-utrakvistiških gimnazij v Ljubljani in v Novem Mestu; konec tega razpisa pa se glasi doslovno takó: *«Das hohe Ministerium hat zugleich bemerkt, dass die Bestrebungen der Lehrer (bila sva tovariš Bežek in jaz), den genannten Unterricht (nemščino v prvih dveh razredih imenovanih gimnazij) einheitlich und nach der sogenannten analytisch-directen Methode, die beim Unterrichte in den lebenden Sprachen immermehr zur Geltung kommt, zu ertheilen, Anerkennung und Förderung verdienen. Es steht zu erwarten, dass durch den Verkehr und den regen Meinungs-austausch der betreffenden Fachlehrer nicht bloß derselben Lehranstalt, sondern aller gleichartigen Schulen des Landes auf diesem Gebiete allmählich vom bloßen Versuche zur sicheren und stabilen Didaxis gelangt werde.»* V teh besedah se najprej iz nova in izrečno potrjuje, da prihaja analitiško-direktna metoda čim dalje bolj do veljave pri pouku živih jezikov; na to se priznava in v pospeševanje priporoča trud onih učiteljev, ki na slovensko-utrakvistiških gimnazijah že gojé takšen pouk pri nemščini; da pa dospejo ti posamezni poskusi do trdnega in stalnega učbenega načina, pozivljejo se končno vsi učitelji-strokovnjaki, naj si vzajemno naznanjajo — najbolje sevéda javno — svoje misli o tej stvari in zlasti svoje učne izkušnje. — Po tem ministerskem razpisu mi je zavest poživljena, da sem s skromno to razpravo na pravi poti, in polu tega pre-pričanja nadaljujem začeto snov s tem, da pridenem teoretiškemu delu še praktiške vzgledé, zajete v izkušnjah svojega učiteljevanja. Ti vzgledi pa si sevéda nikakor ne prisvajajo vzorne veljave; marsikdo bode pripravnejših nabral, spretnejše jih razvil in s tem temeljna vodila analitiške metode verjetnejše dokazal. Da bi se to skoraj in od več strani zgodilo!

¹ Prvi, teoretiški del te razprave je izšel v lanskem izveštji (l. 1892.) našega zavoda. Obseza 21 strani in se deli v uvod in v štiri poglavja s temi naslovi: I. Obseg učne vsebine. II. Sintetiška ali analitiška metoda? Slovnica ali čitanka? III. Temeljna vodila analitiške metode v luči dušeslovja. IV. Didaktiške stopinje pouka.

I. Kakšna učila naj rabijo pouku v nemščini?

Na to vprašanje moramo še kratko odgovoriti, predno se lotimo praktičnih vzgledov pouka. Smoter nemškega pouka v prvih dveh gimnazijskih razredih in bistvo analitiške metode, kakor smo ju razložili v prvem delu, zahtevata, da se uporabljajo samo taka učila, na katerih podlagi je možno gojiti živo nemško konverzacijo med učiteljem in učenci. Konverzacija je namreč po novi metodi poglavitno, ker najprirodnejše sredstvo vsakega jezikovnega pouka, sôsebno pa onega, ki nas hoče dovesti do spretnosti v govoru in pisavi. Rekli smo v prvem delu: Govôri, kar največ moreš, v tujem jeziku, prevajaj v materinščino le v skrajnih potrebah, v tujščino pa nikdar, ali le na najvišji stopinji pouka, úči iz slovnice le najpotrebnejših stvari, posameznostij se učenci tekom časa o prilikah mimogrede naučé. Pri takem obdelovanji se kmalu javlja važna «družilna privadba» (associative Gewöhnung): uho in jezik se privadita svojskemu izražanju tujega jezika, obudi se óno živo čustvo jezikovno, ktero izdaje več, nego še takó pogosto ponavljanje slovniskih pravil. Izključene so torej iz tega pouka vsakeršne vadbe s posameznimi nevezanimi stavki, kateri naj bi se prevajali, izključene so zlasti óne, ki gojé prevajanje iz materinščine v nemščino. To vse je utemeljeno v prvem delu razprave. Tam sem tudi navedel nekaj po tej metodi osnovanih učnih knjig za moderne jezike. Njim lahko pridenemo še med tem izšlo: Georg Weitzenböck, Lehrbuch der französischen Sprache. I. Theil.

A. Čitanka. Vpraša pa se sedaj, ali bodi nemška učna knjiga za slovenske prvo- in drugošolce tudi takšna, kakeršne so francoske in angleške za Nemce in nemške za Čehé? Spomnimo se, kar smo v prvem delu razložili, da naši učenci, ko vstopajo v prvo šolo, nikakor niso popolnoma neveščí nemščine, ampak da se jim za nemško znanje temelj postavlja že v ljudski šoli! Naši nemški učni knjigi torej ni treba začenjati s početnimi nauki, s črkami in z njihovo izgovarjavo, kakor morajo začenjati navedene knjige za druge moderne jezike, ampak nadaljuje naj kot neka srednja stopinja jezikovnega pouka to, kar se je začelo že v ljudski šoli. Kar učé francoske in angleške učne knjige v svojih prvih delih, to spada pri nas v ljudsko šolo: za našo gimnazijsko prvo stopinjo (prvi in drugi razred) bodi knjiga taka, kakeršni so francoski in angleški drugi in tretji deli. «Početnice» nemškega jezika so torej umestne v ljudski šoli, gimnaziji morejo rabiti edino le «čitanke» s celotnimi sestavki.

Ali je pa zató prav, da rabimo kar nemške čitanke, ki so namenjene rojenim Nemcem v popolnoma nemških šolah, n. pr. čitanko Prosch-Wiedenhofnerjevo, Lamplovo, Neumannovo i. dr.? Res se kažemo s tem jednakomožne z nemškimi zavodi, ali bojim se, da plačujemo le predrago ta zunanji videz. Ker so namreč vse te čitanke brez izjeme tudi z najlažjimi svojimi berili našim prvošolcem pretežavne, izgublja se prvič prav po nepotrebem mnogo truda za tolmačenje onih beril, ki so sploh porabna, zlasti v začetku pouka, drugič pa učenci baš zaradi prevelikih težkoč izvestno ne napredujejo takó v znanji nemščine, kakor bi pri čitankah z berili, njihovemu znanju prikladnejšimi. In kakó malo beril je v teh čitankah porabnih! Dve tretjini jih je treba kar izpustiti, ker bi bilo zamán, lotiti se česa, kar daleč preseza znanje učencev. Toliko nepotrebnega pritežja, ki samó ceno knjige povišuje, sicer pa nič ne hasne, vender ne kaže pridržati zgolj zaradi tega, da bi se moglo reči: mi rabimo iste knjige, kakor nemški zavodi! Ne ugovarjaj-se mi pa,

da visoka učna uprava ne bi odobrila drugačnih čitank: zdi se mi, da ne bi bilo težavno preveriti jo, da so vse sedaj na naših zavodih uvedene nemške čitanke za začetek pretežavne in da bi se s posebnimi, lažjimi čitankami dosegli boljši uspehi, nego se dosežajo sedaj.

Nemška čitanka bi po mojem mnenju morala biti taka: Skupna za oba razreda naj bi se, kar se tiče jezikovnih težav, s svojim začetkom naslanjala na našo ljudsko šolo, s svojim koncem pa naj bi sezala do óne višine, na kateri so sicer dotične, nemškim zavodom namenjene čitanke. Vsebina naj bi bila vseskozi pripovedna, obsezajoča basni, pravljice, pripovedke, povesti i. t. d., pisane večinoma v nevezani besedi. Pripovedni članki se namreč mnogo lažje zapominjajo in obnavljajo, nego opisovalni; zakaj pri poslednjih so stvari samo vzporedne v prostoru ali času, in njih medsebojna zveza je le slučajna in zunanja, pri povestih pa ima spomin mimo družih olajšav sósebno važno oporo na zaporednem razvoji dogodkov, vršečih se po zakonih vzročnosti. Posamezna berila bi ne smela biti drugače razvrščena, nego samó gledé na jezikovne težave po načelu, da ima lažje berilo prednost pred težjim in da se stopnjema hodi od lažjega do težjega. Pri taki razvrstitvi bi pa nikakor ne trebalo ozirati se na zaporednost slovniskega ustroja, takó da bi vsako berilo obravnavalo posebno slovnisko pravilo; razvrstitev naj bi bila temveč le toliko zavjsna od slovnice, da se ne bi takoj s početka uporabljali nenavadni izrazi in se ne kopičili najrazličnejši in težavni stavki in zapletena sestavja. Pač pa naj bi se posamezna berila nanašala na kar možno različne življenjske položaje, in uporabljala naj bi se vsa navadnejša rěkla, da bi bilo besedje tem bogatejše in popolnejše. Zakaj ker se po analitiški metodi posamezna berila tolikrat ponavljajo in na vse strani premlevajo, da jih vedó učenci končno na pamet, praveša bi koncem drugega leta vsa bogata izrazovitost čitanke učencem v kri in meso.

B. Slovnica. Nastane nam pa novo vprašanje, ali zadoščaj gola čitanka, kakeršno smo prav kar opisali, ali jo spremljajta kratka slovnica in slovar, oziroma besednik. Kar se tiče najprej slovnice, vidi se mi reč nedvojbena, da ne kaže napravljati posebne male slovnice z najvažnejšimi pravili, sosebno pa ne slovenski pisane, ampak da se uporabljaj izključno óna nemški pisana slovnica, katera rabi sploh za vso gimnazijo. Res se potrebujejo na tej stopinji le najbistvenejše reči iz slovnice, katere učitelj z malimi besedami lahko razloži — in prav zaradi tega bi celó nič ne trebalo slovnice —, ali óne najbistvenejše reči se prvič lahko poiščejo tudi v veliki slovnici, drugič pa se je učencu iz znanih ukoslovnih vzrokov zgodaj privaditi jedni jedini slovnici, katera ga spremljaj do konca studij. Saj učitelj pri tem lahko v materinščini razlaga, dokler treba, samó da se učenci naposled točnih slovniskih pravil — in teh je na tej stopinji dokaj malo — naučé v nemščini, ker se le takó izdatno ustreza zahtevam analitiške metode. S tem pa zopet nečem trditi, da mi ugajajo óne nemške slovnice, ki so namenjene rojenim Nemcem. One samo ozaveščajo jezik, kateri je že iz mladega last učencev, pri nas pa se je nemščine še le učiti. Premišljevanja o jeziku nam torej nič ne hasnejo, mi potrebujemo samó praktiskih pravil, ki zares pospešujejo jezikovno znanje, pred vsem pravil za stvari, katere učencem dognano največ težav delajo. V tem smislu bi trebalo kako nemško slovnico za naše razmere posebno prikrojiti.

C. Slovar. Drugače je s slovarjem in besednikom, oziroma z obema vkup. Troje je namreč možno: ali poseben slovar po abecednem redu, ali besednik (vokabular) za vsako berilo posebej, ali tretjič oba zapored, slovar

in besednik. Ako se spomnimo, kar smo rekli v prvem delu, da se po analitiški metodi iskanje besed v slovarji ali zapominjanje po besedniku ne prepušča učencem, predno se dotični sestavek v šoli čita, ampak da se tolmačijo besede v stavkovni zvezi pri obdelovanji beril samih in da jih na to učenci ponavljajo v posebnih besednih vrstah, ker je jedna glavnih ukoslovnih zahtev ta, da se razlagaj in premlevaj vsaka tvarina v šoli in da se za dom ne «nakladaj» ničesar, kar ni zgolj ponavljanje razložene in premlete tvarine, — tedaj je pred vsem jedna stvar popolnoma jasna: prvi in poglavitni tolmač besed je učitelj sam v šoli. Samó on more po najkrajšem poti razložiti učencu pojemske obsege tujih besed ter od njih natančno ločiti obsege dotičnih materinskih izrazov, samó on zlasti vé v vsakem posameznem slučaju izbrati pravi pomen iz čisto širnega pojemskega obsega. In táko razlaganje in določanje je velike važnosti: ž njim se prodira v jezikov duh, ž njim se goji čustvo za tuji jezik. Kakó naj si učenci sami prisvajajo to neizogibno znanje pojemskih obsegov? Iskaje doma pravih pomenov besedam, tavajo po slovarji kakor slepci brez vodnika: ker jezika še ne znajo, ne morejo razsojati, kateri pomen je vsakikrat pravi, in zato je vse, kar sami izpisujejo iz slovarja, zavisno zgolj od slučaja, in učitelj ima dokaj opraviti, predno jim izbije iz glave, kar so si napisali napačnega. Večina izpisuje ali samó prvi pomen, ki stoji za tujim izrazom v slovarji, in to so lahkomisleži, ali pa vse pomene, kolikor jih ima slovar, in to so sicer zelo marljivi, a malo razborni učenci; le najbolj nadarjenim se dozdeva, da ni prav niti jedno niti drugo, a ker jim nedostaje razsodnega znanja, tudi oni le ugibljejo, kateri izraz bi bil pravi. Koliko izgubljenega časa in truda! In ali se ne loti učenca skoraj tudi mržnja do predmeta, ko vidi, da je ves njegov domači trud zamán? Prazne maruje so pa, če kdo misli, da se učenec priučí vsaj nemškemu pravopisu, ako je primoran besed iskati in jih v preparacijo zapisovati. Ko bi to tudi res bilo, ne mogla bi malenkostna pridobitev nadomeščati vseh prevažnih izgub, ki so v zvezi s takim krivim počenjanjem. Ali pri pouku pravopisa je uhó važnejši činitelj nego okó. Že staro pravilo veli: «Schreibe, wie du sprichst!» ne pa: «Schreibe, wie du liesest!» Obrni to pravilo, rekoč: «Govôri v šoli z učenci natanko in dosledno takó, kakor se ima pisati!» — in učenci bodo kmalu prav pisali.

Načeloma torej slovarja prav nič treba ni, učitelj sam bodi živi slovar. To veljaj tudi v istini brez izjeme za začetek pouka: v začetku bi bil vsak slovar le kvaren. V poznejšem času pa se vender stvar dejanski pokaže malo drugačna, nego se vidi v idejalni teoriji. Ko bi vedno učitelj sam tolmačil vse besede in jih narekoval učencem, porabil bi za to preveč časa. Vrhu tega je tudi dokaj besed, katerih pojemski obseg je dovolj jasen in se popolnoma ujema z obsegom materinskega prevoda. Učitelj pridobiva torej le mnogo časa, ako se med tolmačenjem vsaj lažjih in nedvomnih stvari more sklicevati na slovar, češ: temu in temu se pravi takó in takó, poiščite si to v slovarji. Kjerkoli pa bi se utegnile pokazati kakšne težave, tam ni umestno táko sklicavanje na slovar. Kljuba slovarju ostani torej učitelj še vedno glavni tolmač, slovar mu bodi le pomožno sredstvo v prihranitev dražega časa. Če pa govorimo o slovarji, nikakor ne mislimo, da bi moral biti poseben samo za dotično čitanko; slovar naj bi bil temveč iz lahko umljivih vzrokov splošen, ki bi obsežal vse navadne besede, kakeršen je bil n. pr. nekdanji Šolarjev.

D. Kaj pa besednik? Če naj ne obseza družega nego gole besede in rékla vsakokratnega berila in morebiti še kake slovníške in stvarne opombe,

česar naj bi se učenci sami učili, tedaj ga prav nič ni treba, ker bi le nasprotoval bistvu analitiške metode. Upravičen bi bil le tedaj, ako ne bi hotel nadomestovati učitelja, ampak bi ga samó podpiral s tem, da bi za ponavljanje zbiral učencem besede v posebne vrste, zložene ali po etimološkem načelu ali po pomenskem ali pa po obeh hkrati. Kadar bi namreč prišla kakšna še nepoznana beseda v berilu na vrsto, pripisane bi ji morale biti v besedniku vse óne že prej čitane besede, ki so ž njo v sorodu bodisi po deblu, bodisi po pomenu. Recimo n. pr., da se v 5. berilu čita nepoznanka *die Windung*, v prejšnjih štirih berilih pa so se učenci že seznanili s temi sorodnicami: *winden, der Wind, der Wanderer*. Da se zveže nova beseda «*die Windung*» z znanimi sorodnimi besedami in se napravi s tem vrsta družčih se predstav, ki se medsebojno vzbujajo, glasiti bi se moral besednik pri 5. berilu takó-le:

die Wind-ung, ovinek

(wind-en, wand, ge-wund-en, viti
der Wind, veter
der Wand-erer, popotnik).

To bi bila etimološka vrsta. Kakšna pomenska vrsta pa bi obsezala n. pr. te-le besede in njih prevode: *der Krieg, der Kampf, die Schlacht, der Sieg, die Niederlage* i. t. d., ali: *der Baum, die Wurzel, der Stamm, der Ast, der Zweig* i. t. d. Prav takó bi se tudi najnavadnejša rêkla, katerih naj bi bilo prav mnogo v berilih, ponavljala v sličnih vrstah, razpredeljenih morebiti najpripravnejše po različnih življenjskih razmerah. Jedna takih vrst bi bila n. pr.: *jemandem den Krieg erklären, Krieg führen, die Schlacht liefern, den Sieg gewinnen, eine Niederlage erleiden, Frieden schließen* i. t. d. Na takih in enakih vrstah ima učenčev spomin dobre opore, da posamezne besede trajno obdrži in lahko in zvesto obnavlja. Sevéda se morajo te vrste ustmeno v šoli snovati iz že obdelanih beril, besednik naj bi jih podajal le za domače ponavljanje. In koliko veselja dela učencem táko skupno snovanje vrst! Kadar sem vprašal: «Kje smo že imeli takšno ali podobno besedo ali frazo?» vselej se je dvignil skoro ves razred, in vsak učenec je hotel navesti dotična mesta v stavkovni zvezi. Takó smo skupno napravljali vsako uro nekaj besednih vrst, in učenci so si jih zapisovali v svoj običajni zvezček. Po tem takim bi bil tudi besednik kakor slovar le pomožno sredstvo, na katero bi se učitelj pogosto lahko sklicaval in s katerim bi se prihranilo dokaj časa. Obstoim pa, da ne bi bilo takó lahko, sestaviti takšen besednik.

II. Vzgleđi iz nemške čitanke.

Na našem zavodu smo imeli: «*Deutsches Lesebuch für österreichische Lehranstalten, herausgegeben von Dr. Franz Prosch und Dr. Franz Wiedenhöfer*. I. Band. (Für die erste Classe.) Zweite Auflage. Wien, 1890; II. Band. (Für die zweite Classe.) Wien, 1887. Karl Graeser.» Ima-li ta čitanka res lažji jezik nego druge sorodne, kakor se je zadrževalo o nje uvodbi, o tem bi jaz zeló dvomil, vender pa se mi ne zdi umestno, tega tukaj dokazovati. Samó toliko naj ponovim, kar sem rekel že zgoraj, da je i ta čitanka pretežavna za naše učence, zlasti v začetku. — V prvem razredu sem čital iz prvega dela 51 beril, v drugem razredu pa iz drugega dela 36 beril. O vzporedu pa ne morem trditi, da je bil Bog zna kakó premišljeno sestavljen,

takó da bi se vseskozi res stopnjema popenjal od lažjega do težjega; ko bi se berila s tega stališča natančneje premislila in bi se pretehtale vse jezikovne in stvarne težkoče, utegnil bi vzpored biti nekoliko drugačen.

Iz I. dela sem torej čital: 86. Der lügenhafte Hirt, 13. Die Mücke und der Löwe, 63. Der Wolf und das Lämmlein, 67. Der Fuchs und der Hahn, 130. Denke mehr an andere als an dich selbst! 134. Die goldene Dose, 161. Das Donnerwetter, 165. Das Mohnkörnlein, 170. Ein braver Soldat, 191. Todesgefahren, 196. Der Pilger, 228. Das Wunderkästchen, 28. Die Treue eines Hundes, 29. Der Arme und der Reiche, 30. Drei Wünsche, 34. Das Kätzchen und die Stricknadel, 5. Wie Kaiser Karl Schulvisitation hielt, 7. Der Wald und der junge Bauer, 10. Der Schlehdorn und der Feigenbaum, 11. Der Pfau und der Hahn, 12. Der fliegende Fisch, 14. Eintracht, 57. Kaiser Rudolf und Jakob Müller, 210. St. Leonhard, 71. Das fremde Kind, 64. Der Wolf und der Fuchs, 76. Der Freiherr von Münchhausen erzählt einige Reise- und Jagdabenteuer (I—VI), 82. Was der Mond erzählt, 83. Die Sternthaler, 89. Der erste Diebstahl, 91. Die ewige Bürde, 96. Der Freiherr von Münchhausen erzählt ein Abenteuer mit einem Löwen, 110. Frau Holle, 125. Der Hirt am Altvater, 136. Treue Freundschaft, 179. Der alte Mantel, 180. Die Pfirsiche, 227. Sparsamkeit, 230. Die Bremer Stadtmusikanten, 108. Der Freiherr von Münchhausen erzählt von einem Zusammentreffen mit einem Walfische, 102. Pferdedressur, 105. Das Riesenspielzeug, 56. Habsburgs Mauern. — Na pamet so se učenci naučili teh pesnij: 16. Einkehr, 21. Schützenlied, 113. Der gute Kamerad, 43. Räthsel, 144. Die wandelnde Glocke, 159. Vom Bäumlein, das andere Blätter hat gewollt, 111. Die Legende vom Hufeisen, 106. Das Riesenspielzeug. — Razun teh beril bi se še ta-le mogla čitati: 98. Der Löwe und die Maus, 24. Der uneigennützigte Hirtenknabe, 55. Der Birnbaum auf dem Walserfeld bei Salzburg, 74. Der Bär als Kinderfreund, 93. Der kluge Vezier, 97. Androklos und sein Löwe, 109. Wie Braun der Bär von Reineke bethört wird, 114. Damon und Phintias, 117. Vom zerbrochenen Schneckenhaus, 126. Der Zwergelstein, 127. Frau Hütt, 138. Die geprüfte Treue, 143. Rothkäppchen, 176. Wunderbare Lebensrettung, 187. Sagen von Rübezahl (1—4), 188. Die Goldhöhle, 200. Sagen vom Untersberg (1—2), 201. Das Venedigermännchen und der Fuhrmann, 206. Die gute Hausfrau, 212. Die Kraft der Mistel, 216. Rattenkönig Birlibi, 220. Das Paar Pantoffel.

Iz II. dela pa so se v drugem razredu čitala ta-le berila: 15. Das heimatliche Licht, 17. Die Spinnerin am Kreuz, 22. Wie die Vögel singen lernten, 27. Der gelehrte Kanarienvogel, 44. Der Kampf um Troja (I—VI), 46. Odysseus erzählt im zehnten Jahre seiner Irrfahrten dem Könige Alkinous seine Abenteuer, 53. Das Mäuseschloss, 59. Sagen von den Venusleuten im nordwestlichen Schlesien, 62. Kampf mit einem Haifische, 71. Eine altdeutsche Jagdgeschichte, 80. Das Birkenreis, 81. Das kleine Mädchen mit den Schwefelhölzern, 98. Zeus und das Pferd, 107. Ein afrikanischer Rechtsspruch, 108. Treue ist die beste Bürgschaft, 109. Untreue schlägt den eigenen Herrn, 134. Geschichten von Till Eulenspiegel (1—3), 136. Die Schildbürger (I—III), 137. Des Bauernknaben Beschreibung der Stadt, 143. Die Wanderschaft, 152. Der Einsturz, 159. Die Amtmännin, 163. Der arme Musikant, 164. Die Stellvertreter, 166. Der gerettete Handwerksbursche, 214. Kriegsthaten des Titus Manlius und der beiden Decier, 215. Pyrrhus und die Römer, 216. Pyrrhus und Fabricius, 217. Hannibal und Scipio, 218. Die beiden Gracchen. — Na pamet so se učenci naučili:

19. Die Kapelle, 11. Sennerlied, 149. Das Erkennen, 150. Das taube Mütterlein, 70. Der Schenk von Limburg, 172. Morgenwanderung. —

Sedaj pa sledé vzgledi, kako sem sam čital ta berila. Ne morem sicer trditi, da se je vršilo vse do pičice res takó, kakor tu razpravljam, saj je vsak pouk zavisen od sto in sto nepričakovanih okoliščin, vendar se je resnica kolikor možno približevala idealnim tem učbenim slikam. Sosebno kar se tiče didaktičkih stopinj pouka, katerih se bom tu strogo držal, moram iz nova poudarjati, kar sem že rekel na konci lanske razprave, da imajo didaktička vodila sicer splošno veljavo, da jih pa nikakor ne smemo razumevati kot tesno in neodjelnjivo šablono, ki bi se morala vselej in povsod jednako natančno izvrševati, in bi bila torej po njej učiteljeva individualnost popolnoma uklejnena. — Denimo, da se hoče kot prvo berilo v prvi šoli čitati št. 86.:

Der lügenhafte Hirt.

Ein junger Hirt ängstigte seine Nachbarn oft ohne Noth. «Der Wolf! der Wolf!» rief er aus allen Kräften, und wen nun die Hirten zu seiner Hilfe herbeigeilt kamen, so — war kein Wolf zu sehen; der Hirt aber stand ganz ruhig da und lachte sie noch dazu tüchtig aus. Mehrmals war ihm dieser vermeintliche Scherz gelungen.

Kurze Zeit darauf fiel wirklich ein Wolf in seine Hürden ein. «Zu Hilfe! zu Hilfe! meine Brüder!» rief er nun in Verzweiflung aus, «es ist der Wolf, es ist wirklich der Wolf!» Seine Nachbarn hörten wohl seinen Nothschrei, blieben aber ruhig in ihren Hütten, weil ihm niemand mehr glaubte, und der Wolf erwürgte einen großen Theil seiner Herde.

A. Pripravljalna stopinja. Predno vedó učenci, kaj se bode čitalo, vpraša jih učitelj slovenski o pastirjih in njihovih čredah, o roparskih živalih, ki so čredam nevarne, in posebej še o volku. N. pr.: *Pastirja gotovo vsi poznate. Kaj pa dela pastir? — Živino pase. — Kakšno živino pa? — Govedo, drobnico . . . — Ali ne pride včasih kakšna zver do črede ter zgrabi to ali ono pasočo se žival? — Volk, medved . . . — Poznate volka? — Da, ne. — Komu je podoben? — Sívemu psu.* (Učenci morajo seveda odgovarjati vedno v celotnih stavkih. Čitanke naj bodo med tem zaprte, kakor sploh vse knjige, kadar se ne čita iz njih, ker sicer motijo pozornost.) S takšnimi ali tem podobnimi vprašanji je učitelj vzbudil in zbral vse óne učencem že znane predstave, ki so z novo učno vsebino v kaki zvezi: pozornost je obrnjena proti jedni sami miselni smeri, duh je pripravljen, vzprejemati novo stvarino.

B. Empiriška stopinja. (Nazorno podajanje nove tvarine, da jo učence zazna kot neko celovito, v posameznostih še nejasno predstavo.) *a) Kratka vsebina.* Zdaj učitelj nadaljuje: *Čitali bodemo povestico o nekem pastirju in o volku. Pastir se je večkrat norčeval, da prihaja volk do črede, in je klical sosede na pomoč. Kadar so pa sosedje prišli, ni bilo volka, in pastir se jim je smijal. Ta šala se mu je nekekrati posrečila. Kar prilomasti uckdaj res volk. Pastir vpije sedaj v resničnem strahu, toda nihče mu ne pride na pomoč, in volk pomori mnogo črede.* Takšna kratka vsebina, podana pred čitanjem novega berila, je zelo umestna in potrebna. Ne samo da učenci tem potem najlažje zaznajo vsebino tuje povesti, ker se jim podaja v preprostem, vsakdanjem govoru, ampak omogoči se jim s tem sósebno, da pri daljšem obdelavanju berila vso svojo pozornost lahko obračajo zgolj na jezik. Ko bi se to opuščalo in bi se kar tuja povest jela podajati, imeli bi učenci dve težavi hkrati pred sabo, jezikovno in stvarno, in zmagovali bi jezikovno baš zato veliko težje, ker bi jim stvarna ne bila še uglašena. Učitelj nadaljuje zdržema: *Kaj se pravi »pastir» nemški? — Der Hirt. — Kaj pa »volk»?*

— *Der Wolf*. (Če bi nihče ne vedel nemških izrazov, povedó se kar kratko.)
 — *Povestica se zove: »Der lügenhafte Hirt» — lažnjivi pastir. Odprite knjige! št. 86.!*

b) Čitanje. Sedaj čita učitelj počasi in razločno nemški sestavek. Učitelj čita, ne kak učenec? Ta zahteva bi se utegnila marsikomu zdeti čudna, ker je neobičajna, vsaj kolikor je meni znano. In vendar je popolnoma upravičena in potrebna. Pri podajanju nove učne vsebine je treba, kakor smo že videli v prvem delu, pred vsem nazornosti. K tej spada tudi razumno, t. j. mislim prikladno in razločno čitanje, pri katerem se zajedno misli na to, kar pomenijo besede in njih zveze. Kakó pa naj učenec takó čita, ko se hoče nemščini še le priučiti, ko zna komaj mehaniški-gladko nemški čitati? Izgubljen čas je torej, ako se prvo čitanje prepušča učencu, in čas je zlasti pri nemškem pouku jako dragocen.

c) Prevod. Čitanju mora slediti slovenski prevod, v začetku dobeseden, kmalu pa omejujoč se stopnjema na težje stavke in besede, dokler se napósled prevod ne nadomešča z opisovanjem v tujem jeziku samem. V poslednjem slučaju bi prehajala ta točka že na tretjo ali logiško stopinjo.

C. Logiška stopinja. (Razlaganje posameznih delov in njihovega medsebojnega razmerja, da učenci zaznavajo stvar tudi popolnoma umejo.) Podano novo stvarino treba zdaj natančneje razložiti. Učenci so jo do sedaj zaznali še le kot celovito ali splošno predstavo, ki v svojih obrisih ni niti določna niti natančna, zaznali so jo, kakor se zazna n. pr. slika od daleč ali dežela z zemljevida, v malem merilu napravljenega. Kakor pa treba sliko bližje pomakniti in zemljevidu merilo povečati, da se jasno pokažejo vsi posamezni deli in njih obrisi, takó treba zdaj berilu a) tolmačiti posamezne izraze, da si učenci tudi ozavestijo vse pomene, ki so jih čuli med čitanjem in prevodom, b) drugič pa treba vsebino natančneje obdelati, da se učenci vglóbe vanjo. S tem prehaja mladi duh od samega zaznavanja do premišljevanja in dospé končno od tega do popolnega razumevanja. Razlaganje na logiški stopinji obseza torej dve točki.

a) Tolmačenje posameznih izrazov ali besedno razlaganje. Tu se mi vidi najbolje, držati se teh načel: Vsak samostalni se pové s svojim spolnikom v jedrinskem imenovalniku in rodilniku in v množinskem imenovalniku, n. pr. *der Hirt, des Hirten, die Hirten, pastir*; vsak glagol pa se pové v prvih treh osebah sedanjikovih in v 1. osebi polpreteklega in preteklega časa, n. pr. *rufen — ich rufe, du rufst, er ruft; ich rief; ich habe gerufen, klicati*. Zloženkam treba razložiti vse dele zase in skupni njih pomen, n. pr. *der Noth-schrei (die Noth, sila; der Schrei, vsklik) = vsklik v sili; ein-fallen (fallen, pasti: ein = hinein, v) = pasti v kaj, vdreti*. Pri glagolskih zloženkah treba zlasti vaditi učence, da vežejo ločene prednice z glagoli, n. pr. *lachte . . . aus, aus-lachen; fiel . . . ein, ein-fallen*. Za lažje zapominjanje besed se napravljajo spominu opore v etimoloških in pomenskih vrstah, n. pr. *lügen, lagati; die Lüge, laž; lügenhaft, lažnjiv; — die Angst, strah; ängstigen, strašiti; — jung, mlad; alt, star*. Veliko pozornost je obračati na rékla, sósebnost, katerih sklad je drugačen nego v slovenščini, n. pr. *herbeigeeilt kommen, prihiteti; zu jemandes Hilfe herbeigeeilt kommen, prihiteti komu na pomoč; jemanden auslachen, posmehovati se komu; kurze Zeit darauf, kmalu potem; in die Hürden einfallen, v ograjo vdreti; in Verzweiflung ausrufen, (v obupanju =) obupno vsklikniti*. — Vse to besedno razlaganje se pa nikakor ne pripoveduje v jedni sapi: ker vedó učenci že sami marsikaj, treba je

vprašuje razkrajati in spolnjevati njih znanje in samo tam, kjer neha njih znanje, se kratko in točno pove, kar treba. Ta «skupna preparacija», kakor bi tudi lahko imenovali besedno razlago, naj se vsaj s početka vrši takó počasi, da si jo učenci sproti napisujejo v posebne zvezčke, po katerih potem doma ponavljajo. Pozneje se sevéda v marsičem lahko sklicuje na slovar. Ko bi bil poleg čitanke še besednik, sestavljen bi moral biti po istih načelih, kakor smo jih tu razvili.

b) Obdelovanje vsebine ali stvarno razlaganje. To obseza zopet več strani: Razložiti je treba slovniško zvezo, razviti zamotano vsebino, določiti kraje, čase in osebe, ki so v povesti, pokazati razvoj dejanja, pojasniti vzroke in učinke, končno označiti vodilno misel berila. Napačno bi bilo sevéda, ko bi se vse to kar zdržema hotelo razlagati. Ne samo da bi se s tem hudo grešilo zoper načelna ukoslovna pravila, ki velevalo, naj se učenci pri pouku vedno silijo k sodelovanju: odrekli bi se s takim počenjanjem zajedno najvažnejšim pripomočkom jezikovnega pouka, praktiški vaji v nemškem govorjenji. Vprašuje je torej voditi učence, da sami najdejo, kar jim hočemo razložiti. Vprašanja pa naj se nemški stavijo takó, da odgovarjajo učenci pri odprti knjigi z besedami berila in da podaje svota vseh odgovorov ponovljeno povest samo. Kadar koli bi utegnilo kako vprašanje učencem biti nejasno, dodane se mu brez okoliščin, nekako v oklepkih, dotični slovenski prevod. Vse to naj se razvidi iz nastopnih vprašanj in odgovorov: *Was that einst (kaj je storil) ein junger Hirt? — Ein junger Hirt ängstigte seine Nachbarn. — Wie ängstigte er seine Nachbarn? — Er ängstigte seine Nachbarn oft ohne Noth. — Wie rief er aus allen Kräften? — «Der Wolf! der Wolf!» rief er aus allen Kräften. — Wer kam nun herbeigeeilt (kdo je prihitel)? — Nun kamen die Hirten herbeigeeilt. (Tu treba pomagati zaradi besedosledja.) — Wozu (čemu) kamen die Hirten herbeigeeilt? — Die Hirten kamen zu seiner Hilfe herbeigeeilt. — Zu wessen Hilfe (komu na pomoč) kamen die Hirten herbeigeeilt? — Die Hirten kamen zur Hilfe des jungen Hirten herbeigeeilt, welcher seine Nachbarn oft ohne Noth ängstigte. (Treba pomagati!) — Wenn nun die Hirten zu seiner Hilfe herbeigeeilt kamen, so war was zu sehen? — Wenn nun die Hirten zu seiner Hilfe herbeigeeilt kamen, so war kein Wolf zu sehen. — Was machte aber der Hirt? — Der Hirt aber stand ganz ruhig da. — Und was machte er noch dazu? — Dazu lachte er sie noch tüchtig aus. — Wen lachte er dazu noch tüchtig aus? — Er lachte noch dazu seine Nachbarn tüchtig aus. — Welche Nachbarn lachte er noch dazu tüchtig aus? — Er lachte noch dazu jene Nachbarn (óne sosedé) tüchtig aus, die zu seiner Hilfe herbeigeeilt kamen. — Was war das für ein Scherz (kakšna šala je bila)? — Das war ein vermeintlicher Scherz. — War ihm dieser vermeintliche Scherz gelungen? — Dieser vermeintliche Scherz war ihm mehrmals gelungen. — Was geschah (kaj se je zgodilo) kurze Zeit darauf? — Kurze Zeit darauf fiel wirklich ein Wolf in seine Hürden ein. — Wohin fiel kurze Zeit darauf wirklich ein Wolf? — Kurze Zeit darauf fiel wirklich ein Wolf in seine Hürden ein. — In wessen Hürden fiel kurze Zeit darauf wirklich ein Wolf? — Kurze Zeit darauf fiel wirklich ein Wolf in des Hirten Hürden ein. — In welches Hirten Hürden? — In die Hürden jenes jungen Hirten, der seine Nachbarn oft ohne Noth geänstigt hatte. — Wie rief nun der junge Hirte in Verzweiflung aus? — «Zu Hilfe! zu Hilfe! meine Brüder!» rief er nun in Verzweiflung aus. — Was sagte er noch? — Er sagte noch: «Es ist der Wolf, es ist wirklich der Wolf!» — Er rief «in Verzweiflung» aus; warum*

rief er nun in Verzweiflung aus? — Er rief nun in Verzweiflung aus, weil wirklich ein Wolf in seine Hürden eingefallen war. (Pomagati treba!) — Mit welchen Worten sagte der Hirt, dass wirklich ein Wolf in seine Hürden eingefallen sei? — Er sagte es (namreč: dass wirklich ein Wolf in seine Hürden eingefallen sei) mit den Worten: «Es ist der Wolf! es ist wirklich der Wolf!» (Tu treba razložiti nemški «es» kot subjekt.) — Wie nannte er jetzt seine Nachbarn? — Er nannte jetzt seine Nachbarn «meine Brüder». — Was war das für ein Schrei? — Das war ein Nothschrei. — Wer hörte wohl seinen Nothschrei? — Seine Nachbarn hörten wohl seinen Nothschrei. — Kamen sie wieder zu seiner Hilfe herbeigeeilt? — Sie kamen nicht wieder zu seiner Hilfe herbeigeeilt. — Was thaten sie also? — Sie blieben ruhig in ihren Hütten. — Sind die Hütten große und schöne Häuser? — Die Hütten sind keine großen und schönen Häuser. — Woraus sind die Hütten gewöhnlich gebaut? — Die Hütten sind gewöhnlich aus Holz gebaut. — Und womit sind sie gedeckt? — Sie sind mit Stroh oder mit Brettern gedeckt. — Warum blieben aber die Hirten ruhig in ihren Hütten? — Die Hirten blieben ruhig in ihren Hütten, weil ihm niemand mehr glaubte. — Wem glaubte niemand mehr? — Dem lügenhaften Hirten. — Und was that der Wolf? — Der Wolf erwürgte einen großen Theil seiner Herde. — Wessen Herde war das? — Das war die Herde des lügenhaften Hirten. — Heißt «seiner Herde» slovenisch «njegove črede» oder «svoje črede»? — «Njegove črede!» — Was heißt «die Herde» und was «die Hürde»? — Die Herde heißt čreda, die Hürde ograja. — Ta vprašanja naj se stavijo, kakor vedno pri razlagalnem pouku, vsemu razredu, nikdar posameznikom, in predno se kdo pokliče za odgovor, naj se trenotek počaka, da vsakdo malo pomisli. Le takó je možno, da sodelujejo vsi učenci. S temi vprašanji in odgovori se je vsebina vsestranski pojasnila, da jo učenci popolnoma umejo; zajedno pa se je — in to je še večje važnosti — omogočila nemška konverzacija. Naj se zdé vprašanja preprosta in lahka: že samo to, da so učenci prisiljeni govoriti nemški, in sicer prav mnogo govoriti, je za jezikovno učenje neprecenljiva pridobitev.

c) Učence čita. Zdaj še le, po besedni in stvarni razlagi, morejo učenci berilo s pridom čitati.

D. Tehniška stopinja. (Vežbanje na razloženi tvarini.) Rekli smo v prvem delu, ko smo teoretiški razpravljali ukoslovne stopinje pouka, da ne bi zadoščalo, ko bi učenci po nadrobneim obdelovanji tvarine dospeli samó do popolnega razumevanja. Najjasnejše predstave nam lahko izginejo iz spomina, ako se dlje pečamo z drugimi stvarmi. Razumljeno učeno vsebino mora torej učence takó imeti v lasti, da jo ob poljubni priliki lahko in natančno obnavlja. Pouka zadnja naloga je torej, obnovljivost predstav pospešiti ali, drugače rečeno, pomnijivost učenčevu utrditi. Kakšno bodi torej to utrjevanje pomnijivosti v našem slučaju? Pred vsem treba to, kar se je vršilo na logiški stopinji, večkrat ponoviti. Repetitio mater studiorum! Ponavljanje pa se lahko nekoliko spremeni: učenci ne odgovarjajo več pri odprti knjigi na znana nam vprašanja, sestavljajoč odgovore po besedah berila, ampak počasi odgovarjajo brez knjige. Vprašanja mora učitelj seveda vedno jednako zastavljati, da se ne delajo po nepotrebnem težave učencem. — Takó premeta in ponovljena tvarina se dá končno za domače ponavljanje. Prihodnjo uro se izprašuje za red. Pri zaprtih knjigah obnavlja jeden učence berilo, odgovarjaje na stavljena mu vprašanja; drugi nam pové besede in rékla, kakor so se podala ob besedni razlagi; končno pa jih več pripoveduje povestico kar zdržema brez vprašanj. Prosto pripovedovanje se navadno

posreči prav kmalu, ker si pri tolikratnem ponavljanju učenci zapomnijo berilo skoro popolnoma na pamet. Če pripovedovalec zastaja, pomaga se mu s posameznimi besedami. Dobro je, ako se učenci vsako uro vsaj jednega stavka, zlasti kake težje perijode, naučé na pamet. Sem ter tja je možno in umestno tudi menjalno ponavljanje; zahtevaj se n. pr. da se mislijo učenci kot jedna ali druga izmed delujočih oseb in da pripovedujejo, kakor bi sami pri zgodbi prisostvovali.

S tem je berilo obdelano in končano. Vender pa ga zato ni pustiti od slej popolnoma v nemar, ponavljaj se marveč kratko še v prihodnjih dveh ali treh urah, ko se je prešlo že na druga berila. Učenci naj bodo sploh vsako uro pripravljene iz najmanj treh zaporedno naučenih beril. Izmed vprašanih učencev mora vsak od vsakega teh treh ali več beril nekaj povedati. Ker se jih vsako uro vpraša lahko 6—8, sili se jih na ta način, da ne izpuščajo nobenega berila, zanašajo se, češ da so bili nedavno na vrsti. Pa tudi čez dolgo še nanese prilika, da se z davna že naučeno berilo pokliče v spomin, ako se pojavi n. pr. kako slično réklo ali kakšen jednak izraz. —

Takó, kakor sem tu pokazal, se obdelujejo berila v začetku prvega šolskega leta. Pozneje se to obdelavanje izdatno izpremeni. Ker je namreč glavni namen pouka po analitiški metodi tá, da se učenci kar največ možno praktiški vadijo v nemškem govorjenju, in da se materinščina uporablja samó tam, kjer si drugače ne moremo pomagati, ustrezati mora temu namenu ves način poučevanja. Na pripravljalni stopinji (A) in pri podajanju kratke vsebine (B, a) uporabljaj se kmalu poleg slovenščine tudi nemščina, dokler se ne poslužujemo poslednje redno, slovenščine pa le izjemoma pri težjih stvareh. Dobesedni prevod (B, c) se stopnjema vedno bolj omejuje na težje stavke in fraze. Na logiški stopinji se tolmačenje posameznih besed (C, a) nadomeščaj kolikor možno z opisovanjem v nemščini, vprašanja stvarne razlage (C, b) pa postajajo tem obsežnejša, čim dlje so uspeli učenci v znanju nemščine: ne nanašajo se več na posamezne stavkovne člene, temveč kmalu na cele stavke in celó na večje odstavke. Končno se na tehniški stopinji (D) prehajaj hitrejšje od obnavljanja po vprašanjih na prosto pripovedovanje povestice, takó da poslednje kmalu v obče prevladuje. Zajedno pa se razširi polje za menjalno in sestavljalno ponavljanje.

Pa tudi sicer naj se ne prezre nobena prilika, ki se nam ponudi, da govorimo z učenci nemški. Dokaj zgodaj ogovarjaj in opominjaj učence zgolj nemški, n. pr.: *Schlagen Sie das Buch auf, Seite 20! Lesen Sie! Falsch, Sie haben das Wort schlecht gelesen! Sprechen Sie es besser aus! Setzen Sie ab beim Beistrich! Sitzen Sie ruhig! Hände auf die Bank! Erzählen Sie uns das Stück . . .! Erzählen Sie im Lesestücke . . . dort weiter, wo Ihr Mitschüler stehen geblieben ist! Geben Sie acht! Setzen Sie sich! i. t. d.* Če bi pri tem učenci česa ne umeli, razloži se jim kar mimogredó slovenski. Sili učena tudi takrat govoriti nemški, kedar ti kaj oglasi ali te česa prosi! Napake naj se mu pa vselej zeló potrpežljivo in blagohotno popravljajo. Stakim in enakim ravnanjem se učenci ujunačijo govoriti, ker se jim odvzame ona bojazen pred napakami, ki je največja ovira pri jezikovnem pouku, podobna oni bojazni, vsled katere se kdo, ki želi znati plavati, ne upa v vodo. Vrzi takega v vodo, in plaval bode; sili učena govoriti nemški, in znal bode!

Natančne meje se sevéda ne morejo označiti, kakó se spreminjaj obdelovanje beril od začetka prvega leta do konca drugega. Le v obče se lahko reče, da pripravljalna, empiriška in logiška stopinja (pripravljanje učena, podajanje in tolmačenje nemškega berila) čim dalje bolj odjenjujejo od svoje

obsežnosti in podrobnosti, dočim je zadnja ali tehniška stopinja (vežbanje na razloženi tvarini) vseskozi jednako potrebna, in da drugič v začetku prevladuje materinščina kot učni jezik, da pa stopa kmalu na njeno mesto, in sicer čim dalje izključenejša, nemščina, takó da je v vsem drugem razredu slovenščina le redka izjema. — Da se pa vsaj nekoliko pokaže razloček med začetkom in koncem, hočem obdelati še jedno berilo, in sicer kakor bi ga čitali na konci drugzega leta. Žal, da se zaradi pičlega prostora ne morem lotiti daljšega in težjega berila, katero jedino bi zares pristno značilo veliki napredek učencev v znanji nemščine. Pokazati treba torej na kratkem in lahkem berilu, do kolike razlike v obdelovanji je možno dospeti v dveh letih. Recimo, da čitamo na konci drugzega leta št. 108. iz II. dela.

Treue ist die beste Bürgschaft.

In einem Kriege hatte ein Ritter eines Bürgers Sohn gefangen genommen. Er führte ihn mit sich auf sein Schloss und legte ihn in den Thurm; zugleich erklärte er, ihn gegen ein Lösegeld von 100 Gulden wieder freigegeben zu wollen. Als der Jüngling einige Zeit da gelegen war, ließ er den Ritter bitten, er möge zu ihm kommen, er hätte mit ihm etwas zu reden. Dieser kam, und der Gefangene sprach: «Lieber Ritter, ich liege hier und bin weder Euch noch mir etwas nütze; meine Freunde schicken die hundert Gulden zu meiner Auslösung nicht; lasst mich heimziehen, in acht Wochen will ich mich wieder stellen und Euch das Geld bringen!» — «Aber wer soll mir für deine Rückkehr bürgen?» fragte der Ritter. Der Gefangene erwiderte: «Unter den Menschen habe ich niemanden; aber ich will Euch Gott zum Bürgen geben und Euch bei selbigem Bürgen einen Eid schwören, dass ich Wort halte.» Der Ritter war damit zufrieden, ließ ihn den Eid schwören und dann in die Heimat ziehen.

Hier verkaufte der Arme all sein Gut, konnte aber binnen acht Wochen die 100 Gulden doch nicht zusammenbringen und blieb drei Wochen über die angelobte Zeit aus. Kaum hatte er jedoch das Geld in Händen, sich! Da eilte er hin, fiel dem Ritter zu Füßen, bat ihn, nicht zu zürnen, denn er habe das Geld von den armen Leuten nicht eher bekommen können, und reichte ihm die 100 Gulden hin. Durch diese Treue ward der Ritter gerührt und sprach: «Guter Jüngling, steh auf, behalte dein Geld und geh, wohin du willst!»

A. Pripravljalna stopinja bi bila približno taka: *Wer hat schon ein Schloss (grad)¹ gesehen? — (Učenci jih nekaj naštejejo.) — Wo sind die Schlösser gewöhnlich erbaut? — Auf Anhöhen (na gričih). — Wer hat schon ein zerfallenes Schloss (podrt grad, razvalina) gesehen? — (Učenci se oglasijo.) — «Razvaliti se» heißt lateinisch? — Ruo, 3. — Ein zerfallenes Schloss heißt darum «die Ruine». In Schlössern, die heutzutage zerfallen sind, wohnten nun vor langer, langer Zeit adelige Herren (plemenitniki), die man Ritter (vitezi) nannte. Hier zeige ich Ihnen das Bild eines Schlosses aus alten Zeiten. (Pokaže se slika kakega srednjeveškega gradu.) Was sehen Sie an den Ecken des Schlosses? — Thürme. — In solchen Thürmen waren nun Gefängnisse (zapor). Die Ritter führten nämlich oft Krieg mit ihren Nachbarn und wenn sie im Kriege jemanden gefangen genommen hatten, so führten sie ihn auf das Schloss und legten ihn in den Thurm. Der Gefangene konnte sich jedoch auslösen (odkupiti). Das Geld, womit er sich auslöste, hieß das Lösegeld². Hat jemand schon etwas gehört von solchen Rittern? — (Sem ter tja utegne kdo omeniti kako povestico, katero je čital.)*

B. Empiriška stopinja. a) *Kratka vsebina.* (Učitelj nadaljuje.) *Wir wollen eine Erzählung lesen, die eben von einem solchen Ritter und seinem*

¹ Besede, ki bi utegnile biti še neznane, napišejo se na tablo s slovenskimi prevodi. Označene so tu z razprtimi črkami.

² Mesto prevoda «odkupnina» se beseda «Lösegeld» opiše v nemščini, kakor smo to zgoraj storili.

Gefangenen handelt. Einst hatte ein Ritter den Sohn eines Bürgers gefangen genommen. Er führte ihn mit sich auf sein Schloss und legte ihn in den Thurm; zugleich aber sagte er seinem Gefangenen, dass er ihn wieder freigegeben wolle, wenn er ein Lösegeld von 100 Gulden zahle. Der Gefangene bat, nach Hause gehen zu dürfen, um das Geld zu holen, und schwur einen Eid (priségel je), dass er sein Wort halten werde. Der Ritter ließ ihn heimziehen (pustil ga je domov). In der Heimat verkaufte er sein Gut (posestvo), kehrte dann zum Ritter zurück und reichte ihm die 100 Gulden hin. Der Ritter ward gerührt und sprach: «Guter Jüngling, behalte dein Geld und geh, wohin du willst!» (Kratko vsebino treba preprosto in razložno pripovedovati, komur to ni dano, naj rajše opusti vsebino in naj takoj čita povest iz knjige¹.)

b) Na to se knjige odpró in učitelj čita zopet sam. Prevoda (c) ni več treba.

C. Logiška stopinja. *a) Besedna razlaga.* Najkrajša pot je, ako se učence same vpraša, kaj jim je neznanó. Ker jim je bilo že na pripravljani stopinji nekaj besed povedanih in na tablo napisanih, utegnili bi vprašati samo še za: *bürgen, Bürge, Bürgschaft, — bei selbigem Bürgen.* To se kratko razloži in v etimologiško vrsto napiše. Sicer pa se besedna razlaga lahko združi s stvarno.

b) Stvarna razlaga. (Učenci gledajo v knjigo, vprašanja se zopet stavijo vsemu razredu). *Wen hatte einst ein Ritter gefangen genommen? — Ein Ritter hatte einst eines Bürgers Sohn gefangen genommen. — «Eines Bürgers Sohn» steht für? — «Den Sohn eines Bürgers.»* (To se napiše na tablo in razloži se na kratko, da samostalnik nima spolnika, ako stoji pred njim svojilni genitiv. Sicer pa se je izvestno že tekom leta pojavila prilika, razložiti to pravilo. V tem slučaji bi se samo opozorilo na znano pravilo). — *Wohin führte er ihn? — Er führte ihn mit sich auf sein Schloss und legte ihn in den Thurm. — Zugleich erklärte er was? — Zugleich erklärte er, ihn gegen ein Lösegeld von 100 Gulden wieder freigegeben zu wollen. — Wie lautet der Satz: «ihn gegen ein Lösegeld von 100 Gulden wieder freigegeben zu wollen» vollständig mit «dass»? — «Dass er ihn gegen ein Lösegeld wieder freigegeben wolle.» — «Als der Jüngling einige Zeit da gelegen war, ließ er den Ritter bitten» Was heißt das: «er ließ bitten»? — (V spomin se pokličejo vsi pomeni nemškega «lassen».) — *Wer ließ bitten? — Der Jüngling ließ bitten. — Richtig, der gefangene Jüngling ließ bitten. Wen ließ er bitten? — Er ließ den Ritter bitten. — Durch wen ließ er ihn bitten? — Durch den Kerkermeister (jetničar). — Was ließ er den Ritter bitten? — Er ließ den Ritter bitten, er möge zu ihm kommen, er hätte mit ihm etwas zu reden. — «Er möge zu ihm kommen, er hätte mit ihm etwas zu reden.» Setzen Sie für die Pronomina die entsprechenden Substantiva ein. — (Zgodí se.) — «Dieser kam» Wer denn? — Der Ritter kam. — Wie nun der Ritter zum Gefangenen gekommen war, was sprach da der letztere? Sagen Sie uns das auswendig! — (Več učencev poskuša to.) — «Ich bin nütze»; was ist «nütze» für ein Wort? — Ein Adjectiv. — Statt «nütze» sagt man auch «nutz», s. B.? — Nichts nutz. — (Pri tej priložnosti se razloži in napiše vrsta: nutz [nützig], nützen, Nutzen, nützlich.) — «Lasst mich heimziehen»; hat dieses «lassen» dieselbe Bedeutung wie oben in «er ließ bitten»? — Nein, sondern «pustite me domov». — «Ich will mich wieder**

¹ Takó svetuje vsaj Schiller, «Handbuch der praktischen Paedagogik» na str. 298.

stellen» heißt mit anderen Worten? — Ich will wieder zurückkommen. — I. t. d. To zadoščaj, saj je razložek v tolmačenji jasen že iz tega, kar smo tu razvili.

Razlaga na logiški stopinji pa še ni končana. Da se učenci vglobé v povest — ta tukaj je sevéda prelahka, — treba jo je razkosati gledé na osebe, ki nastopajo, na kraje in čase, v katerih se dejanje vrši, in gledé na razvoj dejanja. Končno se določi in na tablo napiše točen in pregleden načrt berila. Učitelj vprašuje torej n. pr.: *Welche Personen treten hier auf? Welche Personen sprechen, welche sind stumm? Wo befinden wir uns zuerst, wo dann, wo zuletzt? Geschichte dies alles in der Gegenwart? Was geht der erzählten Begebenheit in der Zeit voran? Geht das Erzählte an einem Tage vor sich?* I. t. d. Načrt pa bi se glasil takó-le:

Einleitung: der Krieg.

Erzählung: 1. Der Gefangene im Thurm.

2. Sein Gespräch mit dem Ritter.

3. Der Gefangene in seiner Heimat.

4. Rückkehr ins Schloss.

Schluss: Großmuth des Ritters.

D. Tehniška stopinja. Ponavljati z učenci v šoli to, kar se je do sedaj podalo in razložilo, pač ni več potreba, prepusča se že njim samim lahko, da doma ponové. Drugo uro se izprašuje na enak način, kakor je bilo že zgoraj povedano pri berilu «der lügenhafte Hirt», le da se hitreje prehaja od obnavljanja po stavljenih vprašanjih do samostojnega pripovedovanja in da je zajedno tu že bolj možno menjalno ponavljanje. Kar se tiče poslednjega, bi bilo umestno, ko bi se n. pr. učenci mislili jedenkrat kot vitez, na to kot mladenič in bi pripovedovali zgodbo, kakor bi jo bili sami doživeli. —

S tem smo končali to poglavje. Le nekaj malenkostij je še omeniti. Samo po sebi je umljivo, da treba večja berila razdeliti v primerne učne jednote in te obdelati najprej zase, potem se še le lotiti berila kot celote. — Zgodaj naj se vadijo učenci tudi samostojnega domačega čitanja. Najboljše je, ako vsi čitajo po jedno daljšo povest, n. pr. Hoffmannovo ali Schmidovo, jo kratko napišejo s svojimi besedami in pripovedujejo ob določenem času v šoli na pamet. Izpisek lahko velja za jedno nalogo. To se dá izvesti že v drugem tečaju družega leta. Sevéda mora knjižnica imeti dovolj izvodov take povesti. — Kaj pa ali naj se učenci učé tudi pesnij na pamet? Veljaj znani «kánon» tudi za naše razmere? Zgoraj sem rekel, da smo se v 1. razredu učili na pamet 8 pesnij, v 2. pa 6. (V «kánonu» jih je za vsak razred po 10, ali proti nekaterim je nastal odločen odpor, dočim se na njih mesto priporočajo druge.) Po «učnih navodilih» (str. 132. izdaje Pichler's Witwe & Sohn) ima to učenje na pamet dvoj namen, vplivati na izraznost in ukus, to je stilistiško-estetiški namen, in blažiti srce, to je etiški namen. Tolike dobrote bi izvestno nihče ne hotel kratiti našim učencem, sósebnó ker se v 5. razredu stapljajo z nemškimi učenci in je torej zgodaj skrbeti, da ne zastajajo v nobeni reči za ónimi; ali v naših razmerah moramo vpoštevati še druge činitelje. Naše učence treba kar najprej možno naučiti govornega in v prozi pisanega nemškega jezika, da skoraj uspevajo v predmetih, ki se predavajo izključno nemški, in še le v drugi vrsti utegnemo gledati tudi na bolj vzvišene smotre. Drugič pa so pesni prav zaradi svojega poetiškega sloga veliko težje in potrebujejo mnogo več časa, nego prozaiški sestavki. Zato menim, da je voliti neko srednjo pot: naši učenci naj bi se sicer učili pesnij na pamet, toda izbrati bi jim trebaló le nekatere lažje.

III. Vzgledi šolskih in domačih nalog.

Po analitiški metodi so, kakor že vemo, za naloge izključeni vsakeršni prevodi; namesto prevodov se različno obdelujejo razloženi in naučeni nemški sestavki v nemškem jeziku samem. Da bode vsa stvar jasnejša, hočem najpoprej pregledno navesti zaporedne stopinje takega obdelovanja in na to še le podati vzgleda za vsako stopinjo. Naloge, šolske in domače, naj bi bile torej od začetka prvega razreda do konca družega take in takó razvrščene:

1. Narekve (Dietando). Narekuje se kak raztolmačen sestavek. (Šolske naloge.)

2. Zapisi na pamet (Niederschrift memorierter Stücke). Učenci sami na pamet zapisujejo sestavek, katerega so se prej naučili na pamet. (Šolske naloge.)

3. Naloge z vprašanji in odgovori (Frage- und Antwortaufgaben). Učenci pismeno odgovarjajo na narekovana jim vprašanja, ki se naslanjajo na ustno premeta berila, in sicer:

a) s pomočjo knjige (najprej dom., potem šol. nal.),

b) brez knjige (šol. nal.),

c) namesto vprašanj se narekujejo samo nekatere napovednice (dom. in šol. nal.).

4. Obnovitve (Nacherzählungen). Obnavljajo se prej nepoznane in še le neposredno pred nalogo bolj ali manj raztolmačene povesti, in sicer:

a) s pomočjo narekovanih vprašanj ali kratkih napovednic (najprej šolske, potem tudi domače naloge),

b) brez take pomoči (dom. in šol. naloge).

5. Posnetki, vsebine (Auszüge, Inhaltsangaben, Concentrationen). Daljši naučeni sestavki se krčijo v kratke vsebine, in sicer zopet:

a) s pomočjo knjige (domače in šolske naloge),

b) brez knjige (šolske naloge).

6. Opisi (Beschreibungen). Lahke stvari se opisujejo po natančnem in obširnem načrtu (dom. in šol. naloge).

Posamezne vrste teh nalog so s šolskim časom v takem razmerji, da se obnovitve (točka 4.) pričenjajo proti koncu prvega tečaja v prvem razredu in sezajo še v drugi tečaj družega razreda. Meje posameznih vrst pa sevéda niso takó umeti, da bi se vsaka vrsta morala takoj popolnoma pustiti v nemar, kadar bi se začejala naslednja, marveč poleg vsake nove vrste se lahko vezbajo še prejšnje.

Za narekve in zapise na pamet (točka 1. in 2.) ni treba vzgledov, ker se umejo sami po sebi. Le to bi bilo pri narekvah opomniti, da se v začetku sme narekovati samó, kar se je natanko predelalo. Morebiti pa teh dveh točk tudi ni tako neizogibno treba; v tem slučaju bi se eventuelno začelo takoj s 3. točko.

3. Naloge z vprašanji in odgovori. Postavimo, da se je berilo «Der lügenhafte Hirt» podalo, razložilo in utrdilo, kakor smo zgoraj pokazali. Zdaj hočemo ob njem dati prvo nalogo z vprašanji in odgovori. (Prva takšna naloga naj bi bila domača, da učenci lahko rabijo knjigo in se počasi uvedejo v bistvo teh nalog. Jaz sem tudi pri prvi šolski nalogi še pripustil odprto knjigo, in prav ta naloga, ki jo tukaj podajam, je taka, kakor bi se dajala kot prva šolska te vrste.) Narekujejo se torej vprašanja, katera si učenci zapišejo na levi strani zvezka. Odgovori pridejo na desno stran, in vsa naloga ima po tem takem to lice:

Der lügende Hirt.

(Frage- und Antwortaufgabe nach Nr. 86.)

Was that ein junger Hirt? Wie rief er?
Und wenn nun die Hirten (wozu?) herbeigeeilt kamen, was war da zu sehen? Was machte der Hirt?

Was geschah kurze Zeit darauf? Wie rief nun der Hirt?

Hörten die Nachbarn seinen Nothschrei?
Warum blieben sie aber in ihren Hütten?
Was that der Wolf?

Ein junger Hirt ängstigte seine Nachbarn oft ohne Noth. «Der Wolf! der Wolf!» rief er aus allen Kräften. Und wenn nun die Hirten zu seiner Hilfe herbeigeeilt kamen, so war da kein Wolf zu sehen. Der Hirt stand ganz ruhig da und lachte sie noch dazu tüchtig aus.

Kurze Zeit darauf fiel wirklich ein Wolf in seine Hürden ein. «Zu Hilfe! zu Hilfe! meine Brüder!» rief nun der Hirt in Verzweiflung aus, «es ist der Wolf, es ist wirklich der Wolf!»

Die Nachbarn hörten wohl seinen Nothschrei. Sie blieben aber in ihren Hütten, weil dem Hirten niemand mehr glaubte. Der Wolf erwürgte einen großen Theil seiner Herde.

Takšni sta prva domača in prva šolska naloga te vrste. Vse naslednje naloge pa se otežujejo prvič s tem, da se ne dovoljuje uporabljati knjigo, drugič pa, da so vprašanja čim dalje obsežnejša. Obsežnejša vprašanja omogočijo tudi, da se te naloge še dajajo nadalje lahko za domače poleg šolskih, če se že neče pri domačih preiti takoj na 4. točko, na obnovitve prej nepoznatih povestij. Razliko med prejšnjimi in poznejšimi vprašanji in odgovori predočuj nam nastopna (šolska) naloga, ki je bila predzadnja v prvem tečaju prvega leta in zadnja svoje vrste. Naslanja se na 18 začetnih vrst berila 29.:

Der Arme und der Reiche.

(Frage- und Antwortaufgabe nach Nr. 29.)

Was that vor alten Zeiten der liebe Gott?
Was geschah ihm eines Abends? Was stand nun [s to besedico je v odgovoru začeti, zato se jo podërta] auf dem Wege vor ihm? Wie waren die beiden Häuser anzusehen? Wem gehörten sie? Bei wem klopfte unser Herrgott zuerst an und um was bat er? Wie benahm sich der Reiche?

Vor alten Zeiten wandelte der liebe Gott noch selber auf Erden unter den Menschen. Eines Abends hatte er keine Herberge. Nun standen auf dem Wege vor ihm zwei Häuser einander gegenüber. Das eine war groß und schön, das andere klein und ärmlich anzusehen. Das große gehörte einem reichen, das kleine einem armen Manne. Unser Herrgott klopfte zuerst bei dem Reichen an und bat um ein Nachtlager. Der Reiche guckte den Wandersmann vom Kopfe bis zu den Füßen an, und weil der liebe Gott schlichte Kleider trug, schüttelte er mit dem Kopfe und sprach: «Ich kann Euch nicht aufnehmen, meine Kammern liegen voll Kräuter und Samen, sucht anderswo ein Unterkommen!»

Ker so odgovori zelo obsežni in često povedó le vsebino več in daljših stavkov, treba je, predno začno učenci pisati, vso nalogo nekekrati ž njimi predelati.

Točko 3. c) dobimo, ako narekujemo mesto vprašanj le nekatere napovedne besede, n. pr. za prejšnjo nalogo: *Der liebe Gott auf Erden. Eines Abends. Zwei Häuser. Der Herrgott beim Reichen* i. t. d.

4. **Obnovitve.** Te se od nalog z vprašanji in odgovori (3. točka) ločijo v tem, da učencem ni prej znana povest, katero imajo obnavljati. V začetku so te naloge silno težavne. Zato je treba prehod kolikor možno uglasiti: podati, razložiti in utrditi je ustmeno te povesti po znanih ukoslovnih stopinjah, predno jih morejo učenci kot nalogo zapisati, takó, da se končno le malo razlikujejo od nalog prejšnje točke. Kar se je torej vršilo pri prejšnjih

nalogah nekaj dnij prej po šolski knjigi, to se vrši pri teh nalogah ustmeno brez knjige v začetku iste ure, ko se piše šolska naloga, ali dan, predno se ima prinesiti domača naloga, in kakor so se tam narekovala vprašanja in pozneje napovednice, takó treba v začetku tudi tu dati spominu jednaceih opor. Učitelj podá najprej kratko vsebino povestice — v začetku slovenski, pozneje nemški. Nato se na tablo napišejo naslov in óni izrazi, ki bi utegnili učencem biti še neznani. Zdaj čita učitelj nemško povestico počasi in razločno. Nato jo s sodelovanjem učencev vsestranski tolmači in ji pristavlja slovenski prevod, kjer le treba. Ko se je zdaj še vprašalo, ali je še komu kaj neumljivega, narekujejo se vprašanja ali pozneje napovednice, dokler jih je treba. Ob teh oporah spomina — pozneje sevéda tudi brez njih — obnavljajo učenci s pomočjo učiteljevo nemško povestico, najprej radovoljei, potem pozvanci, in sicer stopnjema doli do najslabših. Če pové pri tem kak učencee soroden izraz, ki bi bil sicer tudi prav, potrdi se mu inačica izrecno kot taka, vendar pa se načeloma ostajaj pri prvotnem besedilu, ker se sicer jako rado dogaja, da sklopijo učenci iz dveh, záse pravilnih konstrukcij, jedno popolnoma krivo. Končno čita učitelj še jedenkrat povestico. Po takem premlevanji naloge res ne preostaje za pisanje več nego pol ure, ali toliko časa pa tudi zadošča, kakor vem iz svojih izkušenj. Čim bolj sevéda učenci tekom časa uspevajo v znanji nemščine, tem manjkrat je potreba ustmeno obnavljati povestico pred pisanjem naloge. — To vrsto nalog začenjaj, kakor svetujejo tudi učna navodila (str. 137.), s šolskimi nalogami, ker so lažje nego domače. Podrobnosti izginejo namreč kaj rade iz spomina, ako se takoj ne zapišejo, in zato so domače naloge težje nego šolske. Sicer pa se vsaka domača naloga dajaj vedno le od jednega dne do družega, da nimajo učenci preveč prilike, uporabljati tuje pomoči ali prepisovati drug od družega. In saj se tudi sicer domače naloge takó rade odlagajo na zadnji dan! — Pri nas je bila prva taka naloga v prvem razredu 10. prosinca, zadnja pa v drugem razredu 5. malega travna. Za vzgled hočem navesti tri naloge, najprej sploh prvo takšno, potem óno, ki je bila dana za premestni izpit koncem prvega razreda, in napósled zadnjo šolsko te vrste, da se na ta način najlažje razvidi napredek učencev. Prva se naslanja še na vprašanja, druga je brez teh in otežkočena je bila tudi s tem, da se je sicer res lahka povestica samo parkrat ustmeno obnovila, pri tretji pa govori obsežna in zapletena vsebina sama o napredku učencev.

Der Adler und die Schildkröte.

(Erste Nacherzählung eines nicht gelernten Stückes.)

Was that einst ein Adler? Wie redete ihn die Schildkröte an? Was erwiderte ihr der Adler? Was versetzte die Schildkröte? Was that jetzt der Adler und was geschah mit der Schildkröte?

Die Lehre?

Ein Adler kam aus der Luft herabgeflogen und ließ sich neben einer Schildkröte nieder. «Ach, lehre mich doch fliegen!» redete ihn die Schildkröte an, «dort oben in den Lüften zu schweben, das muss gar herrlich sein.» — «Ei, wie ist das möglich?» erwiderte ihr der Adler, «du hast ja keine Flügel!» — «O, nimm mich nur mit!» versetzte die Schildkröte, «wenn ich nur erst oben bin, dann wird es schon gehen.» — Der Adler fasste sie nun mit seinen Krallen und schwebte zu den Wolken empor. Jetzt ließ er sie aus, aber o weh! sie stürzte zerschmettert auf einen Felsen herab und starb eines kläglichen Todes.

Wer zeitig guten Rath nicht hört,
Wird oft durch Unglück erst belehrt.

Die kluge Krähe.

(Versetzungsprüfung.)

Eine Krähe war einmal sehr durstig. Da sah sie einen Krug mit Wasser auf dem Felde stehen. Sie wollte aus dem Krüge trinken, aber der Hals des Kruges war so eng, dass sie nicht einmal den Schnabel nass machen konnte. Sie pickte gegen den Krug; aber sie konnte kein Loch hineinmachen. Da versuchte sie es, den Krug umzuwerfen; aber sie war zu schwach. Endlich suchte sie kleine Steinchen und warf sie in den Krug. Da stieg das Wasser immer höher, bis sie es zuletzt erreichen und ihren Durst löschen konnte.

Besinnen führt zum Ersinnen.

Der seltsame Arzt.

(Letzte Nacherzählung.)

Ein reicher und vornehmer Herr, welcher weder Frau noch Kinder hatte, hielt sich zu seiner Unterhaltung einen Affen, der ihm durch sein possierliches Wesen gar oft die Zeit vertrieb. Plötzlich wurde der Herr krank. Er bekam ein Geschwür im Halse, konnte bald nicht mehr schlucken und kein Wort mehr herausbringen, so dass jeder überzeugt war, er müsse sterben. Dies benützte seine Dienerschaft, und jeder steckte ein und trug fort, was er glaubte gebrauchen zu können. Als der Affe dies bemerkte, sah er sich auch nach etwas um, was für ihn passend wäre. Endlich fand er eine Schachtel, in welcher ein dreieckiger Hut lag, den sein Herr bei besonders feierlichen Gelegenheiten trug. Den setzte er sich auf und schmalte sich auch den Degen um, der dicht daneben an der Wand hieng. Jetzt gieng er in das Zimmer seines Herrn, verneigte sich mehreremal vor diesem und stellte sich dann vor den Spiegel, um sich darin zu betrachten. Ungeachtet der heftigen Schmerzen, die der kranke Herr hatte, musste er doch so herzlich lachen, dass das Geschwür im Halse aufgieng und er in wenigen Tagen wieder gesund wurde. Sein Arzt gratulierte ihm zu dem neuen Doctore, und die Diener beeilten sich, alles wieder herbeizuschaffen, was sie heimlich fortgetragen hatten.

5. **Posnetki, vsebine.** S posnetki sem začel v drugem razredu 18. listopada in dal sem vseh vkup teh le šest (3 domače, 3 šolske): 1.) Der Ursprung des trojanischen Krieges (po št. 44., I.); — 2.) Trojas Fall (44., VI.); — 3.) Das kleine Mädchen mit den Schwefelhölzern (81.); — 4.) Die Schildbürger und der Maushund (136., III.); — 5.) Der Einsturz (152.); — 6.) Der arme Musikant. (163.) Posnetki so zelo težki, a nič manj tudi važni, zato je treba učence dokaj časa prej ob drugih berilih nanje pripravljati. Mi smo to delali takó, da smo pri več berilih poiskali in podčrtali bistvene misli in da smo nato, omejujoč se na podčrtane misli, obnavljali nekekrati skrajšano vsebino. Pri prvih takih nalogah se pové lahko izrecno, kaj je podčrtati, in navadno treba tudi nalogo samo ustno parkrat izvesti z učenci. Po tem takem niso prve naloge prav za prav nič družega, nego navadne, že znane obnovitve razloženih povestij. Načeloma morajo pri teh nalogah učenci ineti odprte knjige pred sabo in le izjemoma pišejo na pamet. Za vzgled navajam posnetek po št. 81., katera obseza celotna v knjigi 80 vrst.

Das kleine Mädchen mit den Schwefelhölzern.

(Auszug aus Nr. 81.)

Ein kleines armes Mädchen gieng einst an einem kalten Neujahrsabend mit bloßem Kopfe und nackten Füßen auf der Straße und bot Schwefelhölzer zum Kaufe an. Aber niemand wollte ihr weder etwas abkaufen noch einen Dreier schenken. Hungrig und halberfroren kauerte sie sich in einem Winkel zwischen zwei Häusern zusammen. Um sich zu wärmen, zog sie ein Schwefelhölzchen aus dem Bunde heraus und strich es an der Wand. Es war ein wunderbares Licht, und Wunderbares erblickte auch das Mädchen in seinem Scheine! Es kam ihm vor, als sitze es vor einem eisernen Ofen und wärme sich. Da erlosch die Flamme, und zugleich verschwand der Ofen. Ein neues wurde angestrichen, und das Mädchen glaubte, in ein Zimmer zu sehen, wo auf dem gedeckten Tische eine gebratene Gans dampfte. Da erlosch die Flamme und mit ihr verschwand der Braten. Sie zündete ein neues an. Da saß sie unter dem schönsten Weihnachtsbaume, auf dem viele tausend Lichter brannten. Die Kleine streckte

die beiden Hände in die Höh', da erlosch das Schwefelholz. Sie strich wieder ein neues gegen die Mauer, da stand im Glanze der Flamme die alte Großmutter vor ihr. Um dieselbe festzuhalten, strich sie eiligst den ganzen Rest der Schwefelhölzer an. Da hob die Großmutter das kleine Mädchen auf ihren Arm, sie flogen in die Höhe und — waren bei Gott!

Tagsdarauf fand man das Mädchen erfroren. Als die Vorübergehenden die vielen abgebrannten Schwefelhölzer sahen, sagten sie: «Das arme Kind hat sich wärmen wollen.»

6. Opisi. O opisih govore učna navodila (str. 138.) jasno takó-le: «Im zweiten Semester (2. razreda) schreitet man zu den Beschreibungen; weil sie den Schülern große Schwierigkeiten bereiten, müssen sie aufs gründlichste vorbereitet und disponiert werden. Da nach dem ersten Grundsatz der Stilistik die Schüler nicht schreiben dürfen, was sie nicht vorher klar gedacht haben, also auch nicht schreiben sollen, was sie nicht aus eigener Anschauung kennen, ist die Auswahl gering; denn einen Tisch, eine Bank und dergleichen zu beschreiben, bietet zu wenig Anregung. Man wird also vorerst einige kurze beschreibende Lesestücke, die genau zergliedert worden sind, reconstruieren und dann nach diesem Muster andere ähnliche Dinge in derselben Ordnung beschreiben lassen: Thiere oder Pflanzen, welche der Schüler kennt oder beobachten kann, erweisen sich hiezu als die dienlichsten Objecte.» Teh določil se je v obče držati tudi pri naših učencih — določila se namreč nanašajo na nemščino pri rojenih Nemcih. Le začenjajo se te naloge pri nas malo pozneje nego v nemških šolah, proti koncu družega tečaja. Tudi od učnih navodil priporočano pripravlanje na opise ne potrebuje toliko časa, ker ima izdatno oporo v slovenščini, pri kateri so se opisi redno že pričeli z drugim tečajem. Ako sta torej oba predmeta, nemščina in slovenščina, v jednih rokah, kar bi v naših razmerah vedno moralo biti, tedaj se pripravlanje dožene popolnoma v slovenskih urah za slovenske opise, v nemških urah pa se samo sklicuje na to. Lahko je tudi za začetek ista naloga najprej slovenska, potem pa nemška, takó da pri nemški stvar ne dela nobenih težav več in da zato učenci tem lažje pazijo samo na jezikovni izraz. Vso skrb je obračati na načrte nalogam: ti naj bodo vedno pregledni, obširni in zeló podrobni, zakaj nam mora biti v prvi vrsti do tega, da znajo učenci nemški jezik, ne pa da bi bili že na tej stopinji sposobni, samostojno izdelovati opisne naloge. Načrte pa sevóda ni, da bi človek kar narekoval, ampak razviti jih mora počasi in s sodelovanjem učencev. Kako obsežni naj bodejo načrti, razvidi se iz tu navedenega vzgleda, o katerem pa rad priznavam, da njegov predmet — vremensko opisovaje — ni bil kaj srečno izbran.

Der Sommer.

(Beschreibung.)

Einleitung. Die gesegnetste Jahreszeit.

Ausführung. 1.) Beginn mit dem längsten Tage.

- 2.) Die Atmosphäre. Steigen der Hitze, ungeachtet die Tage abnehmen; Wechsel zwischen heitern und Regentagen; heftige Gewitter, Hagelschauer.
- 3.) Die Pflanzenwelt. Wiesen und Felder blühen und reifen; Heu, Getreide, Obst; der Wald dicht und schattig.
- 4.) Die Thierwelt. Alles lebendig; Gesang der Vögel, die Jungen in den Nestern, Insecten kriechen und fliegen (Käfer, Schmetterlinge, Bienen, Ameisen).
- 5.) Der Mensch. Der Landmann (angestrengte Thätigkeit); der Gärtner (Gemüse und Obst zu Markte gebracht); der Hirt (das Vieh übernachtet im Freien); die Städter (Landpartien, Sommerwohnungen); die Kinder (Spiele im Freien, Baden, Ferien).

Schluss. Ein wahrer Reichthum an Freuden und Genüssen aller Art.

S tem smo končali vse naloge, zakaj dlje nego do prvih opisov se ne pride niti pri nemških učencih.

Za popravljajanje nalog nam podajajo «instrukcije» za gimnazije in realke zadostnih navodil. Dve zahtevi sta (kakor je pokazal S. Oberländer v Zeitschrift f. d. Realschulwesen, 1890, p. 513—518) po teh navodilih bistveni in odločilni pri vsakem popravljajni nalog: popravljajanje mora biti vedno takšno, da učenec 1. popolnoma spozna svoje napake, 2. da dobi jasen pojem o nalogi, kakeršna bi morala biti. V to svrbo pa ne zadošča, ako se napake samo v zvezkih označijo kot take, ampak temu mora slediti še natančen ustneni razgovor o napakah in čitati se mora končno ali najboljše izdelek kakega učenca ali pa «uzorna» naloga, katero napravi učitelj sam. To ustmeno popravljajanje se vrši kar najvestnejše za vsako nalogo po jedno celo uro. Napake naj se pri tem obravnavajo po primernih skupinah, a učenci, ki so jih zagrešili, naj se nikdar ne imenujejo. Je-li boljše napake v zvezkih samó podčrtati, in sicer vsako vrsto napak s posebnim, toda vedno istim znamenjem, kar priporočajo učna navodila, ali pa jih tudi res popravljati, o tem, mislim, odločajo najbolje vsakokratne okoliščine. Izvestno je samó to, da ne kaže izključno se držati niti jednega niti drugega. Izkušnja vender uči, da treba v naših razmerah napake češče popolnoma popraviti nego samo s črticami označiti. Prav takó je zavisno od okoliščin, pišejo-li učenci ves popravek ali samo na robu — poslednji se pač vselej zahtevaj in natančno pregleduj — in ali se celotnega popravka naučé na pamet ali ne. — Toda dovolj o tem!

IV. Vzgleđi iz nemške slovnice.

Po analitiški metodi je bistveno, da se učencem daje prav mnogo prilike, slišati in obnavljati tuje oblike. Tem potem se uho in jezik privadita svojskemu izražanju tujega jezika, in vsled družilne privadbe se kmalu vzbujajo čustvo za jezikovna pravila. Še le ko se je na ta način nevedoma in nekako mimogrede nabralo dôkaj jezikovnega znanja, še le tedaj je možno uspešno pre-mišljevatí o jeziku in ozaveščati si njegova, prej nezavedno naučena slovníška pravila. Najprej torej nabiranje, potem urejanje, najprej čustvo, potem zavest! To je prirodni način jezikovnega pouka, takó se namreč učimo materinščine. Prva in glavna stvar je torej praktiška vaja, poznejša in manj važna pa je slovníška teorija. Tega pa sevôda ni takó umevati, da bi bile nekaj časa zgolj praktiške vaje brez vsakeršnih slovníških pravil, po preteku tega časa pa bi se zopet slovníca izključno obdelovala. Na takó jednostransko in pretirano izključnost še misliti ni.¹ Ono zahtevo je temveč takó uneti, da prevladujejo na nižji stopinji pouka v obče praktiške jezikovne vaje, a da se poleg vaj, ali boljše rečeno iz njih samih zajedno empiriški spoznavajo glavna slovníška pravila, da se pa še le na višji stopinji pouka poleg praktiških vaj, ki nikdar ne prenehajo biti glavna reč, vse dotakratne empiriške zaznave združujejo v sistematiške slovníške preglede. Konkretno govorjeno se to pravi: sistematiška nemška slovníca se pričenjaj še le v tretjem razredu, v prvem

¹ Res se otrok gladko nauči materinščine brez slovnice, ali ta pot je prvič zeló dolga in potrebuje mnogo več vaje, nego je more šola dati, drugič pa so razmere pri odraslem učencu, hotečem se priučiti tujemu jeziku, izdatno drugačne nego pri otroku, kakor smo razložili že v prvem delu. Zato se analitiška metoda opira na te izpremembe in prikraja óno prirodno pot izpremenjenim šolskim razmeram.

in drugem pa se kolikor možno omejuj na empiriško razlaganje najbistvenejših rečij, vse drugo se prepuščaj nezavednemu učenju, ki se vrši pri pogostnem in obsežnem praktičnem govorjenji po dušeslovnih zakonih družilne privadbe.

Toda dočim sta se prva dva učna sredstva, čitanka in naloge, popolnoma lahko prirojila analitiški metodi, ovira nekoliko pri slovniskem pouku jednako prikojitev naš učni načrt, ker natanko določa slovnisko tvarino, katero je — po stari, gramatiški metodi sevėda — proučiti. Učni načrt za nemščino v 1. in 2. razredu naših gimnazij se namreč takó glasi: I. razred. «*Empirische Erklärung der Elemente des einfachen und zusammengesetzten Satzes. Die Formenlehre parallel mit dem slovenischen und lateinischen Unterrichte. Einübung der starken Verba gelegentlich der Lectüre. Lesen, Sprechen, Nach erzählen und Vortragen memorierter poetischer und prosaischer Stücke. Schriftliche Übersetzungen aus dem Slovenischen ins Deutsche. Im zweiten Semester mitunter schriftliche Wiedergabe erklärter Lesestücke. Monatlich zwei Arbeiten, abwechselnd Schul- und Hausarbeiten.*» II. razred. «*Wiederholung und Ergänzung der Formenlehre, namentlich systematische Behandlung der starken Verba. Empirische Behandlung des zusammengesetzten und zusammengesetzten Satzes. Systematische Durchnahme der orthographischen Regeln. Interpunctiionslehre. Lectüre wie in der I. Classe. Schriftliche Arbeiten wie in der I. Classe, doch vorwiegend Nach erzählungen.*» Glavna napaka tega učnega načrta je ta, da je pretesno osnovan po načrtu za nemške gimnazije, kjer je nemški jezik učencem materinščina, in da preveč v prvo vrsto postavlja slovnico. Pri nas so razmere vendar do cela drugačne, pri nas se je učiti nemščine kot tujščine z namenom, naučiti se je čim preje do govorne spretnosti. Kazalo bi torej presnovati ta načrt v smisli analitiške metode, da ne bi bila slovnica več glavna reč, čitanka pa s svojimi prevažnimi praktičnimi vajami nekako postranska, stoječa tam v ozadji. Za sedaj pa je sevėda veljaven ta načrt, in ker mora učitelj mesečno se izkazovati, koliko je predelal tvarine, na konci leta pa izrecno izjaviti, je-li predelal vso po načrtu zahtevano tvarino, ni, da bi se samovoljno odtegovali predpisom in hodili svojo, če prav morebiti boljšo pot. — V nastopnih vrstah skušam nekoliko pokazati, kakšen bodi način slovniskega pouka, da ostaja sicer v okviru navedenega učnega načrta, da se pa vendar ne oddaljuje preveč od temeljnih vodil analitiške metode. Navesti hočem najprej nekaj splošnih vodil, na to pa v pojasnilo pridjati nekaj praktičnih vzgledov iz slovniskega pouka.

Slovnica se poučuj le izjemoma sama zase kot poseben predmet pri stvarih, katere se morajo mehaniški zapomniti, na pr. vsa paradigmata in razrede krepkih glagolov. Načeloma pa se slovnica podrejš ustnim jezikovnim vajam: najpotrebnejša slovniska pravila naj se empiriški opazujejo na berilih samih in zdaj pa zdaj združujejo v sistematiški pregled. Največ prilike za tako združevanje dajejo óne ure, ko se popravljajo pismene naloge. V obče pa veljaj pravilo, da ne muči spomina s slovniskimi teorijami (ki so na mestu pri materinščini in tam, kjer gre za formalno izobrazbo), ako se stvari nevedoma lahko zapominjajo po mnogokratnem ponavljanji vsled družilne privadbe. — Ker so marsikateri slovniski pojmovi učencem že iz ljudske šole znani, ali pa se jim razlagajo na gimnaziji pri slovenščini in latinščini, opiraj se pouk v nemški slovnici, kjer le more, na to znanje, oziroma razlaganje. Osobito ako poučuje isti učitelj nemščino in slovenščino — kar bi, kakor že rečeno, vedno moralo biti — navaja se pri razlaganji slovenske slovnice, zlasti skladnje, kadar se le ujemata jezika, vselej lahko tudi po jeden nemški vzgled in poudarja se izrecno, da velja v nemščini isto pravilo kakor v slovenščini. S tem

se prihrani mnogo časa in truda, učencem pa se izdatno olajša učenje, ker pri takem pouku ne čutijo nemške slovnice kot posebnega predmeta. To bi bilo sevéda še lažji, ko bi bile obe slovnici, slovenska in nemška, po istih načelih sestavljeni in bi se vseskozi ozirali druga na drugo. — Kot učni jezik uporabljaj se pri razlaganju slovnice večinoma slovenščina, le končna določitev slovniskega pravila navajaj se tudi v nemščini. — Vzpored slovniske tvarine določajo trije činitelji: 1.) znanje učencev, ki ga prinesó s saboj iz ljudske šole, 2.) ozir na vzporedni pouk v slovenski slovnici in 3.) važnost posameznih slovniskih rečij za govorno sposobnost. Kar prinesó učenci s saboj iz ljudske šole, to jim treba ohraniti, da se ne pogubi, in zato je čim preje ponoviti in utrditi gola paradigmata sklanjatve in spregatve in člene prosto razširjenega stavka. Dočim pa se paradigmata ponavljajo záse, opravi se prosto razširjeni stavek prav lahko v slovenskih urah, ker se tudi tam pouk pričanja baš s tem delom skladnje. S tema dvema rečema bi torej kazalo začeti zlasti še zaradi tega, ker sta zajedno najvažnejši, nekako ogrodje, kateremu se v vedno širših istosrednih krogih privedlje čim dalje obsežnejša in podrobnejša tvarina. Za tem pa so po moji misli najvažnejši krepki glagoli. Po izkušnji vem, da se je vidno povzdignilo pripovedovanje ob berilih, odkar smo se naučili teh glagolov. Tudi ta del slovnice je torej obdelati kar najprej možno, izvestno pa še v prvem razredu. Toliko se mora učni načrt že ukloniti, da se zaradi njega ne čaka s sistematiškim obdelovanjem krepkih glagolov do drugega razreda. — Za vzpored ostale slovniske tvarine so odločilni isti činitelji. Točko 3., važnost posameznih slovniskih rečij za govorno sposobnost, določaj po napakah, katere delajo učenci ustmeno in pismeno: čim večkrat in pri čim več učencih se ponavlja kakšna napaka, tem prej in tem natančneje razloži dotično pravilo.

Teh splošnih načel se je držati pri pouku nemške slovnice, da po možnosti zadostimo i učenemu načrtu i zahtevam analitiške metode. Zdaj sledi nekaj praktiških vzgledov, kateri naj dejanski pokažejo, kako se prvič v okviru učnega načrta vender analitiški poučuj nemška slovnica, drugič pa, kako bi se sedanje nemške slovnice morale prikrojiti, da bi bile prikladne našim razmeram. Popolnoma jasna bi bila stvar sevéda še le, ko bi se kar za vso slovnisko tvarino podala nekakšna praktiška metodika, kakeršno je n. pr. za grščino spisal Scheindler¹; ali za tako obsežno delo mi ne preostaje za sedaj niti časa niti prostora. Morebiti se tega lotim o priliki. Tu zadoščaj samo posnetek začetka take metodike.²

Izgovarjava in pravopis. Obojega se učenci lahko naučé brez posebnih pravil tekom časa po privadbi. Poglavitna sredstva so namreč, da učitelj jasno in dosledno prav izgovarja, da često zapisuje posamezne besede na tablo in da neutrudljivo popravlja vsako dotično napako učencev v govoru in pisavi. Pod pravo izgovarjavo pa umevam, da se pred vsem jasno odlikujejo zategnjeni zlogi od poóstrenih (dolgi od kratkih), n. pr. *Väter — Mütter, Strāße — Gāsse, erschrecken — erschräk, erhellen — verhellen*, dalje da se preglasniki *ä ö ü* ne izgovar-

¹ Dr. A. Scheindler, Methodik des grammatischen Unterrichtes im Griechischen. Wien. Tempusky, 1888.

² Rabil sem poleg navadnih šolskih nemških slovníc (Willomitzer, Kummer, Heinrich [8. izdaja]) sósebnó: K. F. Becker, Handbuch der deutschen Sprache, 11. Aufl., Prag 1876; — Ed. und Fr. Wetzel, Die deutsche Sprache, 7. Aufl., Berlin 1880; — L. Frauer, Neuhocho-deutsche Grammatik, Heidelberg 1881; — Fr. Marn, Njemačka slovnica za srednja učilišta, Zagreb 1882.

jajo dialektiški kot *e* in *i*, ampak zamoklo, kakor jih izgovarjajo olikanci, govoreč pismeno visokonemščino, n. pr. *König* ne *Kenig*, *Hütte* ne *Hitte*, in končno da se ločita dvoglasnika *ei* in *ai* (izgovori oba jednako *ai*) od *eu* in *äu* (izgovori zopet oba približno jednako *oi*), n. pr. *heute* ne *haite*, *Bäume* ne *Baime*.

V dopolnitev teh praktiških vaj se o priliki iz ljudske šole ponovi in utrdi na nekaterih vzgledih razloček med zategnjenimi (dolgimi) in poostrenimi (kratкими) zlogi in kako se pismeno zaznamuje dolžina in kratkost. Nekaj težave provzročajo pri tem k večjemu različni *s*-glasi. Izgovarjavo preglasnikov *ä ö ü* pa pospešiš, ako jih razložiš kot srednike ali prehodnike med dvema skrajnikoma: *a-ä-e*, *o-ö-e*, *u-ü-i*. Reče se torej: za *ö* izgovorite najprej dolgi *o*, na to utihnite z glasom, usta pa obdržite neizpremenjena, končno skušajte pri tem o-jevskem stanju ust z jezikom izgovoriti čisti *e*. Prav tako se za *ü* najprej izgovori dolgi *u*, na to se po prenehanji glasa obdrže usta neizpremenjena, končno pa se pri tem u-jevskem stanju ust z jezikom poskuša izgovoriti čisti *i*. Tako se vadijo najprej dolgi, potem pa kratki preglasniki. Za izgovarjavo preglasnika *ä* velja pravilo sevéda le v dolgih zlogih, kajti kratki *ä* se ne glasi drugače nego navadni *e*. — Dоследnja izgovarjava učiteljeva v zvezi z navedenimi pojasnili provzročá kmalu, da si učenci po družilni privadbi vtisnejo v sponim i besedne podobe za okó i besedne glase za uhó. Posebnih pravopisnih pravil po tem takem treba ni. Po svoji izkušnji vem — in to bodi rečeno našim učencem v čast — da v pravopisu naši učenci prav nič ne zaostajajo za nemškimi. Nikakor pa ni treba s pravopisjem čakati do družega razreda, kakor zahteva učni načrt, marveč začenjaj se takoj s početka v prvem razredu z navedenimi praktiškiimi vajami.

Spol samostalnikov. Najtežje iz vse nemške slovnice je našim učencem, ločiti spol samostalnikov. Težave so tolike, da se v dveh letih nikakor ne morejo do dobra zmagati. Pa saj se celó odrastli omikanci še pogosto izpodtikajo nad spolnikom. Če kje, velja tu, da si treba po mnogih vajah pred vsem pridobiti neko čustvo za spol; družega sredstva ni. Gledati je torej z vso strogostjo na to, da izgovarjajo učenci posamezne samostalnike, kadar koli so vprašani po njih, vedno v zvezi z dotičnimi spolniki in da si jih prav tako zapisujejo v svoje zvezke. V to svrhu se pri izpraševanju vsakega berila izprašuj tudi po spolu vsaj nekaterih samostalnikov. Učenec pa pri tem ne odgovarjaj, da je kak samostalniik moškega, ženskega ali srednjega spola, ampak vselej povej dotični samostalniik kar samo s pravim spolnikom. Da se ne gubi čas, velevaj se kratko: *Sagen Sie das Geschlecht von «Hirt, Wolf, Herde . . .»!* na kar učenec mah na mah odgovarja: *der Hirt, der Wolf, die Herde . . .*

Da pa poleg praktiških vaj ne zanemarimo dobrih slovniških pravil, ki bi marsikomu utegnila biti izdatne opore spomina, združiti je samostalnike gledé na spol v lahko umljive in pregledne vrste, katere naj bi se po induktivnem potu v šoli sestavljale. Ali ker so vse naše nemške slovnice pisane za rojene Nemce in zato ne potrebujejo tacihi pravil, primoran je učitelj, iskati si jih drugodi ali sestavljati jih sam. Nekaj takih vrst podajam tu za poskušnjo:

I. Prirodni spol.

A. Če je prirodni spol ločen po posebnih oblikah, tedaj je pri osebnih in živalskih imenih: *a)* masculinum, kar znači kaj moškega, *b)* femininum, kar znači kaj ženskega, *c)* neutrum, kar znači mlado, nedorastlo bitje. Primere za *a)* in *b)*: *der Mann — die Frau* (izjema *das Weib*), *der Vater — die Mutter, der Sohn — die Tochter, der Bruder — die Schwester*,

der Knecht — die Magd, der Witwer — die Witwe, der Wirt — die Wirtin, der Freund — die Freundin, der Jäger — die Jägerin, i. t. d. Primere za c): *das Kind, das Kalb, das Lamm, das Mündel, das Ferkel, das Fohlen* i. t. d. Neutrum je tudi, kadar ima žival sicer po spolu ločena imena, toda hoče se zaznamovati splošno ne gledé na spol, n. pr. *das Pferd, das Ross* (*der Hengst — die Stute*), *das Rind* (*der Stier, der Ochs — die Kuh*), *das Schwein* (*der Eber — die Sau*), *das Huhn* (*der Hahn — die Henne*), *das Schaf* (*der Widder — das Mutterschaf*) i. t. d.

B. Če prirodni spol ni ločen po posebnih oblikah, tedaj so :

- a) masculina imena sesalecv, n. pr. *der Fuchs, Dachs, Luchs, Hamster, Iltis* (izjeme: *die Maus, die Ratte, das Wiesel*); imena večjih in močnejših ptičev, n. pr. *der Aar, Adler, Geier, Falke, Habicht, Sperber, Rabe, Specht, Kauz*; večinoma imena rib, n. pr. *der Hecht, Stör, Häring, Lachs, Barsch, Karpfen*;
- b) feminina večinoma imena malih ptičev, zlasti pevcev, n. pr. *die Schwalbe, Eule, Krähe, Drossel, Amsel, Meise, Lerche, Nachtigall*; večinoma imena žuželk, n. pr. *die Ameise, Biene, Hummel, Wespe, Fliege, Mücke, Spinne, Laus, Wanze, Schabe, Milbe*.

C. Imena stvarij bi morala biti prav za prav srednjega spola, vender se ravnajo tudi one po živih bitjih:

- a) Masculina so imena dnij, n. pr. *der Montag, der Mittwoch*; imena mesecev, n. pr. *der Jänner, der Februar*; imena letnih časov, n. pr. *der Frühling, der Sommer*; imena štirih stranij sveta, n. pr. *der Osten, der Westen*, in štirih vetrov, n. pr. *der Süd, der Nord*.
- b) Feminina so z večine imena dreves, n. pr. *die Buche, Eiche, Fichte, Tanne, Föhre, Erle, Birke, Ulme, Linde, Esche*; imena mnogih rastlin, n. pr. *die Rübe, Möhre, Nessel, Klette*; imena nekaterih rek, n. pr. *die Donau, Save, Drau, Laibach, Elbe* (izjeme: *der Rhein, der Main, der Po, der Inn* . . .)
- c) Neutra so: a) deželna in krajevna imena, n. pr. *das Österreich, das schöne Krain, das weiße Laibach, das alte Rom* (izjeme so tuške na *-ei*, n. pr. *die Türkei, die Walachei*, takisto: *die Schweiz, die Krimm, die Pfalz, die Lausitz*); β) snovna imena, zlasti kovine, n. pr. *das Fleisch, Blut, Fett, Schmalz, Mehl, Brot, Öl, Bier, Salz, Zeug, Holz, Laub, Obst, Gras, Stroh, Heu, Moos, Kraut, Wasser*; *Erz, Eisen, Gold, Silber, Blei, Zinn, Kupfer, Zink* (izjeme: *der Wein, der Stahl, die Kohle, die Luft, die Erde, der Sand, der Klee*); γ) zborna imena, n. pr. *das Heer, Volk, Vieh* . . . in vse zloženske s prednico *Ge-*; δ) vsaka samostalno rabljena beseda, n. pr. *das Wenn, das Ich, das Nein, das A*.

II. Slovnški spol.

- a) Masculina so besede na *-ig, -ing, -ling, -ang, -m*, n. pr. *Käfig, Zeisig, Rettig, Essig; Häring, Zwilling, Sperling, Fremdling; Sang, Klang, Drang, Hang, Zwang, Strang; Arm, Darm, Helm, Schirm, Strom, Sturm, Traum*.
- b) Feminina so besede na *-heit, -keit, -ung, -schaft, -in, -ei, -ie*, n. pr. *Krankheit, Ehrlichkeit, Hoffnung, Eigenschaft, Fürstin, Heuchelei, Philosophie*.
- c) Neutra so vse manjšalke na *-chen in -lein*, n. pr. *Mädchen, Fräulein*; zloženske s prednico *Ge-*, n. pr. *Gewitter, Gebirge*; besede na *-sal*,

n. pr. *Schicksal, Labsal, Scheusal* (izjeme: *die Drangsal, die Mühsal, die Trübsal*); besede na *-thum* in *-tel*, n. pr. *Alterthum, Drittel* (izjeme: *der Irrthum, der Reichthum*).

Zanimljiva je tudi ta vrsta: masculina so besede na *-g, -sch, -z, -s*, feminina pa na iste končnice s pridejanim *e*, torej na *-ge, -sche, -ze, -se*, n. pr. a) *der Berg, Balg, Ring, Sprung, Schwung, Zweig . . . die Sage, Folge, Zunge, Zange, Lunge, Schlange, Stange, Menge, Wange* (izjema: *die Burg*). — b) *der Mensch, Tisch, Fisch, Busch, Bausch, Wunsch, Wisch . . . die Asche, Flasche, Tasche, Masche, Wäsche* (izjema zborna ime *das Fleisch*). — c) *der Sturz, Schmerz, Scherz, Schutz, Schmelz, Schwanz, Kranz, Tanz, Glanz . . . die Warze, Walze, Wanze, Pflanze*. — d) *der Hals, Flachs, Krebs, Fuchs, Schöps . . . die Binse, Ameise, Gemse, Bremse, Eidechse, Achse*.

Slične vrste bi kazalo sestaviti tudi za besede s končnicami *-e, -er, -ier, -el, -sel, -en, -n, -d, -t, -k, -nis*. Vender te pustimo. V obče pa še pripomnimo, kar je sicer samo po sebi umljivo, da se vse te vrste nikakor ne smejo razlagati v jedni sapi in tudi ne ravno v tej vzporednosti, ampak kadar nanese prilika, podpre se spomin s to ali ono kratko vrstico.

Raba spolnika. Ker slovenščina nima spolnika, privadijo se mu učenci le težko; ko se jim je pa zabičilo, da treba nemškim samostalnikom privedati spolnik, rabijo ga tudi tam, kjer ne sme stati. Spolnik prav rabiti in prav izpuščati izvestno ni nič manj težavno, nego razločevati spol. Naše Nemcem namenjene slovnice se le premalo ozirajo na to prevažno stvar. Rabi spolnika se po analitiški metodi učenci takisto priučé najprej po mnogi praktiški vaji, kadar se jim vsled privadbe vzbudi jezikovno čustvo. Kakor smo pa pri spolu navedli nekatere opore spomina, ki spremljajo vaje, če treba, takó jih podamo tudi tu nekaj, če se komu zde potrebne in porabne.

Določni in nedoločni spolnik je lahko ločiti. Prvi kaže na nekaj določnega, znanega ali že imenovanega, nedoločni pa na nekaj nedoločnega, neznanega ali še neimenovanega. — Množina od *«ein edler Mensch»* je *«edle Menschen»* brez spolnika. — Če se ime nedoločne osebe večkrat ponavlja, stoji samo prvič nedoločni spolnik, potem pa vselej določni, na pr. *Es war einmal ein Kind, Da gieng das Kind hin*

Kdaj se spolnik izpušča?

1.) Pred lastnimi imeni, ker ta že sama po sebi značijo določno osebo. Beseda *«Gott»* se ravna po lastnih imenih. N. pr. *Franz schreibt. Mit Gott!* Vender pa stoji spolnik tudi pri lastnih imenih:

- kadar bi se brez spolnika zavisni sklon ne mogel spoznati, na pr. *Der Tod des Sokrates* (toda *der Sieg Hannibals*). *Wär ich dem Ferdinand gewesen, was Octavio mir war. Den Hektor hat Aeneas überlebt;*
- pred imeni mesecev, rek, gor in onih dežel, ki so ženskega spola, n. pr. *Der April, die Drau, der Triglav, in die Schweiz, aus der Türkei;*
- kadar stoji pred lastnim imenom še pridevnik ali plemensko ime, n. pr. *Der grausame Nero beherrschte das sittenlose Rom. Der Dichter Schiller;*
- če hočemo osebo zaznamovati kot domačina, sorodnika, prijatelja ali znanca, n. pr. *Rufe mir den Johann. Grüße die Marie. Der Tell gefangen abgeführt? Den Tersky trifft Ihr hier, den Tiefenbach;*

e) če se lastno ime rabi za plemensko, n. pr. *Er ist der Cicero unserer Zeit*;

f) če se s priimkom zaznamuje ženska oseba, n. pr. *Die Walter, die Reptil*.

2.) Pred zvalnikom v ogovorih in pri naslovih, n. pr. *Herr, dich loben wir! Bruder Anton! Kaiser Karl. Prinz Eugen. Wörterbuch. Einleitung.*

3.) Če stoji roditelj spredej, namesto zadej, n. pr. *Des Vaters Haus* (toda *das Haus des Vaters*).

4.) Če je dajalnik označen že po kakem predlogu, n. pr. *mit Fleiß, vor Schmerz, in Ruhe, ein Mann von Ehre*. Le če se dá spolnik skrčiti s predlogom, rabiti ga je, in sicer vedno v skrčeni obliki, n. pr. *im Streite, im Zorne, zur Ruhe, vom Schläfe*, ne pa *in dem Zorne* i. t. d., kakor kaj radi rekajo naši učenci.

5.) Pri snovnih imenih, kadar se zaznamuje snov v obče, n. pr. *Brot backen, Wasser holen, aus Holz, aus Gold, von Messing, fünf Eimer Wein*.

Vender stoji spolnik tudi v tem slučaju, a) če se zaznamuje določna snov, n. pr. *bringe mir den Kaffee, reiche mir das Wasser*; — b) če stoji še pridevnik spredaj, n. pr. *die schimmernde Wolle, das frische Wasser*; — c) če se v jednini zaznamuje celotna snov jedne vrste, n. pr. *der Wein erfreut des Menschen Herz, das Wasser erfrischt*.

6.) V splošno veljavnih izrekih, n. pr. *Jugend hat keine Tugend. Guter Rath ist theuer. Noth bricht Eisen. Undank ist der Welt Lohn*.

7.) Pred tožilniki, kadar vkupno z glagolom značijo le en pojem, n. pr. *Er leidet Hunger, Durst = er hungert, dürstet. Ich empfinde Schmerz. Jemandem Furcht einjagen (= terrere). Auskunft geben. Kenntnis haben*

8.) Če samostalniki v zvezi s predlogom «zu» znači namen ali pa način kakoga gibanja, n. pr. *zu Tische, zu Bette, zu Markte gehen (um zu essen, zu schlafen, zu kaufen); zu Boden fallen; zu Ohren kommen; zu Thal, zu Berg, zu Wald gehen; zu Kopfe steigen; über Land, über Feld gehen, über Bord werfen; zu Wasser, zu Land, zu Schiffe, zu Pferde, zu Fusse reisen*. Po teh vzgledih tudi sicer v mnogih drugih podobnih slučajih, n. pr. *gen Himmel, auf Erden, vor Augen, bei Nacht, bei Tage, von Herzen*.

9.) Če značita dva z «und» zvezana samostalnika samo en pojem, zlasti če se zajedno ujemata bodisi po aliteraciji, bodisi po končnem stiku, n. pr. *mit Leib und Seele (= ganz), mit Rath und That, in Freud und Leid, zu Wasser und zu Land, in Saus und Braus, auf Schritt und Tritt, über Stock und Stein, mit Mann und Maus, mit Kind und Kegel*.

10.) Če stoji več samostalnikov istega spola in števila zapored, tedaj se rabi spolnik navadno samó pri prvem, n. pr. *Es kamen die Freunde und Nachbarn. Der Löwe, Tiger und Wolf sind Raubthiere*. Temu nasproti pa: *Der Wolf und die Hyäne sind grausam*.

Sklanjatev. Sklanjati se naučé učenci že v ljudski šoli, paradigmata treba torej samó ponoviti po slovnici. Pri tem se opazuje to, kar je skupno vsem sklanjativam, in združuje se v splošno pravilo:

1.) V množini je tožilnik vselej jednak imenovalniku.

2.) Pri ženskih in srednjih samostalnikih je tožilnik tudi v jednini enak imenovalniku.

3.) Množinski dajalnik se vedno končuje na *n*.

4.) Zvalnik je vselej enak imenovalniku.

Razloček med krepko, šibko in mešano sklanjo si učenci hitro zapomnijo, ako se izberó za vsako sklanjatev posebni vzgledi, ki ostanejo potem vedno uzorci za svojo vrsto. Ti uzorci popolnoma nadomeščajo abstraktno pravilo. Treba jih je pa vedno navajati v vseh treh odločilnih sklonih, n. pr.

krepki:	der Tag	des Tag-es	die Tag-e
	der Bach	des Bach-es	die Bäch-e
	der Sessel	des Sessel-s	die Sessel
	das Buch	des Buch-es	die Büch-er
šibki:	der Mensch	des Mensch-en	die Mensch-en
	der Löwe	des Löwe-n	die Löwe-n
mešani:	der Schmerz	des Schmerz-es	die Schmerz-en
	der Gedanke	des Gedanke-ns	die Gedanke-n

Tu treba samo še opomniti, da imajo nekateri krepki (a samo krepki) samostalniki vseh treh spolov v množini preglas.

Težavno pa je ločiti, kateri samostalniki so krepki, kateri šibki, kateri mešani, in kakó se zlasti glasi množina v vsakem posameznem slučaju. Poglavitna stvar je tudi tukaj vaja. V to svrho naj se pri razlaganju vsak samostalnik, ki se prvič pojavi, pové z določnim spolnikom v treh odločilnih sklonih, v imenovalniku in rodilniku jedninskem in v imenovalniku množinskem. Takó naj si učenci zapisujejo samostalnike, in takó se jih zahtevaj pri izpraševanju. Pri nobenem berilu naj se namreč ne zamudi vprašati tudi po sklanjatvi vsaj nekaterih samostalnikov. S sklanjatvijo se zajedno utrjuje spolnik. Učence odgovarjaj torej na kratko povelje, n. pr. *Hirt!* takó-le: *der Hirt, des Hirten, die Hirten, schwach nach dem Muster <der Mensch!>* — Podrobna slovniska pravila o tej stvari ne vem, bi li kaj hasnila. Mi vsaj se jih nismo učili, in vendar naši uspehi niso bili slabi. Privadba je za jezik in uho takó mogočna, da se na njo samó lahko zanašamo. K večjemu se pové nekaj splošnih pravil, n. pr.:

1.) Po krepki sklanji gre večina moških samostalnikov, vsi srednji (razun sedmih) in le malo ženskih (kakih 40 s preglasom v množini in vsi na *-nis* in *-sal*).

2.) Po šibki sklanji gredó samó moški samostalniki.

3.) Po mešani sklanji gre večina ženskih samostalnikov in le malo (11 + 8) moških in (7) srednjih.¹

4.) Preglas se nahaja samó pri krepki sklanji.

5.) Množino na *-er* tvorijo večinoma vsi srednji krepki samostalniki in le nekateri moški.

Pridevnik. Da se predikatni adjektiv ne pregiblje, kakor v slovensčini in latinsčini, to se pové o priliki mimo gredé. Zeló težavna pa je sklanja atributnega adjektiva. Pravilo je:

1.) Kadar stoji pred pridevnikom določni spolnik ali kakšna druga beseda s končnicami določnega spolnika, takrat se sklanja pridevnik šibko, n. pr. *der (dieser, mancher) gute Mann, des (dieses, manches) guten Mannes.*

2.) Kadar pa ne stoji nobena beseda pred pridevnikom ali pa kadar predstoječa beseda nima končnic določnega spolnika, takrat se sklanja pridevnik krepko, n. pr. *guter Mann; ein, kein, manch guter Mann.* Za *ein, kein, mein, dein, sein, unser, euer, ihr* se torej pridevnik sklanja samó v jedninskem imenovalniku moškega spola in v jedninskem imenovalniku in tožilniku srednjega spola krepko, sicer šibko. To pravilo se morebiti umevnejše

¹ Glej Willomitzerja!

lahko pové tudi takó: Krepke končnice smejo stati samó jedenkrat, a jedenkrat morajo; če jih ima predstoječa beseda, ne sme jih imeti pridevnik, če jih pa nima predstoječa beseda, ali če take besede sploh ni, mora jih imeti pridevnik. Da se utrdi to pravilo, treba je prav mnogo vaje.

Ti vzgledi iz slovnice naj zadoščajo, da se spozna namen, katerega sem imel z njimi. Na enak način bi trebalo obdelati še vso ostalo slovniško tvarino in povsod poudarjati, kaj je bistveno, kaj ne, in kako je učencem podajati vsako posamezno reč. Pri tem bi se bilo držati načela, da se vežbaj samo to, kar res pospešuje praktiško jezikovno znanje, vse abstraktno sistemizovanje pa se opuščaj.

Anton Štritof.

Šolska poročila.

I.

Učiteljstvo.

A. Za obvezne predmete.

	Ime in značaj	Razrednik v razredu	Učil v razredu	Število ur na teden
1	Fran Wiesthaler , c. kr. ravnatelj	—	Latinščino in slovenščino v III. a	9
2	Tomo Zupan , c. kr. profesor VIII. činovn. reda, svetni duhovnik, propovednik, knezoškof. konsistorijalni svetovalec, vodja knezoškof. Alojzijevišču, člen c. kr. deželnega šolskega sveta	—	Veronauk v vseh (8) razredih	16
3	Anton Derganc , c. kr. profesor (v službovanje pridodeljen)	—	Matematiko in prirodopis v I. a., I. b., II. a., II. b.	20
4	Martin Karlin , c. kr. profesor VIII. činovn. reda	II. a.	Latinščino in nemščino v II. a. — Grščino v III. a.	17
5	Simon Rutar , c. kr. profesor, varuh zemljepisnim in zgodovinskim učilom, konservator osrednje komisije za preiskavanje in ohranjevanje umetelnih in zgodovinskih spomenikov	—	V I. polletju: zgodovino in zemljepis v I. a., I. b., II. a., III. b., IV. a. V II. polletju na odpustu.	20
6	Josip Hubad , c. kr. profesor, varuh prirodoznanskim učilom, c. kr. poročnik izv. sl.	III. a.	Matematiko, prirodopis in prirodoslovje v III. a., III. b., IV. a., IV. b.	22
7	Lovro Požar , dr. modroslovja, c. kr. profesor, varuh podporni knjižnici	I. a.	Latinščino in nemščino v I. a. — Slovenščino v I. a., IV. a.	17

	Ime in značaj	Razrednik v razredu	Učil v razredu	Število ur na teden
8	Josip Jenko , c. kr. redni gimn. učitelj	IV. b.	V I. polletju: latinščino, grščino in nemščino v IV. b. — Zgodovino in zemljepis v II. b., IV. b. V II. polletju: lat. v IV. b. — Zgodovino in zemljepis v I. a., I. b., III. a., III. b., IV. b.	22
9	Alojzij Tavčar , c. kr. redni gimn. učitelj, varuh dijaški knjižnici (v službovanje pridodeljen)	I. b.	Latinščino in nemščino v I. b. — Slovenščino v I. b., IV. b. V II. polletju tudi še zgodovino in zemljepis v II. b.	(17) 21
10	Vincencij Gollob , namestni učitelj	IV. a.	Latinščino in grščino v IV. a. — Nemščino v III. a., IV. a. V II. polletju tudi še nemščino v IV. b.	(17) 21
11	Anton Štritof , namestni učitelj, varuh učiteljski knjižnici, c. kr. nadporočnik v razpregledu dež. brambe	III. b.	Latinščino, grščino, nemščino in slovenščino v III. b. V II. polletju tudi še zgodovino in zemljepis v II. a.	(17) 21
12	Anton Švaršnik , namestni učitelj	II. b.	Latinščino in nemščino v II. b. — Slovenščino v II. a. in II. b. V II. polletju tudi še grščino v IV. b.	(16) 20
13	Fran Kropivnik , dr. modroslovja, namestni učitelj na tukajšnji višji gimnaziji, pomožni učitelj	—	V II. polletju zgodovino in zemljepis v IV. a.	4

B. Za neobvezne predmete.

1.) **Francoščino** (I. tečaj, za učence IV. razreda) je učil 2 uri na teden višje realke profesor *Emanuel vitez Stauber*.

2.) **Laščino** (I. tečaj, za učence IV. razreda) je učil 2 uri na teden višje realke profesor *Josip Borghi*.

3.) **Risanje** za učence vseh razredov v 3 tečajih po 2 uri na teden je učil višje realke profesor *Ivan Franke*.

4.) **Lepopisje** za učence vseh razredov v 2 tečajih po 1 uro na teden je učil namestni učitelj *Anton Štritof*.

5.) **Telovadbo** za učence vseh razredov v 2 oddelkih po 2 uri na teden je učil telovadni učitelj *Fran Brunet*.

6.) **Petje** za učence vseh razredov v 4 oddelkih 6 ur na teden je učil glasbeni vodja v stolnici, *Anton Foerster*.

*

Pomožni sluga: *Ivan Brinskele*.

*

Hišnik: *Fran Bollé*.

II.

Učni načrt.

Podlaga pouku v obveznih predmetih je v obče splošno veljavni učni načrt (objavljen z razpisom vis. c. kr. naučnega ministerstva z dne 26. maja 1884, številka 10128, deloma prenarejen, oziroma dopolnjen po naredbah z dne 1. julija 1887, številka 13276, 24. maja 1892, številka 11372, in 6. julija 1892, številka 11297). Gledé na učni jezik veljajo za zavod pravila, katera je izdalo vis. naučno ministerstvo za slovenske oddelke tukajšnje c. kr. višje gimnazije z naredbo z dne 22. julija 1882, številka 10820. Po tej je:

- V I. in II. razredu slovenščina učni jezik pri vseh učnih predmetih izimši deloma nemščino, kateri so odločene 4 ure na teden.
- V III. in IV. razredu je nemščina učni jezik pri nemščini in grščini. Pri predlaganju iz Cezarja v IV. razredu se sme poleg slovenščine uporabljati tudi nemščina. V III. razredu se uči nemščina 3, v IV. razredu 4 ure na teden.
- V odnosno-obveznih ali na izvoljo danih predmetih razuu petja je učni jezik nemški, imenstvo je podajati sploh v obeh jezikih.

A. Obvezni predmeti.

I. razred.

- Veronauk.** Katoliški katekizem. O veri, zapovedih, svetstvih in blažilih.
- Latinsščina.** Pravilno oblikoslovje imensko in glagolsko, učenje vzorcev in slov, prevajanje latinskih in slovenskih stavkov, ki se potem doma zapisujejo, pozneje vsak teden 1 ali 2 mali nalogi za vajo v latinjenju. Pričenši s tretjim mescem vsak teden jedna polurna šolska naloga.
- Nemščina.** Empirično razlaganje osnutkov prostega in zloženega stavka. Oblikoslovje vspešno s slovenskim in nemškim poukom. Vežbanje v krepkih glagolih poleg čitanja. Branje, govorjenje, obnavljanje in predavanje na izust naučenih beril v vezani in nevezani besedi. Pismeno prevajanje iz slovenščine v nemščino. V drugem polletju sem ter tja pismene obnove razloženih beril. Vsak mesec dve nalogi, premejnema domači in šolski.
- Slovenščina.** Nauk o prostem stavku v elementarni popolnosti; pravilno oblikoslovje in najvažnejše nepravilnosti; empirično razlaganje osnutkov zloženega in skrčenega stavka. Čitanje s stvarno razlago in potrebnimi slovniškimi opazkami. Obnavljanje, učenje na pamet in predavanje beril v vezani in nevezani besedi. Pismene naloge; narekovano pisanje za pravopisne namene, obnova predvanih prostih povestij in pripovednih opisov. Vsakih 14 dnij jedna šolska naloga; v II. polletju se čredijo šolske naloge z domačimi.

5.) **Zemljepis.** Nazorno dovajanje do osnovnih zemljepisnih predstav. Dnevne solnčne poti gledé na šolsko poslopje in dom o raznih letnih časih; po tem opoznavanje v pravi okolici, na zemljevidu in zemeljskem oblu. Popisovanje in razlaganje svetlobnih in toplotnih razmer, pojavljajočih se v domovini tekom jednega leta, kolikor so neposredno zavisne od dnevne dolgosti in solnčnega viška. Glavni liki trdine in tekočine, njih razdeljenost po zemlji kakor tudi leža najznamenitejših držav in mest poleg vednega vežbanja in udovrševanja v čitanju z zemljevidov. Poskušnje v risanju najjednostavnejših zemljepisnih predmetov.

6.) **Matematika.** *A. Aritmetika:* Dekadični številni sistem. Rimske številke. Četvero osnovnih računov neimenovanih in jednoimenskih celih in decimalnih števil. Meterski merni in utežni sistem. Računanje z mnogoimenskimi števili. O deljivosti števil. Razstavljanje števila na njegove prafaktorje. Najjednostavnejše začetne vaje v računanju z navadnimi ulomki. Skupna mera in skupni mnogokratnik. — *B. Geometrija* (II. polletje): Osnovni tvori. Prema, krog, kot in vsoporednice. Najjednostavnejša svojstva trikotnikova. Vsako konferenčno dobo jedno šolsko nalogo, nekoliko jednostavnih primerov za domačo vajo od ure do ure.

7.) **Prirodopis** (nazorni nauk). Prvih šest mesecev šolskega leta: Živalstvo, in sicer: sesavci in žuželke, primerno izbrani. Zadnje štiri mesece šolskega leta: Rastlinstvo. Opazovanje in opis nekaterih semenskih rastlin raznih vrst, pri čemer se je ozirati na važnejše njih znake; primerjalno opazovanje rastlin, da se spozna njih sorodnost.

II. razred.

1.) **Veronauk** (liturgika). Duh katoliškega bogočastja, cerkvene osebe, redovi, oprava, opravila, časi.

2.) **Latinsčina.** Pravilno oblikoslovje, spopolnjevano z onimi vrstami zaimkov in števnikov, ki so se v I. razredu preskočile; najvažnejše nepravilnosti v pregibanju, vežbanje kakor v I. razredu; pomnožitev sintaktičnih oblik s pridejanim absolutnim ablativom. Učenje na pamet kakor v I. razredu, pozneje domače pripravljanje (preparacija). Vsak mesec jedna domača in tri šolske naloge, zvršljive v $\frac{1}{3}$ ali $\frac{3}{4}$ ure.

3.) **Nemščina.** Ponavljanje in dopolnjevanje pravilnega oblikoslovja, zlasti sistematično razpravljanje krepkih glagolov. Empirično obravnavanje zloženega in skrčenega stavka. Sistematično preučevanje pravopisnih pravil. Nauk o ločilih. Čitanje kakor v I. razredu. Naloge kakor v I. razredu, toda z večine obnovljene povesti.

4.) **Slovenščina.** Zloženi in skrčeni stavek; nauk o ločilih; dopolnjevanje oblikoslovja, posebno natančno razpravljanje glagola. Čitanje in naloge kakor v I. razredu.

5.) **Zemljepis in zgodovina.** *A. Zemljepis* (2 uri na teden): Azija in Afrika po leži in obrisu, v goropisnem, vodopisnem in krajepisnem pogledu z ozirom na podnebne razmere, kolikor se dajo pojasniti iz stanja solnčne poti proti različnim obzorom. Zveznost podnebja z vegetacijo, deželnimi prirodninami in opravi narodov pokaži se le na posameznih, iz obližja vzetih in prav jasnih vzgledih. Evropa: pregled po obrisu, reliefu in vodovju. Dežele južne Evrope in britskega otoškega kraljestva z motrišča, označenega pri Aziji in Afriki. Vaje v črtanju jednostavnih zemljevidnih obriskov. — *B. Zgodovina* (2 uri na teden): Stari vek. Podrobnejše obravnavanje bajk. Najvažnejše osebe in dogodki, zlasti iz grške in rimske zgodovine.

6.) **Matematika.** *A. Aritmetika:* Širje vaje o meri in mnogokratniku. Natančna razlaga in vaja v računanju z ulomki. Pretvarjanje decimalnega ulomka na navadni ulomek in obratno. Glavna pravila o razmerjih in sorazmerjih. Razreševanje jednostavnih regeldetrijskih nalog po sklepih in s pomočjo sorazmerij. Procentni in jednostavni obrestni račun. — *B. Geometrija:* Somernica prem in kotov. Skladnost

trikotnikov in njena uporaba. Najvažnejša svojstva kroga, četrkotnikov in mnogokotnikov. Naloge kakor v I. razredu.

7.) **Prirodopis** (nazorni nauk). Prvih šest mesecev šolskega leta: Živalstvo, in sicer: ptiči, nekaj plezivecev, krkoni in ribe, nekateri brezvretenčarji. Zadnje štiri mesece šolskega leta: Rastlinstvo. Pouk I. razreda se nadaljuje, kažó se nove semenske rastline ter napeljuje do razumevanja sistematične rastlinske sestave. Nekateri trosocvetke.

III. razred.

1.) **Veronauk**. Zgodovina razodenja Božjega v stari zavezi (svetopisemska zgodovina stare zaveze od praveka do Krista).

2.) **Latinsčina**. Slovnica (3 ure na teden): Nauk o skladnosti, rabi sklonov in predlogov. — Čitanje (3 ure na teden) iz Kornelija Nepota. — Domača priprava. Vsakih 14 dni jedna šolska naloga za celo uro, vsake tri tedne jedna domača naloga.

3.) **Grščina**. Vežbanje v oblikoslovju (s prigrilom vred) do glagolov na μ ; preskočiti je le nekaj izjem. Učenje slov. Obojno prevajanje iz vadne knjige. Domača priprava. Začenši z drugo polovico I. polletja vsakih 14 dni jedna naloga, premenjema šolska in domača.

4.) **Nemščina**. Slovnica: Sistematičen pouk v oblikoslovju in sklonoslovju s posebnim ozirom na pomenoslovje. — Čitanje s stvarnimi in jezikovnimi razlagami in opazkami, zadnje zlasti za stilistične namene. Učenje na pamet in predavanje; (ako možno) tudi prevajanje težjih slovenskih povestij. Vsakih 14 dni premenjema jedna šolska in domača naloga (povesti, popisi, obrazi).

5.) **Slovenščina**. Sistematično ponavljanje oblikoslovja, skladnja imenska, pri kateri se je ozirati na pomenoslovje. Čitanje s stvarnimi, jezikovnimi in stilističnimi razlagami in opazkami. Učenje na pamet in predavanje. Vsak mesec jedna šolska in jedna domača naloga.

6.) **Zemljepis in zgodovina** (3 ure na teden, premenjema zemljep. in zgodov.).
A. Zemljepis: Evropske dežele, ki se v II. razredu niso obravnale (izimši avstrijsko-ogersko monarhijo), Amerika in Avstralija, z istih motrišč kakor v II. razredu, posebno tudi gledé na pojasnjevanje podnebnih razmer. Vaje v črtanju jednostavnih zemljevidnih obriskov. — B. Zgodovina: Srednji vek. Najvažnejše osebe in dogodbe s posebnim ozirom na zgodovino avstrijsko-ogerske monarhije.

7.) **Matematika**. A. Aritmetika: Četvero osnovnih računov s celimi in ulomljenimi običnimi števili. Kvadrovanje in potezanje kvadratnega korena. V zvezi z geometričnimi računi: nepopolna števila, okrajšano množenje in deljenje, zadnjega uporaba pri potezanju kvadratnega korena. — B. Geometrija: Jednostavno primerjanje, pretvarjanje in razdeljevanje likov. Merjenje dolžine in ploščine. — Naloge kakor v I. razredu.

8.) **Prirodoznanstvo**. I. polletje: Fizika. Osnovni pojmi: prostornost in neprodornost teles. Opis treh vrst skupnosti. Vodorayna in navpična mer; absolutna in specifična teža. Zračni tlak. Iz nauka o toploti: Toplotni občutki; stopinja in množina toplote; izpreminjanje prostornine in skupnosti; prevod toplote in žarjenje (najjednostavnejše prikazni); izvori toplote. Iz kemije: Uvod: zveznost, sprijemnost, prožnost, krhkost, trdnost, mešanje, raztop, kristalizovanje. Spajanje, razkrajanje in nadomeščanje. Dokaz (s poskusi) o neizpremenljivosti množine tvarine, o spajanju prvin v stalnih utežnih in prostornih razmerjih. Prvine; molekul, atom; spojinske osnove, kisline in soli. Najnavadnejše nekovine in nekoliko njih spojin. Gorenje. — II. polletje: Prirodopis (nazorni nauk). Mineralogija: Opazovanje in opis nekaterih imenitnih in prav navadnih rudninskih vrst brez posebnega ozira na sistematično. Najnavadnejše hribine.

IV. razred.

1.) **Veronauk.** Svetopisemska zgodovina nove zaveze (zgodovina mladosti, življenje in trpljenje, vstajenje Kristovo; njegova cerkev, nje razširjevanje).

2.) **Latinščina.** Slovnica (2 uri na teden): Skladne posebnosti imenske in zaimenske, poraba časov in naklonov, vezniki; zlogomerje in osnovno stihoslovje. — Berilo (4 ure n. t.) iz Cezarjeve «galske vojne» z domačo pripravo. V drugi polovici II. polletja vežbanje v stihoslovju na podlagi krestomatije iz Ovidija (2 uri n. t.) — Naloge kakor v III. razredu.

3.) **Grščina.** Slovnica: Kratka ponovitev in dopolnjevanje imenskega in glagolskega oblikoslovja, glagoli na μ in nepravilni glagoli. V II. polletju glavne točke iz skladnje, vežbanje v obojnem prevajanju, učenje slov, domača priprava. — Naloge kakor v III. razredu.

4.) **Nemščina.** Slovnica: Sistematičen pouk, skladnja zloženega stavka, perijoda. Posnetek zlogomerja in stihoslovja. — Čitanje, učenje na pamet, predavanje in naloge kakor v III. razredu.

5.) **Slovenščina.** Sistematično ponavljanje zloženega stavka v zvezi z glagolsko skladnjo. Posnetek zlogomerja in stihoslovja, prilike in podobe. Čitanje in naloge kakor v III. razredu.

6.) **Zemljepis in zgodovina.** A. Zemljepis (2 uri n. t.): Prirodnoznanjski in politični zemljepis avstrijsko-ogerske monarhije, brez statističnega dela, toda obširneje uvažujoč deželne pridelke, opravila, prometne in kulturne razmere narodov. Vaje v črtanju jednostavnih zemljevidnih obriskov. — B. Zgodovina (2 uri n. t.): Novi vek. Najvažnejše osebe in dogodbe; jedro pouku je zgodovina avstrijsko-ogerske monarhije.

7.) **Matematika.** A. Aritmetika: Jednačbe prve stopinje z jedno in več neznankami, čiste jednačbe druge in tretje stopinje, ki se upotrebljajo pri geometriškem računanju; v zvezi z njim kubovanje in potezanje tretjega korena. Sestavljena regel-detrija, razdelbeno pravilo. Obrestnoobrestni račun. — B. Geometrija: O medsebojni leži prem in ravnin. O telesnih ogljih. O najimenitnejših telesih. Jednostavno preračunjanje površine in prostornine teles. — Naloge kakor v I. razredu.

8.) **Fizika.** I. polletje. Iz nauka o magnetizmu: Prirodni in narejeni magneti; magnetni poli in njih vzajemno delovanje; magnetenje po razdelbi; zemeljski magnetizem. — Iz nauka o elektriki: Električnost, najjednostavnejši elektroskopi; dobri in slabi elektrovodi; pozitivna in negativna elektrika; elektrizovanje po razdelbi; najnavadnejša orodja in priprave za vzbujanje in nabiranje elektrike; blisk in grom; strelovod; Voltov člen, izmed stalno delujočih členov le tiste, ki se upotrebljajo pri poskusih; najimenitnejši učinki galvanskega toka, galvanoskop, električni in magnetni navod pa njegova najnavadnejša in najjednostavnejša elektrotehnična uporaba (n. pr. električna luč, galvanoplastika, Morsejev pisalni brzojav). — Iz mehanike: Opis najvažnejših vrst gibanja: premočrtno, krivočrtno, enakomerno in enakomerno pospeševano gibanje; oba učinka mehaničnih sil: pospešba in tlak (teg), statičnega delovanja merjenje z uteži; pojav vstrajnosti pri menjavi hitrosti in meri (sredobežnost); težnost, udar, ovire gibanja; sestavljanje in razstavljanje sil s skupnim prijemališčem in istomerno vsporednih sil; nekoliko jednostavnih in sestavljenih strojev. — II. polletje. Značilna svojstva kapljivotekočih teles; gladina, hidrostatični tlak; ravnotežje kapljevine in ne mešajočih se kapljev in v občujočih posodah; Arhimedov zakon; najjednostavnejši način določevanja specifične teže trdnih in kapljivo tekočih teles; lasovitost. Značilna svojstva raztezno tekočih teles (Mariottov zakon); Toricellijev poskus, barometer, pa še kaka druga uporaba delovanja zračnega tlaka; zračna sesalka, zrako-plav; princip parnih strojev. — Iz akustike: Zvočni dojmi, šum, žvenk; višina tona,

lestvica tonov; najjednostavnejša zvočila; človeško glasilo, telefon; širjenje in odboj zvoka, sozvočenje; človeško uho. — Iz nauka o svetlobi: Dojmi svetlobe; premočrtno širjenje svetlobe, senca, svetlomer, odboj in lom svetlobe; zrcala in leče (temna sobica, princip fotografije); razkroj svetlobe v njene sestavine, mavrica; oko, drobnogled, najjednostavnejši daljnogledi. — Dodà naj se fizikalnemu pouku, posebnò v mehaniki, opis prikaznij na nebesnem obloku gledè na nepremičnice; mene in obhod mešèev v teku jednega mesca; letno gibanje solnea. Navedene prikazni in pa razlike dnevnih in letnih časov na krajih različne zemeljske širine in dolžine naj se razlagajo iz vrtenja zemlje okoli njene osi v jednem zvezdnem dnevu in iz njenega letnega gibanja okoli solnea v teku jednega leta. Solnèni in meseèni mrki.

Pregled predmetov, razpredeljenih po posameznih razredih in tedenskih urah.

Predmet	I. a.	I. b.	II. a.	II. b.	III. a.	III. b.	IV. a.	IV. b.	Skupaj
Veronauk	2	2	2	2	2	2	2	2	16
Latinsčina	8	8	8	8	6	6	6	6	56
Grščina	—	—	—	—	5	5	4	4	18
Nemščina	4	4	4	4	3	3	4	4	30
Slovenščina	3	3	2	2	3	3	2	2	20
Zemljepis in zgodovina	3	3	4	4	3	3	4	4	28
Matematika	3	3	3	3	3	3	3	3	24
Prirodopis	2	2	2	2	—	—	—	—	(I. polletje): 8 (II. polletje): 12
Prirodoslovje	—	—	—	—	2	2	3	3	(I. polletje): 10 (II. polletje): 6
Skupaj . .	25	25	25	25	27	27	28	28	210

B. Neobvezni predmeti.

1. Francoščina.

Pouka v I. tečaju tega predmeta so se udeleževali četrtošolci skupno z učenci tukajšnje višje gimnazije 2 uri na teden.

Učni načrt: Glasoslovje, imensko oblikoslovje (člen, samostalnik, pridevnik, zaimek). Oba pomožnika in tri pravilne spregatve. Vežbanje v slovniški tvarini na podlagi obojnega prevajanja po slovnici in vadni knjigi prof. dr. Fileka pl. Wittinghausna.

Udeležba: V I. polletju 8, v II. p. 5 učencev.

2. Laščina.

Pouka v I. tečaju tega predmeta so se udeleževali četrtošolci skupno z učenci tukajšnje višje gimnazije 2 uri na teden.

Učni načrt: Izreka; pregibanje samostalnika in pridevnika, svojilni in kazalni zaimki, sedanjik pomožnikov in glagolov na -are, -ere, -ire, pretekli deležnik in iz njega izhajajoča tvoritev preteklega časa in trpne dobe, prihodnjik. Prislovi na -mente, osebni zaimki, modalni glagoli, velevnik, stopnjevanje, najpotrebnejši skladni členi za tvoritev prostih stavkov. Ustno in pismeno pripravljane na dotične vaje. Učna knjiga: Adolf Mussafia, Laška slovnica.

Udeležba: v I. polletju 19, v II. p. 17 učencev.

3. Risanje.

V tem predmetu so se poučevali učenci vseh razredov skupno z učenci višje gimnazije v treh letnih tečajih po 2 uri na teden.

Učni načrt: I. tečaj: Geometriško oblikoslovje, kombinacije ravnih geometriških tvorov, geometriški ploski okras po nariskih na tabli zvršen s svinčnikom in peresom v dveh bojah; prosto ploskovno okrasje po nariskih na tabli, biserni trakci, zvršeni v dveh vodenih bojah. Učenci se poučujejo skupno.

Udeležba: v I. polletju 30, v II. p. 28 učencev.

II. tečaj: Pojasnjevanje perspektivnih načel s pomočjo obriskov na tabli, žičnih modelov in prikladnih pristrojov. Risanje stereometriških telesnin in njih kombinacij po žičnih in lesenih modelih. Uvodni nauk o okrasu, boje prve in druge vrste, barvila in slikanje, pri katerem se je posluževati zlasti vodenih boj. Narisovanje prostih listnih in cvetnih likov in lažjih okraskov grškega in arabskega sloga, izvedeno v bojah. Učenci se poučujejo skupinoma.

Udeležba: v I. polletju 19, v II. p. 17 učencev.

III. tečaj: Narisovanje starovinskega posodja, romanskega kapitelja, arhitektonskih ukrasnih členov, renesančnih in nekaterih gotskih okraskov po sadrenih modelih, šarnega ploskega okrasja po predlogah, risanje glav po reliefih in sadrenih doprsnicah, izvedeno z jedno ali dvema kredama. Razlaganje najvažnejših arhitektonskih oblik. Učenci se poučujejo skupinoma ali po samesi.

Udeležba: v I. polletju 16, v II. p. 16 učencev.

4. Lepopisje.

Pouka v tem predmetu, ki se je za zavod posebej učil, udeleževali so se učenci prvih treh razredov v 2 tečajih, in sicer deloma svojevoljno, deloma zaradi slabe pisave primorani od učiteljskega zbora na predlog razrednikov.

V I. tečaju (1 uro na teden) so se učenci po udarjalni metodi vežbali v genetiški razvijanih črkah slovenske in nemške pokončne pisave.

Udeležba: v I. polletju 52, v II. p. 45 učencev.

V II. tečaja (1 uro na teden) 1. oddelku so se ponavljale črke slovenske in nemške pokončne pisave, v 2. oddelku pa se je na isti način urilo v francoski okrogli pisavi in naposled v grških črkah.

Udeležba: v I. polletju 23, v II. p. 42 učencev.

5. Telovadba.

Tudi v tem predmetu so se poučevali učenci c. kr. nižje gimnazije posebej, in sicer razdeljeni v dva oddelka (vsak oddelek 2 uri na teden); v I. oddelku so telovadili učenci I. in II., v II. učenci III. in IV. razreda.

Učni načrt za oba oddelka:

Proste in redovne vaje: gibanje telesa v jednostavnih oblikah, skakljanje, tekanje; tvorjenje čelne, bočne in krožne vrste, pretvarjanje teh vrst, tvorjenje dvojic, trojic in četvoric, prečne vrstitve, zavoji okrog istoimenskih vodij v čelnih vrstah na mestu in v hodanju; jednostavne zveze prostih in redovnih vaj. Telovadne igre.

Vaje na orodju so se zvrševale v štirih oddelih, ki so bili sestavljeni po starosti in zmožnosti telovadcev: *a)* Na poševnih lestvah: stopanje navzgor in navzdol, zgoraj in spodaj, veskanje na lestvinah in klinih, vspenjanje v ležni opori in ležni vesi, vesno tezanje na lestvinah. *b)* Na bradlji: opirkanje, oporno skakljanje, vesa in v njej vrtenje okrog široke osi, vesa na zgornjih lehtéh, razkrečni in stranski sedi, tudi v pomikanju, kolebanje v opori, odskoki pred in za rokami. *c)* Na konju: ježni, obratni in stranski vsedi, prečepni, odbočni, okretni in razkrečni skoki. *d)* Skakanje čez kozla. *e)* Prosto skakanje na višino in daljavo. *f)* Na krogih: vaje v stegnjeni in skrčeni vesi, nihanje, odskoki in podkolebni preskok, vaje v opori. *g)* Na drogu: jednostavne oblike v vesi, v opori in kolebu, vskolebi, odkolebi in obgoni, podkolebni preskok.

Udeležba: v I. polletju 72, v II. p. 78 učencev.

6. Petje.

V tem predmetu so se poučevali učenci vseh razredov zajedno z učenci t. višje gimnazije (6 ur n. t.) nastopnim načinom:

I. tečaj (deški glasovi, 1. oddelek 2 uri na teden, 2. oddelek 1 uro n. t., moški glasovi 1 uro n. t.). Predmet temu tečaju so bili temeljni petja do vseh durovih načinov v zvezi z zgodovinskimi podatki o razvoju glasbe; poleg tega vaje v jedno- in večglasnem petju na podlagi Foersterjeve «pevske šole», v kateri služi vsem notnim vajam metoda po številkah kot naravni pripomoček.

Udeležba: v I. polletju 37, v II. p. 33 učencev.

II. tečaj (mešani zbor 1 uro n. t., izmed njega jeden oddelek kot cerkveni zbor, 1 uro n. t.). V tem tečaju so se prepevale pesmi in zbori cerkvenega in posvetnega značaja; razven tega so se razpravljali molovi in ponavljali durovi načini.

Udeležba: v I. polletju 40, v II. p. 34 učencev.

Glasbe se je učilo več učencev v šoli «Glasbene Matice»; isto tako so se gojenci knezoškofjskega Alojzijevišča posebej poučevali v koralnem in figuralnem petju pa v igri na klavirju.

III.
Učne knjige,

ki so služile pouku v obveznih predmetih.

Kaz-red	Veronauk	Latinscina	Grščina	Nemščina	Slovenščina	Zemljepis in zgodovina	Matematika	Prirodopis	Prirodoslovsje
I. a. in b.	Lesar, Katekizem	Kermavner, Latin. slovnica; Wiesthaler Latin.-slov. vadbe za I. gimn. razred, II. izdaja	—	Wilmizter, Deutsche Gram- matik; Prosch- Wiedenhofer, Deutsches Lese- buch, I. Theil	Šker-Janežič, Sloven. slovnica; Šket, Čitanka I.	Jesenko, Zemljepis I; Kozemni, Schulatlant	Močnik-Cele- stina, Arit- metika I.; Močnik-Cele- stina, Geo- metrija I.	Pokorny- Erjavec, Zivastvo; Pokorny- Tusek, Rastlinstvo	—
II. a. in b.	Lesar, Liturgika	Slovnica kakor v I.; Wiesthaler, Latin.-slov. vadbe za II. gimn. razred	—	Slovnica kakor v I.; Prosch- Wiedenhofer, Deutsches Lese- buch, II. Theil	Slovnica kakor v I.; Šket, Čitanka II.	Jesenko, Zemljepis za II. in III. razr.; Jesenko, Zgodo- vina I.; Kozemni, Schulatlant; Putz- ger, Historischer Schulatlant	Kakor v I.; poleg tega še Močnik-Cele- stina, Geo- metrija II.	Kakor v I.	—
III. a. in b.	Lesar- Schuster, Zgodbe sv. pisma	Slovnica kakor v I.; Cornelius Nepos. ed. Weidner; Ker- mavner, Vadbe I.	Curtius-Hartel, Griech. Schul- grammatik (19. natis); Schenk, Gr. Elementar- buch (13. nat.)	Slovnica kakor v I.; Kummer- Stejskal, Deutsches Lese- buch, III. Theil	Kakor v II.	Zemljepis in atlant kakor v II.; Jesenko, Zgodovina II.	Močnik-Cele- stina, Arit- metika II.; Močnik-Cele- stina, Geome- trija II.	Erjavec, Minera- logija	Sen- kovič, Fizika
IV. a. in b.	Kakor v III.	Slovnica kakor v I.; Prammer, Caesar. bell. gall.; Sedlmayr, Ovid. carmine selecta; Kermavner, Vadbe II.	Kakor v III.	Slovnica kakor v I.; Kummer- Stejskal, Deutsches Lese- buch, IV. Theil	Šuman, Sloven- ska slovnica; Janežič, Overtnik II.	Jesenko, Zgodovina III.; Jesenko, Avstr- oger. monarhija; atlant kakor v II.	Kakor v III.	—	Kakor v III.

IV.

Prebrana tvarina iz latinskih klasikov.

III. a. razred. Cornelius Nepos: Miltiades, Themistocles, Aristides, Pausanias (privatno berilo), Cimon, Alcibiades, Lysander, Thrasybulus, Conon, Iphicrates (privatno berilo), Timotheus, Epaminondas, Pelopidas.

III. b. razred. Cornelius Nepos: Miltiades, Themistocles, Aristides, Pausanias, (privatno berilo), Cimon, Alcibiades, Thrasybulus, Conon, Iphicrates, Epaminondas, Pelopidas, Agesilaus (privatno berilo).

IV. a. razred. Caesaris comment. de bello gall. lib. I., II., III., IV., VI. — Ovid. metamorph.: Quattuor aetates, Deucalion et Pyrrha.

IV. b. razred. Caesaris comment. de bello gall. lib. I., II., III., IV., VI. — Ovid. metamorph.: Quattuor aetates, Deucalion et Pyrrha.

V.

U č i l a.

I. Gimnazijska knjižnica, in sicer:

1.) Učiteljska knjižnica (katero oskrbuje namestni učitelj *Ant. Štritof*) se je pomnožila v šolskem letu 1892/93:

a) Pô nakupu:

α) Časopisov in zbornikov: Verordnungsblatt des k. k. Unterrichtsministeriums, 1893. — Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien, letn. 1874, 1876, 1878 do 1885, 1893. — V. Jagić, Archiv für slavische Philologie, Bd. III, IV, VI—VIII, XI—XIV, in Supplementband k XIV. (1892). — Ljubljanski Zvon I. V—VIII, X—XII. — Letopis «Maticе Slovenske» za l. 1892.

β) Knjig: O. Willmann, Didaktik als Bildungslehre, 2 Bde., Braunschweig 1882—1889. — Ruggero Bonghi, Die römischen Feste, deutsch von Alfred Ruhemann, Wien. — Fr. Lübkers Reallexikon, 7. Aufl., Leipzig 1891. — Ed. Zeller, Die Philosophie der Griechen, zweiter Theil, erste Abtheilung, 4. Aufl., Leipzig 1889. — Fr. Aug. Eckstein: Lateinischer und griechischer Unterricht, Leipzig 1887. — Österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. (Nadaljevanje.) — Janežič-Hubad: Slovensko-nemški slovar, Celovec 1893. — Jurčič, Zbrani spisi XI. — Levstik, Zbrani spisi IV. — S. Rutar, Poknežena grofija Goriška in Gradiščanska. V Ljubljani 1892. — Zabavne knjižnice «Maticе Slovenske» VII. zvezek 1892. — V. Holz: Spomini na znamenite može slovenske. V Trstu 1892.

b) Pô darilih:

Visok. c. kr. nauč. ministerstva: Sechs Fachkataloge über die internationale Ausstellung für Musik- und Theaterwesen, Wien 1892. — *Preslavnega dež. odbora za Kranjsko*: A. Dimitz, Die Habsburger und ihr Wirken in Krain, 1883, in slovenski prevod iste knjige. — *Gospé Robičeve*: Razlag, Pravnik I in II, 1870/71; A. Praprotnik, Učiteljski tovariš II—VI, 1862—1866; Fr. Marn, Prijegled gréke i rimske literature, Zagreb 1891; Mittheilungen des Musealvereines f. Krain, I. 1866; Mittheilungen des historischen Vereines f. Krain, Jahrg. 1853—1855, 1857—1859; 1861, 1863, 1865; Obravnave dež. zbora kranjskega l. 1874—1878, 1880—1888. — Gg.: *prof. Levca*: Ljubljanski Zvon IX. — *J. Marna*: Jezičnik XXX. — *Župnika*

Sile: A. v. Humboldt, Kosmos zv. 1.—4.; A. v. Humboldt, Ansichten der Natur; Ritter v. Scherzer, Reise der österr. Fregatte «Novara» um die Erde, I. in II.; Dobrovský, Instit. linguae slavicae; Jordan, Jahrbücher f. slaw. Literatur, Kunst u. Wissenschaft, 4 zv., 1843, 1844, 1845, 1846; O. Peschel, Völkerkunde, 3. izdaja, 1876; W. Kanlich, System der Metaphysik, Prag 1874. — *Dr. M. Dolničerja*: G. Russiades, Praktische Grammatik der neuhellenischen Sprache, I. in II., Wien 1834; J. G. Eichhorn, Antiqua historia, Lipsiae 1811—1812, zv. I.—IV. — *Fr. Gestrina*: Sgodbe svetiga pisma sa mlade ljudi, 3. in 4. del. V Ljubljani 1817; Svētu pismu stariga testamenta. A. Traun, Labaci 1798; Nedolžnost. Povest iz pism Kristofa Šmida. Na svetlobo dal Jožef Burger. V Ljubljani 1832; Pot svetiga krisha. Pervu v lashkim jeziko od Pater Leonarto . . . — *Založnika Hölderja*: Hauptregeln der griech. Syntax, von einem Schulmanne, Wien 1892; E. Hannak, Lehrbuch d. Geschichte des Mittelalters, 10. Aufl., Wien 1893; E. Hannak, Österr. Vaterlandskunde, Wien 1893; Egger-Müllwald, Die Wander-Versammlung deutscher Philologen und Schulmänner. — *Založnika Graeserja*: Prosch u. Wiedenhofer, Deutsches Lesebuch, 3. Bd., Wien 1892. — *Založnika Temp-skega*: K. F. Kummer, Deutsche Schulgrammatik, 3. Aufl., Wien 1892; G. Weitzenböck, Lehrbuch der französischen Sprache, I. Theil, Wien 1892. — *Založnika C. Winiker-ja*: J. Wagner, Realien d. griech. Altherthums, Brünn 1892; Realien d. röm. Altherthums, Brünn 1892. — *J. Lega*: B. V. Spiess, Výbor z literatury české. V Hradci Kralové, 1876; J. Riss, Cvičebna kniha ku překládání z jazyka českého na jazyk latinský. V Praze 1884. — *Jednoty českých filologův*: J. Kral, Sophocles tragodiae, I. Ajax, II. Antigona, Pragae 1884—1885; J. Kral, Tragoedie Sofokleovy, I. Antigona. V Praze 1886. — *Ravnateljja Wiesthalerja*: Fr. S. Krauss, Sitte und Brauch der Südslaven, Wien 1885; Fr. Wiesthaler, Latinske vadbe za prvi gimnazijski razred. V Ljubljani 1885; A. Janežič, Slovenska slovnica, 3. natis, Celovec 1864; A. Th. Christ, Homers Ilias, Wien 1890; A. Zingerle, T. Livii Ab urbe condita libri, 2. ed. Vindob. 1887.

Koncem šol. leta 1892/93 šteje ta knjižnica: a) 1641 del v 2214 zvezkih in 543 snopičih (dvojnje, trojnje, i. t. d. je 95, pripadajočih 64 delom); b) 2178 šolskih izvestij (od l. 1851.—1892.).

2.) Dijaška knjižnica (katero oskrbuje redni gimnazijski učitelj *A. Tavčar*) se je pomnožila za 246 del, ozir. 260 knjig, in sicer:

a) Po nakupu (za 95 del, ozir. 109 knjig):

J. Vrhovnik, Janez Cigler, slov. pisatelj (5 iztiskov). — Cirilski, Pomladni glasi, I. zv. (3 izt.). — J. Vesel, Psalmi (3 izt.). — J. Bedenek, Od pluga do krone (2 izt.). — M. Cilenšek, Naše škodljive rastline (3 izt.). — Slovenske večernice, 46. zvezek (3 izt.). — Koledar družbe sv. Mohorja za l. 1892. — A. Medved, Pomladni glasi, II. zv. (3 izt.). — Fr. Hubad, Junaki, II. knjižica (3 izt.). — Fr. Hoffmann, Kar Bog stori, vse prav stori (3 izt.). — Fr. Hoffmann, Bog pomaga (3 izt.). — Fr. Hoffmann, Kako vzgaja usoda (3 izt.). — Fr. Hoffmann, Peter Prostak (3 izt.). — J. Tomšič, Vrtec, 1892 (2 izt.). — Dr. Fr. Lampé, «Dom in Svet», 1892 (2. izt.). — J. Stare, Obéna zgodovina, 1.—8. in 15. snopič (po dva izt.). — Der gute Kamerad, illustrierte Knabenzeitung, 1892. — Dr. J. Proschko, Österr. Volks- und Jugendschriften: 1.) Maria Theresia; 2.) Feldmarschall Radetzky; 3.) Der Türke vor Wien; 4.) Erzherzog Karl; 5.) Der Franzose in Wien; 6.) Aus dem treuen Tirol; 7.) Ein Gang durch die Geschichtshalle Kärntens; 8.) Bilder aus Krain (3 izt.); 9.) Die Kaiserburg in Wien. — Dr. H. Noé: 1.) Die Reise in den Nasswald; 2.) Am Hofe der Babenberger; 3.) Die Pioniere der Unterwelt. — Herm. Wagner: 1.) Wanderungen am Meeresstrande; 2.) Entdeckungsreisen in Feld und Flur; 3.) In die Natur! 4.) Der gelehrte Spielkamerad. — Theodor Dielitz, Land- und Seebilder. — Richard Albrecht, Zwei

Welten. — Franz Hoffmann: 1.) Die Eroberung von Mexico; 2.) Die Büffeljäger; 3.) Der rothe Seeräuber. — Grüss' Gott! illustriertes Jugendblatt, 1892. — Jugend-Gartenlaube, I. und II. Band. — Die Kinderlaube, illustrierte Jugendzeitung, 1892. — Jules Verne: 1.) Von der Erde zum Monde. 2.) Reise um den Mond. 3.) Reise um die Erde in 80 Tagen. 4.) Reise nach dem Mittelpunkt der Erde. 5.) Fünf Wochen im Ballon. 6.) Zwanzigtausend Meilen unterm Meere (6. u. 7. B.). 7.) Abenteuer von drei Rassen und drei Engländern in Afrika. 8.) Abenteuer des Capitäns Hatteras (9. und 10. B.). 9.) Die Kinder des Capitäns Grant (11., 12., 13. B.). 10.) Die geheimnisvolle Insel (14., 15., 16. B.). 11.) Das Land der Pelze (17. u. 18. B.). 12.) Eine schwimmende Stadt. — Die Blockade-Brecher. 13.) Eine Idee des Dr. Ox. 14.) Der Chancellor. 15.) Der Courier des Zaren (22. u. 23. B.). 16.) Schwarz-Indien. 17.) Reise durch die Sonnenwelt (25. u. 26. B.). 18.) Ein Capitän von 15 Jahren (27. u. 28. B.). 19.) Die Entdeckung der Erde (29. u. 30. B.). 20.) Die fünfhundert Millionen der Begum. 21.) Die Leiden eines Chinesen in China. 22.) Die großen Seefahrer des 18. Jahrhunderts (33. u. 34. B.). 23.) Das Dampfhaus (35. u. 36. B.). 24.) Der Triumph des 19. Jahrhunderts (37. u. 38. B.). 25.) Die Jangada (39. u. 40. B.).

b) Po darilih (za 151 knjig):

Darovali so: prof. S. Rutar 10; «Matica slov.» 46; gospa Robičeva 14 knjig in 12 snopičev; Eugen Lach, mag. konc. pristav, 1; župnik Sila 12; Bambergova knjigarnica 2; prof. A. Tavčar 7; ravnatelj Fr. Wiesthaler 13; dijaki IV. b: J. Šolar 1, E. Valentinčič 3, A. Žgur 2; dijaka III. b: Domicelj 6, J. Mayer 1; dijaka II. a: St. Legat 4, Fr. Stržaj 3; dijaki I. b: J. Buh 1, V. Eržen 1, J. Jeklin 3, J. Pajnič 8, Ž. Vodušek 3, A. Zencovich 2, Fr. Zupane 7, M. Železnikar 1 knjigo.

Koncem šolskega leta 1892/93 šteje ta knjižnica: 795 del, ozir. 799 knjig slovenskih in 839 del, ozir. 856 knjig nemških, skupaj 1655 knjig.

II. Zemljepisna in zgodovinska učila (varuh profesor *S. Rutar*) so se pomnožila:

a) Po nakupu:

3 Bretschneiderjevih zgodovinskih zemljevidov Evrope (štej. 48, 49, 50), 1 Kiepertovega zemljevida: Imperium Romanum, 1 Schmidovega rodovnika avstrijske vladarske rodovine (v 2 izvodih), 2 časopisov: Umlauf, Rundschau für Geographie und Statistik, 1893; Seibert, Zeitschrift für Schulgeographie, 1893.

b) Po darilu:

Redn. učitelja *A. Tavčarja*: 17 zemljevidov k «Slovenskemu atlantu».

Vsa zbirka šteje koncem šolskega leta 1892/93: 1 Felklov telurij, 1 globus. 69 zemljevidov (v 75 izvodih), 15 atlantov (v 16 izvodih), 5 podob in tabel, 1 zbirko, obsejajočo 40 slik starorimskih stavbnih spomenikov in 6 zvezkov zemljepisnih časopisov,

III. Prirodopisni kabinet (oskrbuje prof. *Jos. Hubad*).

1.) Kupila so se nastopna učila:

a) Fizikalna: 1 premično električno navodilo, 1 razdelilni električni kolovrat, 1 stroj za dokaz, da se razprostira elektrika na površju električnih teles; 1 Bunsenova baterija (4 člene), 1 koralnik v stekleni krogli, 1 Schedoffov elektronos.

b) Prirodopisna: 1 morski prašiček, 1 poljski zajec, 1 postolka, 1 ponočna čaplja, 1 zelena vrana, 1 mala bobnarica, 1 plezavec, 1 zelena žolna; 52 prirodopisnih slik in knjige: Gangelbauer, Die Käfer von Mitteleuropa, I.; Schwalbe, Das Buch der Pilze; Dr. J. M. Hinterwaldner, Wegweiser für Naturaliensammler; Schlitzberger, Unsere verbreiteten giftigen Pilze; Schlitzberger, Unsere essbaren Pilze; Rabenhorst, Kryptogamenflora, snopič 18., 19., 20., 21. in 22.

2.) Darovali so:

Prirodopisnih učil: C. kr. ministerstvo za uk in bogočastje: Wettstein, *Botanische Zeitschrift* 1893; gg. M. Sila, župnik v Repentaboru: Dr. M. Bach, *Studien und Lesefrüchte aus dem Buche der Natur*, 1872—1875 (3 zv.); Ant. Jeločnik, knjigovodja v Litiji: 20 rudnin iz litijskega rudokopa; F. Stegnar, c. kr. učitelj in deželni poslanec: 1 martinčkovo ogrodnico, 1 kokosov orh in «Novice» 1878; Ig. Valentinčič, hišni posestnik in občinski svetovalec: 1 lisico; J. Cof, c. kr. sodomerec v Kranju: 2 rudnini; prof. dr. Al. Valenta pl. Marchthurn, c. kr. vladni svét. i. t. d.: 1 fotografijo (kresnične mrežnice).

Prirodopisno zbirko so s priznanja vredno prizadevnostjo množili tudi še učenci — IV. a. razreda: Rud. Cepuder, Iv. Kukla; IV. b. razr.: Iv. Šolar, K. Škapin, E. Valentinčič; III. a. razreda: Frid. Gregorka, Bl. Majeen, M. Mihelčič, K. Pollak, E. Vodeb; III. b. razreda: Fr. Avser, Fr. Ažbe, A. Domicelj, Fl. Golar, K. Pož, Jos. Vodopivec; II. a. razreda: R. Cvetko, V. Jeločnik, Lj. Jenko, Ad. Ribnikar; I. a. razr.: Fr. Bar; I. b. razr.: Jos. Pajnič.

Prirodopisna zbirka šteje koncem šolskega leta 1892/93: 183 fizikalnih pristrojov, 167 vretenčarjev, 2290 brezvretenčarjev, 8 umetelnih prirodopisnih predmetov, 290 kemikalij, 114 kristalnih vzorcev, 624 rudnin, 1609 vrst suhih rastlin, 204 geoloških predmetov, 10 narodopisnih predmetov, 36 okamenin, 20 stereometriških teles, 151 prirodopisnih slik, 118 prirodopisnih in matematičnih knjig; skupaj 5822 komadov.

IV. **Risalna učila** (oskrbuje realčni prof. *Iv. Franke*) so se pomnožila le za 5 risalnih desk z oporami, ker se ni pokazala nikakršna druga potreba. Ta zbirka, ki obseza tudi vsa risalna učila razpuščene gimnazije kranjske, šteje koncem šolskega leta 1892/93: 23 knjig, 22 predložnih zbirk, 168 vzorcev (modelov), 1 sadreno doprsnico, 11 risalnih desk z oporami, 1 pristroj iz steklenih plošč, 1 trikotnik, 1 šestilo, 1 risalno ravnilo, 1 črtalo in 127 komadov risalnične oprave; skupaj 357 komadov.

V. **C. kr. botanični vrt** (pod nadzorstvom c. kr. prof. na tukajšnji višji gimnaziji *Alfonza Paulina* in v oskrbi c. kr. botaničnega vrtuarja *Iv. Rulitza*). Pravico uporabljati ga v svoj prid, imajo vsi zavodi. Občinstvu je pristopen o nedeževnih popoldnevih. Troške za njegovo vzdrževanje zalagata (po razpisu vis. naučnega ministerstva z dne 17. aprila 1891, št. 6323) tukajšnji gimnaziji z doneskom letnih 210 gld. iz prispevkov za učila, plačanih od učencev, država z doneskom letnih 210 gld. (gl. str. 49., točko 5.) in mestna občina, prispevajoča 105 gld. na leto.

Javna (licejna) knjižnica z letno dotacijo 1200 gld. v oskrbi c. kr. varuha gosp. dra *Gottfrieda Muysa* je pod postavnimi pogoji pristopna i učiteljem i učencem. Koncem šolskega leta 1892 je štela: 34.725 del, 52.391 zvezkov, 5805 snopičev, 1946 listov, 420 rokopisov in 242 zemljevidov.

Deželni muzej Rudolfinum z bogatimi zbirkami iz vseh treh delov prirodstva, mnogimi starinami in kulturno-zgodovinskimi predmeti, katerim se pridružujejo obilne prazgodovinske najdbe, zlasti ostanki nakolnih stavb iz Kranjske.

VI. Statistika učencev.

I. Število.	V razredu								Skupaj
	I.		II.		III.		IV.		
	a	b	a	b	a	b	a	b	
Koncem šolskega l. 1891/92	53	59	38	43	38	34	40	39	344
Začetkom šolsk. l. 1892/93	73	73	46	48	40	44	33	35	392*
Med šolskim letom vstopilo	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vseh skupaj torej vsprejetih	73	73	46	48	40	44	33	35	392
Med njimi:									
Na novo vsprejetih, in sicer:									
Iz niž. razr. premeščenih	68	66	1	—	2	2	—	—	139
Repentov	1	2	—	—	1	1	—	—	5
Zopet vsprejetih, in sicer:									
Iz niž. razr. premeščenih	—	—	44	45	36	37	33	33	228
Repentov	4	5	1	3	1	4	—	2	20
Med šolskim letom izstopilo	14	6	—	3	6	6	—	—	35
Število učencev konc. 1892/93	59	67	46	45	34	38	33	35	357
Med njimi:									
Javnih učencev	59	67	46	45	34	38	33	35	357
Privatistov	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Po rojstnem kraju (domovini).									
Iz Ljubljane	5	14	9	10	9	12	5	4	68
» Kranjske sicer	52	45	34	34	22	23	27	28	265
» Štajerskega	1	2	—	—	1	—	1	—	5
» Koroskega	1	—	1	—	—	—	—	—	1
» Primorskega	—	6	1	—	2	3	—	2	14
» drugih dežel takraj Litve	—	—	1	—	—	—	—	—	1
» dežel onikraj Litve	—	—	—	—	—	—	—	1	1
» inozemstva	1	—	—	1	—	—	—	—	2
Skupaj	59	67	46	45	34	38	33	35	357
3. Po materinščini.									
Slovenci vsi	59	67	46	45	34	38	33	35	357
4. Po veri.									
Katoličani vsi	59	67	46	45	34	38	33	35	357
5. Po starosti.									
11 let starih	4	6	—	—	—	—	—	—	10
12 » »	15	17	6	1	—	—	—	—	39
13 » »	16	19	11	9	5	2	—	—	62
14 » »	16	18	9	14	9	9	5	2	82
15 » »	4	7	16	13	5	14	8	8	75
16 » »	4	—	4	8	7	8	10	10	51
17 » »	—	—	—	—	5	2	6	9	22
18 » »	—	—	—	—	3	2	3	5	13
19 » »	—	—	—	—	—	1	1	1	3
Skupaj	59	67	46	45	34	38	33	35	357

* Vsprejetih je bilo sicer 393, toda 1 prvošolec ni vstopil.

	V razredu								Skupaj
	I.		II.		III.		IV.		
	a	b	a	b	a	b	a	b	
Popolnem oproščenih je bilo									
v 1. polletju	27	40	40	40	32	38	30	30	277
» 2. »	42	57	39	35	22	31	28	23	277
<i>Šolnina je znašala</i>									
v 1. polletju gld.	740·—	560·—	120·—	170·—	160·—	120·—	60·—	90·—	2020·—
» 2. » »	360·—	220·—	140·—	240·—	240·—	140·—	100·—	230·—	1670·—
Skupaj: gld.	1100·—	780·—	360·—	410·—	400·—	260·—	160·—	320·—	3690·—
<i>Vsprejemnina je znašala gld.</i>	144·90	142·80	2·10	—	6·30	6·30	—	—	302·40
<i>Prispevki za učila so znašali gld.</i>	73·—	73·—	46·—	48·—	40·—	44·—	33·—	35·—	392·—
<i>Pristojbina za spričevalne dvojnice gld.</i>	—	—	—	—	—	—	—	3	3
Skupaj: gld.	217·90	215·80	48·10	48·—	46·30	50·30	33·—	38·—	697·40
9. Udeležba pri ponku v odnosno-obveznih in neobveznih predmetih.									
Francosčina . . . I. tečaj	—	—	—	—	—	—	—	5	5
Laščina I. »	—	—	—	—	—	—	8	9	17
Risanje {	I. »	12	11	3	2	—	—	—	28
	II. »	—	—	3	2	5	6	1	17
	III. »	—	—	—	—	2	1	6	16
Lepopisje {	I. »	21	23	1	—	—	—	—	45
	II. »	3	—	17	18	1	3	—	42
Telovadba {	I. »	12	20	13	8	—	—	—	53
	II. »	—	—	—	—	5	8	4	25
Petje {	I. »	6	12	4	7	2	2	—	33
	II. »	—	—	7	6	7	9	4	34
10. Ustanove.									
Število študentov	3	2	3	6	3	7	6	7	37
Skupni znesek ustanov gld.	227·75	80·30	222·30	388·—	244·67	830·38	441·94	650·35	3085·69

11. Podpore.

a) Ustanove (glej štev. 10!).

b) Podporna zaloga. S posebnim podpornim društvom ali stalnim podpornim zakladom se sicer zavod doslej še ne more ponašati. Da se je pa vendar vsaj kolikor toliko mogla olajšati beda, ki tare večino naših učencev, hvala za to gre raznim skupščinam in posameznikom, katerih splošno znana milosrčnost je podajala ravnateljstvu v ta namen potrebnih pripomočkov. Med temi dobrotniki se posebno odlikujeta visoki deželni zbor kranjski in preslavna hranilnica kranjska, ki sta velikodušno volila zavodu v podporne namene 300, oziroma 150 gld. Iz nabranih pripomočkov so se preskrbovali revni, pa pridni učenci z učnimi knjigami in obleko, vrh tega pa so (toda redkeje) zanje prejeli njih starši ali odgovorni nadzorovalci večje ali manjše prispevke v gotovini (za hrano, stanovanje, v boleznih, i. t. d.). Podpore je delilo ravnateljstvo, sporazumevši se vsakokrat z dotičnim razrednikom.

Podporna knjižnica, ustanovljena začetkom šolskega l. 1890/91, pomnožila se je v preteklem šolskem letu po nakupu in darilih za 129 učnih knjig in 28 atlantov, tako da šteje sedaj 559 knjig in 171 atlantov.

Računski pregled.

A. Dohodki.

Prenos iz šolskega l. 1891/92 v gotovini (po obračunu, podanem dne 31. XII. 1892 pod šte. 434 in potrjenem od dežel. šol. sveta z razp. z dne 3. II. 1893, šte. 43)	gld.	45·67
Darovali so: Visoki deželni zbor kranjski	>	300—
Preslavna hranilnica kranjska	>	150—
Omizna družba v Kranju na dan majniškega izleta	>	15·20
G. Otomar Bamberg, knjigotržec, posestnik i. t. d.	>	15—
G. Jos. Zupančič (po prof. Hubadu)	>	1—
O novem letu: a) gg. profesorji:		
M. Karlin	>	2—
S. Rutar	>	2—
Dr. L. Požar	>	1—
A. Tavčar	>	2—
Ravnatelj	>	3—
b) Učenci: ¹		
I. a. razreda	>	11·20
I. b. >	>	13·05
II. a. >	>	9·95
II. b. >	>	6·77
III. a. > 7 gld. in povodom ravnat. godu gld. 5·10, skupaj	>	12·10
III. b. razreda	>	3·54
IV. a. >	>	3·13
IV. b. >	>	8·40
Učenci III. b. razreda povodom razrednikovega godu 5 gld. in o neki drugi priliki 75 kr., skupaj	>	5·75
Odkodnina, plačana od učencev za pokvarjene knjige	>	3·50
Skupaj: gld.		614·26

¹ I. a. razreda: Močnik 1 gld., Černe 80 kr., Merhar 60 kr., Debeljak, Gruđen, Šerko Edvard, Šerko Milan po 50 kr., Aceto, Jenko Jos., Jež, Žvokelj po 40 kr., Bohinc, Gerbič, Kreč, Lavš, Pavlin po 30 kr., Dermastija, Hočevnar, Jaksetič, Jeglič, Jenko Fr., Keršič, Koželj, Kristan, Teran, Vilfan, Zimmermann po 20 kr., Arko, Bradaska, Gréar, Grapar, Jebačin, Juvan, Kuhar, Lovšin, Medved, Podbevšek, Rode, Rozman, Sojar, Zalokar, Žnidarišič po 10 kr. — I. b. razreda: Pajnič 2 gld., Bončar Jak., Bončar Rud., Merčun, Zupanc po 1 gld., Hladnik 80 kr., Dermelj, Intihar, Jenko Miljut., Kraigher, Kreutzer, Verhunc po 50 kr., Kašman, Rutar Ign. po 40 kr., Puppis, Špendal, Šušteršič po 30 kr., Kratky, Levec, Tušar, Zenkovich po 20 kr., Zajec Emil, Zajec Rih., Žust po 15 kr., Belec, Huth, Kmet po 10 kr. — II. a. razreda: Steržaj 1 gld. 20 kr., Jenko Jos., Jenko Ludv., Kette, Samec, Šavnik, Tribuč po 1 gld., Janša, Tomšič po 50 kr., Ribnikar 25 kr., Bajec, Cvetko, Černe, Schiffrer, Szillich po 20 kr., Peček 12 kr., Čelodin, Frank, Marn po 10 kr., Aljančič, Bernot po 4 kr. — II. b. razreda: Pollak 3 gld., Dolničar 65 kr., Gostiša 50 kr., Januš, Kmet, Lampret, Premrl, Stojec, Turk po 20 kr., Hutter, Piber po 15 kr., Čencič, Gruđen, Hoerman, Juvan, Kogovšek, Labernik, Rodič, Šlibar, Tavzes po 10 kr., Perovšek 8 kr., Zakrajšek 6 kr., Jovan, Petrič po 4 kr. — III. a. razreda: Pollak 6 gld., Povše 3 gld., Polec 1 gld., Pfeifer 80 kr., Šešark 50 kr., Avein, Saller po 30 kr., Trampuž 20 kr. — III. b. razreda: Kavčan 1 gld., Skul 50 kr., Klemenc, Omersa po 30 kr., Domicelj, Vodopivec, Zajec, Žorž po 20 kr., Švara 14 kr., Čuk, Kaman, Lukešič, Mayer, Prijatelj po 10 kr. — IV. a. razreda: Gregorin, Tomec po 40 kr., Kukla, Rus po 30 kr., Cepuder, Hutter, Klešnik, Rakovec, Schinkouz, Vagnja po 20 kr., Jerala 12 kr., Ferjančič 11 kr., Dolenc, Juvan po 10 kr., Demšar, Doberšek po 5 kr. — IV. b. razreda: Valentinčič 2 gld., Pollak, Šerko, Urbanc po 1 gld., Čok 60 kr., Golli, Lavrenčič, Zaplotnik, Zupančič, Žgur po 50 kr., Fistar 30 kr.

B. Stroški.

Za učne knjige in atlante	glđ. 218·20
Za obleko	» 331·12
Podpore v gotovini	» 48·60
	<hr/>
	Skupaj: glđ. 597·92
Ako se odbijejo od dohodkov v znesku	glđ. 614·26
stroški v znesku	» 597·92
	<hr/>
ostane prebitka	glđ. 16·34

Blagodušno so nadalje podpirali ubožne učence, podajajoč jim hrano vsak dan ali vsaj posamične dneve v tednu, samostani prečast. oo. frančiškanov, mm. uršulink in usmiljenih sester, prečastito Marijanišče, knezoškof. semenišče in Alojzijevišče, slavno ravnateljstvo «ljudske in dijaške obednice» in mnogi zasebniki. Med zadnjimi si je pridobil posebnih zaslug za zavod prečast. g. kanonik monsignor L. Jera n, čegar požrtvovalno človekoljubje je preskrbelo znatnemu številu učencev brezplačno hrano v omenjeni obednici. Vrh tega je dajalo knezoškof. Alojzijevišče (Collegium Aloysianum) vso potrežbo v 1. polletju 13, v 2. p. 16 učencem. Ti gojenci so obiskovali e. kr. nižjo gimnazijo kot javni učenci, le njenih bogoslužnih vaj se niso udeleževali.

Izpolnjujoč prijetno dolžnost, zahvaljuje poročevalec v imenu zavoda vse njegove p. n. dobrotnike kar najiskrejeje ter si usoja priporočati pomoči potrebne učence še nadaljni njih blagohotnosti.

12. Vsprejemnine in prispevki učencev za učila (glej štev. 8!).

Ti doneski za učila so se porazdelili med posamezne učne stroke po ministerskih naredbah z dne 14. junija 1878, štev. 9299, in z dne 17. aprila 1891, štev. 6323.

VII.

Važnejše odredbe c. kr. šolskih oblastev.

1.) Razpis vis. c. kr. naučnega ministerstva z dne 22. junija 1892, štev. 7036⁹¹ (naznanjen z razpisom preslavnega c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 14. julija 1892, štev. 1395), odreja, kako postopati pri nakazovanju stalnih letnih nagrad in nadomestnin, da se doseže enakomernost.

2.) Razpis vis. n. minist. z dne 6. julija 1892, štev. 11297 (nazn. z razp. presl. dež. šol. sveta z dne 30. julija 1892, štev. 1478), določuje učni načrt nemščini v I. in II. razredu državne gimnazije novomeške, državne nižje gimnazije ljubljanske in slovenskih paralel na drž. višji gimnaziji v Ljubljani.

3.) Razp. vis. n. min. z dne 4. septembra 1892, štev. 1816 (naznan. z razp. presl. dež. šol. sveta z dne 15. septembra 1892, štev. 2037), opozarja na poučilo, izdano od vis. ministerstva za notranje zadeve o koleri in naredbah zoper njo, ter zaukazuje, da se je natančno držati ondi razglašanih pravil.

4.) Razp. presl. dež. šol. sveta z dne 27. oktobra 1892, štev. 2672, naroča ravnateljstvu razglasiti nekaj izpremenjenih določb o znižani vozmini, dovoljeni učencem na progah državnih železnic v ta namen, da se jim olajša pot v šolo.

5.) Razp. Nj. vzvišenosti g. ministra za uk in bogočastje z dne 10. oktobra 1892, štev. 5476 (naznan. z dež. šol. sveta razpisom z dne 26. oktobra 1892, štev. 2691), povišuje, uvažujoč razmere botaničnega vrta ljubljanskega, njega dotacijo za 210 glđ.

ki se plačujejo, začeni s solčnim letom 1893., iz državnega zaklada; poleg tega ostane v veljavi določba, po kateri imata ljubljanski gimnaziji prispevati k omenjeni dotaciji vsoto letnih 210 gld.

6.) Razp. vis. n. ministerstva z dné 16. novembra 1892, šte. 24034 (nazn. z razp. presl. dež. šol. sveta z dné 2. decembra 1892, šte. 3045), potrjuje *Fr. Wicsthalerja* knjigo: «Latinske vadbe za I. gimn. razred» (II. natis. V Ljubljani. Tiskala in založila Ig. pl. Kleinmayr & Ferd. Bamberg 1892) kot porabno na gimnazijah, na katerih se uči latinščina s slovenskim jezikom.

7.) Razp. vis. n. ministerstva z dné 4. decembra 1892, šte. 9639—88 (nazn. z dež. šol. sveta razpisom z dné 13. decembra 1892, šte. 3193): Varuhom dijaških knjižnic se učna dolžnost ne more redno zlajševati; pač pa se utegnejo nekoliko razbremeniti, ako iz tega ne vrastejo državi posebni stroški. Učitelje, ki so delj časa zaslužno delovali kot knjižničarji, voljan je g. n. minister na utemeljen predlog ravnateljstva in šolske oblasti nagraditi za vsak slučaj posebej.

8.) Razp. vis. n. ministerstva z dné 6. decembra 1892, šte. 26572 (nazn. z dež. šol. sveta razpisom z dné 18. decembra 1892, šte. 3232): Da se pridobi več časa za šolske igre in druge telesne vaje, bodi na obeh gimnazijah ljubljanskih še tretji popoldan obveznega pouka prost. Kot dneve, ob katerih se naj v ta namen opušča popoldanski pouk, določuje minist. razpis z dné 11. februarja 1893, šte. 2114 (nazn. z presl. dež. šol. sveta razpisom z dné 18. februarja 1893, šte. 353): *torek, četrtek in sobota.*

9.) Razp. vis. n. ministerstva z dné 26. februarja 1893, šte. 28456 (nazn. z dež. šol. sveta razpisom z dne 8. marnja 1893, šte. 469): Počenši s šolskim letom 1893/94 sme le višja gimnazija vsprejemati gojence knezoškof. Alojzijevišča. Da bodo mogli učitelji veronauka na tukajšnji višji gimnaziji, ki so ob jednom odgojitelji v Alojzijevišču, popolnem nepristrano poslovati, ni jim izročati pouka v posvetnih predmetih, tudi ne, ako so zanj usposobljeni. Vsak učitelj veronauka na ljubljanskih gimnazijah, ki namerava poleg svoje gimnazijske službe prevzeti, oziroma postavši katehet, še nadalje opravljati posel ravnatelja ali prefekta v Alojzijevišču, mora odslej šolsko oblast prositi dotičnega dovoljenja. Omenjeni postranski posel katehetu nikakor ne umanjšuje dolžnosti, sodelovati pri bogoslužnih vajah gimnazije, na kateri službuje.

10.) Razp. vis. n. ministerstva z dné 17. marnja 1893, šte. 4818 (nazn. z dež. šol. sveta razpisom z dné 1. aprila 1893, šte. 692): Pri sedanji razdelitvi prirodznanske učne tvarine ni potrebno opravljati v prvih šestih tednih II. polletja ponavljalnih prekušenj iz zoologične in fizikalne tvarine, preučene v I. polletju I. in II., oziroma III. razreda.

VIII.

Kako se je pospeševal telesni razvoj šolske mladine.

(Zvršitev ministerske naredbe z dné 12. oktobra 1890, šte. 1853.)

Po zimi so se drsali učenci v obilnejšem številu nego lani na ledišču «Kernu», katerega lastnik, posestnik gosp. *Fr. Doberlet*, jim je na prošnjo ravnateljstva blage volje znižal (vsakokratno) drsalnino na 5 kr. Isto tako je ravnateljstvo izposlovalo pri tukajšnjem železninarju gosp. *Št. Nagy-u*, da so dobivali učenci drkalice za znižano ceno (1 gld. 50 kr.).

Po leti so mogli učenci o popoldanskih urah kopati se in plavati v mestnem kopaljšču proti zmerni ceni 5 kr. (za 1 kopel).

Šolske igre je kolikor prizadevno, toliko uspešno vodil tudi letos prof. *Josip Hubad*. Ob ugodnem vremenu se je priredil vsak četrtek kak izlet v bližnjo okolico; dvakrat na teden, ob torkih in sobotah, pa so se shajali učenci na travniku, ki ga je tukajšnjima gimnazijama v to svrho brezplačno odmenil slavni mestni zbor, blagohotno uvažujoč, kolikega pomena da so telesne vaje za telesni in ž njim sovred tudi za duševni razvoj učeče se mladine. Na tem igrišču se je kratkočasila mladež z igrami, katere si je sama volila, ali pa jih je določeval nadzirajoči učitelj; vsake pol ure so se igre premenile. Najbolj so ugajale nastopne: «Črni mož.» «Miš in mačka.» «V vodnjak gledati.» «Jedna, dve, tri, prvi par leti!» «Ugibanje po obrazu.» «Vsak da svoj glas.» «Trden most.» «Kuzki.» «Kralj Ladoga, daj mi žogo!» «Žoga leti!» «Lučanje žoge.» «Dober dan, gospod Ribič!» «Medved.» «Huš, huš!» «Koklja in jastreb.» «Lisica v brlogu.» «Vojska po jedni nogi.» «Klobuke trgati.» «Jelena ruvati.» «Žandarji in tatje.»

Hvalno bodi na tem mestu omenjena trudoljubnost nekaterih učencev, ki so kot reditelji in podnadzorniki vestno in spretno podpirali g. prof. Hubada ter s svojim taktičnim postopanjem pripomogli k povoljnemu uspehu. Med njimi so se odlikovali v prvi vrsti učenci: Kandare, Šolar (IV. b. r.), Mihelčič, Borštinar (III. a. r.), Domicelj (III. b. r.), Kobal (II. a. r.) in Pollak J. (II. b. r.); v drugi vrsti: Jenko (IV. a. r.), Pitschman, Vidmar Herm. (IV. b. r.), Polec (III. a. r.) in Šavnik (II. a. r.).

Potrebnih igrač je pribavilo ravnateljstvo iz vsote 50 gl., katero mu je na dotično prošnjo v ta namen poklonila preslavna hranilnica kranjska. Bodi radodarni dobrotnici šolske mladine na tem blagem činu i s tega mesta hvala dostojna!

Izletov in iger se je udeleževalo po 150—200 učencev.

Vsak šolski dan se je dovolilo učencem ob desetih 10 minut opočitka; ta čas so smeli (tudi po zimi ob jasnih, ne premrzlih dneh) izprehajati se po prostornem šolskem dvorišču, dočim so se zračile učilnice.

IX.

Kronika.

Šolsko leto 1892/93 se je pričelo s slovesno sv. mašo z «Veni sancte», ki jo je služil preč. knezoškof. konsist. svetovalec, častni kanonik in upokojeni prof. *Josip Marn*. Ponavljalne skušnje so se opravile v dobi od 16. do 18. septembra. Vsprejemnih skušenj za vstop v I. razred ni bilo. Vsprejelo se je namreč že mesca julija toliko prvošolcev, da je njih število zadostovalo za več ko dva oddelka; prošnji ravnateljstva pa, da bi se otvoril še tretji oddelek I. razreda, vis. c. kr. naučno ministerstvo ni ugodilo, sklicujoč se (v razpisu z dné 10. avgusta 1892, št. 17505) na več temu protivnih razlogov.

Z razpisom z dné 10. avgusta 1892, št. 14862, je imenovalo vis. c. kr. naučno ministerstvo namestnega učitelja *Viktorja Beška* začasnim glavnim učiteljem na goriški pripravnici za učiteljice. Zavod, kateremu je bilo njegovo ne manj obsežno kakor korenito znanje in zaslužna delavnost na književnem polju v diko, izgubil je z njim izbornega veččaka, učiteljstvo skromnega in vsigdar postrežnega tovariša, mladina vestnega, za svoj poklic vnetega in ji očetovski naklonjenega učitelja. Te odlične lastnosti zagotavljajo mu trajen, blag spomin pri učiteljih in učencih. — Na njegovo mesto je pozvalo ravnateljstvo izprašanega suplenta tržaške državne gimnazije *Vincencija Golloba*; to pozvanje je potrdil presl. deželni šolski svet z razpisom z dne 22. septembra 1892, št. 2186.

Z razpisom z dne 23. avgusta 1892, števil. 17472, je Nj. vzvišenost gospod naučni minister dovolil, da ostane še na zavodu in službi redni učitelj kočevske gimnazije *Al. Tavčar*, ki je bil z minist. razpisom z dne 16. septembra 1892, števil. 19677, pridodeljen državni nižji gimnaziji ljubljanski v službovanje.

Z razpisom z dne 7. oktobra 1892, števil. 2187, je preslavni dež. šolski svet kranjski stalno v službi potrdil rednega učitelja *dra. Louva Požarja* ter mu priznal profesorski naslov.

Dne 4. oktobra je prisostvoval učiteljski zbor, povabljen od slavn. ravnateljstva višje gimnazije, svečanosti, prirejeni v šolskem poslopju na čast upokojenemu profesorju višje gimnazije, preč. gosp. knezoškof. konsistorijalnemu svetovalcu in častnemu kanoniku *Josipu Marnu*, odlikanemu od Nj. veličanstva s Franc-Josipovega reda viteškim križem, ki mu ga je o tej priliki gosp. dež. šolski nadzornik *Jos. Šuman* pripel na prsi vpriči zbrane šolske mladine (viš. gimn.), učiteljskih zborov obeh gimnazij in nekaterih povabljenih gostov. Slavljenca, ki je kot propovednik in dobitnik pospeševal blaginjo in razvoj c. kr. nižje gimnazije, vrh tega pa bil svoje dni večini učiteljskega zbora in učenec IV. razreda blagohoten učenik, pozdravil je i poročevalec ter mu čestital v imenu zavoda, izražajoč željo, da bi mu bilo usojeno, radovati se cesarskega odlikanja in zasluženega pokoja še dolgo vrsto let v trdnem zdravju. Ta želja se žal ni izpolnila. Kajti že 27. prosinca je preminul prof. Marn po kratki bolezni; veličastnega pogreba njegovega (dne 29. prosinca) se je udeležil zavod korporativno, učitelji pa so poleg tega še položili na rajnikovo krsto venec z napisom: «Učiteljstvo nižje gimnazije ljubljenu učitelju in tovarišu.»

Z Najvišjim sklepom z dne 7. oktobra 1892 je račilo Nj. veličanstvo dovoliti, da stopi c. kr. deželni predsednik na Kranjskem, preblagorodni gospod *Andrej baron Winkler*, v stalni pokoj, katerega je bil prosil, ter mu je tem povodom milostno podelilo veliki križ Franc-Josipovega reda. Dne 16. oktobra so se v vladni hiši sešle deputacije učiteljskih zborov, službujočih na tukajšnjih srednjih šolah, c. kr. učiteljski pripravnici in obrtno strokovni šoli, pa načelnštvo c. kr. licejne knjižnice, da bi čestitale gosp. dež. predsedniku na novem odlikanju ter se z njim poslovile. Na ogovor voditelja deputacijam, c. kr. dež. šol. nadzornika gosp. *Jos. Šumana*, ki je zlasti poudarjal odstopajočega gosp. dež. predsednika vzorno pravicoljublje in trajne zasluge za šolstvo kranjsko, zahvalil se je preblagorodni gospod ter blagovolil laskavo priznati kranjskega učiteljstva vstrajno vestnost, čes, da mu je bila za njegovega skoró trinajstletnega uradnega delovanja vsigdar zanesljiva in trdna podpora. — Z upokojenim gosp. baronom Winklerjem je zapustil deželo dostojanstvenik neumorne delavnosti, redke priljudnosti in plemenitega srca, ki je bilo zgolj le sreči in blaginji vojvodine Kranjske. Imenoma šolstvu iskren prijatelj, učiteljem ugodljiv zaščitnik, učencem skrben dobitnik je odvažno pospeševal šolske težnje, kolikor je bilo na njem. Sprožil je zlasti ono uredbo dvojezičnega pouka, ki je sedaj uvedena na treh gimnazijah kranjskih ter že deset let tako lepo uspeva. Saj je pa tudi neprecenljiva dobrota slovenskim učencem, ker jih dovaja do zaželene omike s pomočjo jedino jim umljive materinščine, poleg katere se mogó do dobra naučiti i nemščine. Jednako blagovita je bila gospoda barona Winklerja delavnost v drugih strokah deželne uprave. Radi tega ostane njegovo ime z zlatimi črkami zapisano v kulturni povestnici kranjski, osobito pa slovenski, in še pozni rodovi bodo blagoslavljali njegov spomin. Čvrst na duši in telesu uživaj velezaslužni blagotvornik dolgo trajen pokoj, «prijeten, lep večer — po vročem dnevi!»

Z Najvišjim sklepom z dne 7. oktobra 1892 je račilo Nj. veličanstvo imenovati namestniškega svetovalca v Gradcu gospoda *Viktorja barona Heina* dvornim svetnikom ter mu poveriti vodstvo deželne vlade na Kranjskem. Nastopivšemu službo dne 26. oktobra so se poklonile deputacije tukajšnjih višjih šol in načelnštvo c. kr. licejne

knjižnice dne 30. oktobra ter mu izrazile udanost po svojem voditelju, c. kr. deželnem nadzorniku gosp. *Jos. Šumanu*. Z Najvišjim sklepom z dne 7. junija 1893 je imenovalo Nj. veličanstvo gosp. *barona Heina deželnim predsednikom na Kranjskem*.

Z razpisom z dne 13. novembra 1892, štev. 2276, je dalo visoko c. kr. naučno ministerstvo prof. *S. Rutarju* odpust za drugo polletje, podelivši mu potno ustanovo v znesku 1000 gl. s tem namenom, da si potujoč po Laškem in Grškem razširi obseg svojega strokovnega znanja. Ker ni bilo moči zanj dobiti primerne nadomestnika, razdelila se je večina njegovih ur med ostale učitelje, 4 ure pa je blage volje prevzel tukajšnje višje gimnazije nam. učitelj gosp. *dr. Fran Kropivnik*. To novo razdelitev učnih predmetov je potrdil presl. dež. šol. svet z razpisom z dne 20. prosinca 1893, štev. 66.

Rešujoč ravnateljstva glavno poročilo o šolskem letu 1891/92 je izjavil preslavni dež. šol. svet (v razpisu z dne 22. prosinca 1893, štev. 3357 ex 1892) svoje zadovoljstvo z učnimi uspehi kakor tudi z vestnim in prizadevnim delovanjem učiteljskega zbora in ravnateljstva ter posebej še hvalno priznal prof. *S. Rutarja* književno poslovanje na polju domače zgodovine in starinoslovja.

Prvo polletje se je končalo dne 11. februarija s tiho sv. mašo, po kateri se je pela cesarska pesen, drugo pa se je pričelo dne 15. februarija.

Dne 19. februarija se je udeležilo učiteljstvo slovesne sv. maše, ki jo je v stolnici služil prevzvišeni knez in škof ljubljanski, preč. gosp. *dr. J. Missia*, o petdesetletnici skofovanja Nj. svetosti, papeža *Leona XIII.* Učencem je gosp. katehet *T. Zupan* razložil pomen tega dneva v (nedeljski) propovedi, po kateri je bila sv. maša z blagoslovom.

Z razpisom z dne 15. marea 1893, štev. 2070, je vis. c. kr. naučno ministerstvo povišalo prof. *M. Karlina* v VIII. činovni red.

Dne 22. novembra, 7. decembra in v dobi od 18. do 25. aprila je nadzoroval c. kr. šolski nadzornik gosp. *Jos. Šuman* zavod ter prisostvoval pouku v skoro vseh predmetih. Natančno pregledavši náložne zvezke in prepričan se o rednem stanu in vestnem oskrbovanju učnih zbirk je sklical (dne 1. maja) učiteljstvo v konferencijo, pri kateri je izrazil v obče svoje zadovoljstvo z znanjem in vedenjem učencev, podal nekaj potrebnih navodil ter obljubil podpirati na odločilnem mestu nekatere želje posameznih učiteljev, oziroma vsega učiteljskega zbora.

Dne 17. maja je priredilo blizu 100 učencev pod vodstvom 4 učiteljev izlet (črez sv. Jošt) v Kranj, kjer so obhajali v čitalničnih prostorih pojoč in deklamujoč majniško veselico ter se radovali v gostilni gosp. *P. Mayerja*.

Dne 2., 3. in 6. junija je nadzoroval vse tri risarske točaje strokovni nadzornik gosp. prof. (državne realke solnograške) *Herman Lukas*, kateremu je poverilo visoko c. kr. naučno ministerstvo (z razpisom z dne 19. novembra 1892, štev. 2954) nadzorništvo risarskega pouka na srednjih šolah in učiteljskih pripravnicah gorenjeavstrijskih, solnograških, štajerskih, koroških, kranjskih, nemško-tirolskih in predarelskih za dobo 3 let (t. j. do konca šol. leta 1894/95).

Bogosluzne vaje: God Njiju veličanstev, cesarja Franca Josipa I. in cesarice Elizabete (4. X., ozir. 19. XI.), je obhajal zavod s sv. mašo, po kateri se je pela cesarska pesen. Učiteljstvo se je poleg tega udeležilo tudi še slovesne sv. maše na rojstni dan Nj. veličanstva, cesarja Franca Josipa I. (18. VIII.) in zadušnic za ude presvetle ces. rodovine (2. V. in 28. VI.). Tekom leta je šla šolska mladina trikrat k izpovedi in sv. obhajilu. O binkoštih je prejelo več od gosp. kateheta pripravljenih učencev svetstvo sv. birme, dne 25. junija pa prvič sv. obhajilo. V toplejših mescih so se udeleževali učenci (skupno z višjo gimnazijo) dvakrat na teden: v I. polletju ob torkih in petkih, v II. ob sredah in petkih, sv. maše, ki se je služila v stolnici ob pol osmih, ob

nedeljah in praznikih pa je bila za nje in nižje razrede višje gimn. skupna služba božja v nunski cerkvi ob osmih. Propovedovalo se je premenjema nemški in slovenski. Učenci obeh zavodov so bili v cerkvi ločeni ter nadzirani od primernege števila učiteljev. Petje sta vodila v stolnici: osmošolec *Jurij Kozina* moški zbor, deškega četrtošolec (niž. gimn.) *Fr. Doberšek*, ki je bil pevovodja i v nunski cerkvi; za njegove bolehnosti v drugi polovici II. polletja ga je nadomeščal petošolec *Ivan Stabelj*. Orglala sta sedmošolec *K. Vodušek* in *O. Knapitsch*. Slovesnega cerkvenega obhoda na dan sv. Rečnjega telesa letos zarad deževnega vremena ni bilo, pač pa so se zastopniki učiteljskega zbora udeležili cerkvenega obhoda na veliko soboto.

Zdravstveno stanje učencev ni bilo nič kaj ugodno, čemur se ne bode čudil, kdor pozna nizke, vlažne in zaduhle sobe, pa nezdravo pitno vodo šolskega poslopja. Vrh tega so pouk zelo motile razne nalezljive bolezni, razpasujoče se po mestu zlasti o jesenskem in zimskem času; učencev samih se sicer niso toliko lotile, pač pa jih je moralo pogostokrat kar po več iz posameznih razredov doma ostati, ker so stanovali v okuženih hišah. Umrli so tekom leta 3 nadepolni mladeniči: *Fr. Berce* (I. a. razr.) dne 1. maja pri sv. Lambertu za škrlatico, *J. Slana* (I. b. razr.) dne 22. oktobra v Ljubljani za davico in *Fr. Luznar* (III. b. razr.) dne 16. prosinca na svojem domu (v Dolenji Vasi) za sušico. Razen teh je dne 17. prosinca preminul tukaj pri svojih starših tudi še *V. Kulhanek*, ki je bil lani učenec II. b. razreda, pa je moral zaradi bolehnosti zapustiti šolo. Učitelji in sošolci njegovi so ga spremili do groba, zadnji mu vrh tega zapeli dve žalostinki v slovo. Umrših se je zavod blagoverno spomnil pri skupni službi božji. R. I. P.!

Oboleli so za delj časa tudi profesorji: *T. Zupan* (večkrat), *J. Hubad* (ki se je vsled ptuje nepredvidnosti ponesrečil pri nekem kemičnem poskusu) in *dr. L. Požar*. Bolne učitelje so tovariši rade volje nadomeščali.

Ustmene premestne skušnje so se vršile v dobi od 1. do 8. julija. Razredbena konferencija je bila dne 8., završna pa 14. julija. Šolsko leto se je končalo dne 15. julija s sv. zahvalno mašo, po kateri se je pela cesarska pesen. Istega dne so se pričele (ob pol devetih) vsprejemne skušnje za vstop v I. razred, za kateri se je bilo zglasiti dne 9. julija.

X.

Naznanilo o začetku šolskega leta 1893/94.

Šolsko leto 1893/94 se prične dne 18. septembra 1893 s slovesno sveto mašo z «Veni sancte», ki se bo služila ob desetih v stolnici. Na novo vstopajočim učencem se je zglasiti, spremljanim od staršev ali njih namestnikov, dne 15. septembra pri gimnazijskem ravnateljstvu z rojstnim listom, šolskim spričevalom zadnjega leta (štipendistom in šolnine oproščenim tudi z dotičnimi dekreti) ter plačati 2 glđ. 10 kr. vsprejemnine in 1 glđ. prispevka za učila.

Učenci, ki se dajo vpisati v prvi razred, morajo tekom solnčnega leta 1893. dovršiti 10. leto ter prebiti vsprejemno skušnjo z dobrim uspehom. Oni, ki so doslej obiskavali kako javno ljudsko šolo, naj se izkažejo (v smislu razpisa e. kr. naučnega ministerstva z dne 7. aprila 1878, šte. 5416) z dotičnim šolskim (obiskovalnim) spričevalom, obsezajočim rede iz krščanskega nauka, učnega (= slovenskega in nemškega) jezika in računstva. Vsprejemne skušnje se pričnô dne 16. septembra, in sicer pismene zjutraj ob osmih, ustmene popoldne ob treh. Pri teh skušnjah se zahteva po določilih vis. minist. razpisa z dne 14. marcija 1870, šte. 2370, in z dne 27. maja 1884, šte. 8019): «Iz krščanskega nauka toliko

znanja, kolikor se ga more pridobiti v prvih štirih letnih tečajih ljudske šole; v učenem jeziku (slovenskem in nemškem) spretnost v čitanju in pisanju, znanje početnih naukov iz oblikoslovja, spretnost v analizovanju prosto razširjenih stavkov, poznavanje pravopisnih pravil; v računstvu izvežbanost v štirih osnovnih računskih vrstah s celimi števili.»

Izpraševancem, ki bi vsprejemne skušnje ne prebili s povoljnim uspehom, vrne se vsa plačana pristojbina. Vsprejemno skušnjo ponoviti na istem učilišču ali kaki drugi srednji šoli ni dovoljeno.

Po 15. septembru se na novo vstopajoči učenci ne bodo več vsprejemali.

Učencem, ki so že doslej obiskavali ta zavod, javiti se je **dne 17. septembra** pri ravnateljstvu s šolskim spričevalom zadnjega polletja ter plačati 1 gld. prispevka za učila.

Učenci, ki nameravajo prestopiti z drugih učilišč na c. kr. drž. nižjo gimnazijo ljubljansko, naj si priskrbe na spričevalu zadnjega polletja pripomnjo o pravilno nanzanjenem odhodu; isto je storiti tudi onim tukajšnjim učencem prvih treh razredov, ki hočejo prihodnje leto svoje nauke kje drugje nadaljevati, pa tudi onim četrtošolcem, kateri ne vstopijo v **peti razred višje gimnazije ljubljanske**.

Zapiski učnih knjig se bodo dobivali pri tukajšnjih knjigotržcih.

Ponavljalne in dodatne skušnje se bodo vršile dne 16. in 17. septembra, isto tako vsprejemne skušnje za vse druge razrede (izimši I.).

Polletna šolnina znaša 20 gld. Učenci **I. razreda** jo morajo plačati za I. polletje v prvih treh mesecih šolskega leta; vendar smejo (v smislu razpisa vis. naučnega ministerstva z dne 6. maja 1890), ako so revni, prositi plačilnega odloga, oziroma oproščenja šolnine ter oddati dotične prošnje ravnateljstvu v prvih osmih dneh šol. leta. Njih prošnji se more ugoditi, ako jim učiteljski zbor po prvih dveh mesecih prizna v vsakem šolskem predmetu najmanj znamko «povoljno» («befriedigend»), v vedenju znamko «hvalno» («lobenswert») ali «povoljno», v pridnosti pa «vstrajno» («ausdauernd») ali «povoljno», koncem I. polletja pa I. razred v napredku, v vedenju in pridnosti pa najmanj znamko «povoljno». V vseh drugih slučajih morajo neoproščeni učenci plačati polletno šolnino v prvih šestih tednih vsakega polletja, ako jih ni med tem presl. dež. šolski svet oprostil plačevanja šolnine na njih upravičeno prošnjo. Upravičena pa je prošnja (po razp. vis. naučnega ministerstva z dne 12. junija 1886, št. 9681) le, ako so prosilci zares revni in ako so dobili v spričevalu zadnjega polletja najmanj prvi red v napredku, v vedenju in pridnosti pa vsaj znamko «povoljno». Prošnjam za oproščenje šolnine, naslovljenim na «preslavni c. kr. deželni šolski svet kranjski», naj pridenó revni prvošolci (ki niso repetenti) revnostno spričevalo, obsezajoče natančne in vestne podatke o stanu in imetku staršev ter ne nad jedno leto staro; neoproščeni revni učenci drugih razredov pa morajo priložiti svojim prošnjam tudi še spričevalo zadnjega polletja.

Ravnateljstvo.

Imenik učencev*

koncem šolskega leta 1892/93.

I. a. razred.

- Aceto Alojzij, Gornja Šiška.
Arko Alojzij, Hrenovice.
Bar Fran, Ljubljana.
Bernard Friderik, Škofja Loka.
Bernard Karol, Škofja Loka.
Bohinc Ivan, Mišače pri Dobravi. *R.*
Bradaska Peter, Kranj.
Cankar Karol, Vrhnika. *R.*
Černe Fran, Ljubljana.
Debeljak Pavel, Visoko.
Dermastia Karol, Vodmat.
Drmota Fran, Sestranska Vas pri Trati.
Gerbič Hugon, Ulm na Virtemberskem.
Gerčar Ivan, Rova.
Grapar Anton, Ljubljana.
Gruđen Fran, Godovič.
Hočevar Josip, Kamnik.
Jaksetič Josip, Podgrad v Istri.
Jebačin Fran, Ljubljana.
Jeglič Janez, Podbrezje.
Jekovec Ciril, Ljubno.
Jenko Fran, Logatec.
Jenko Josip, Gornji Bernik.
Jež Ivan, Strmca pri Studenem.
Kavčič Ivan, Dragatuš.
Keršič Peter, Podbrezje.
Kocjan Anton, Ljubljana.
Koželj Josip, Kamnik.
Kreč Ivan, Dol.
Kristan Anton, Vič.
- Kuhar Fran, Devica Marija v Polju.
Lavš Alojzij, Št. Jurij na Štajerskem.
Lovšin Ivan, Hrovača pri Ribnici.
Lužar Fran, Krško.
Medved Anton, Mengeš.
Merhar Adolf, Dolenja Vas. *R.*
Močnik Milan, Kamnik.
Nabernik Josip, Dovjé.
Pavlin Ivan, Duple.
Perko Ivan, Srednja Vas pri Poljanah.
Perne Alojzij, Kranj.
Pestotnik Pavel, Kostanj pri Spod. Tuhinju.
Podbevšek Jernej, Vranja Peč.
Poklukar Anton, Dobrova.
Poljanec Fran, Dolenja Dobrava pri Trati.
Radej Henrik, Dolško pri Reichenburgu na Štajerskem.
Režek Ivan, Kranj.
Rode Matija, Domžale.
Rozman Andrej, Lahovče pri Cerkljah.
Sojar Anton, Spodnja Šiška.
Šerko Edvard, Cerknica.
Šerko Milan, Cerknica.
Teran Fran, Podbrezje.
Vilfan Fran, Žabnica.
Zalokar Feliks, Velike Lašče. *R.*
Zehrer Henrik, Celje na Štajerskem.
Zimmermann Adolf, Črnomelj.
Žnidaršič Anton, Dobropolje.
Žvokelj Fran, Vrhpolje pri Vipavi.

I. b. razred.

- Ažman Leonard, Kropa.
Belec Mihael, Št. Vid nad Ljubljano.
Bogataj Fran, Gorenja Vas pri Trati.
Bončar Jakob, Ljubljana.
Bončar Rudolf, Ljubljana. *R.*
Borštner Ivan, Vranja Peč.
Buh Josip, Ljubljana.
Česnovar Fran, Ljubljana.
Dermelj Ludovik, Cerknica.
Eržen Zdravko, Gorenje Bitno.
Güderer Josip, Rtenek.
Hladnik Fran, Brod pri Logatecu.
Hočevar Milan, Pazen na Primorskem.
- Huth Rafael, Št. Ožbalt ob Dravi na Štajerskem.
Intihar Anton, Javorje.
Jeklin Josip, Ponikve pri Tolminu.
Jenko Miljutin, Ljubljana.
Jurjevčič Fran, Idrija. *R.*
Kašman Anton, Škofja Loka.
Kenda Ivan, Idrija.
Kmet Vinko, Sv. Lovrenc pri Trebnjem.
Kosmač Rudolf, Njegastern.
Kraigher Anton, Postojina.
Kralj Anton, Zagorica. *R.*
Kratky Josip, Podgora pri Št. Vidu nad Ljubljano.

* Debelo tiskani so *odličniki*.

Krentzer Josip, Ljubljana.
 Krivic Edmund, Kresniške Poljane.
 Lahajnar Ivan, Velike Lašče.
 Lavtižar Josip, Kranjska Gora.
 Leben Josip, Žlebi pri Preski.
 Levec Stanko, Ljubljana.
 Maselj Andrej, Spodnje Loke.
 Merčun Ivan, Podrečje pri Dobu. *R.*
 Mesesnov Alojzij, Vič.
 Mežé Josip, Črna Vas.
 Mosetizh Josip, Trst.
 Pajnič Josip, Trst.
 Peternelj Fran, Cerkno.
 Pirnat Ivan, Velike Poljane pri Ribnici.
 Podboj Fran, Ribnica.
 Pogačar Ivan, Selo pri Breznici.
 Pogačnik Lovro, Kamna Gorica.
 Poljanec Fran, Ljubljana.
 Prezel Fran, Idrija.
 Puppis Emil, Cerkovska Vas pri Logatecu.
 Riglar Ivan, Velike Poljane pri Ribnici.
 Rutar Ignacij, Mlino.

Rutar Ivan, Mlino.
 Schuber Ivan, Ljubljana. *R.*
 Snoj Ivan, Nadgorica pri Crnučah.
 Sušnik Anton, Zduše pri Kamniku.
 Svetlin Ivan, Brezje pri Dobu.
 Škrabec Ivan, Hrovača pri Ribnici.
 Šturm Fran, Ljubljana.
 Šušteršič Janko, Kamna Gorica.
 Tepina Lovro, Stražišče.
 Tominc Anton, Kamnik.
 Tušar Vaclav, Cerkno.
 Verhunc Slavomir, Ljubljana.
 Vodušek Žiga, Ljubljana.
 Zajec Emil, Ljubljana.
 Zajec Rihard, Ljubljana. *R.*
 Zenkovich Albert, Radovljica.
 Zupanec Fran, Krško.
 Železnikar Milan, Slovenska Bistrica na Štajerskem.
 Znidaršič Ivan, Bruhanja Vas.
 Žust Ignacij, Jazbine pri Poljanah.

II. a. razred.

Adamič Anton, Ljubljana.
 Adamič Fran, Kamnik.
 Aljančič Janez, Krize pri Trziču.
 Bajec Ljudevit, Hruševje.
 Bernot Josip, Kovor.
 Bezeljak Dragotin, Idrija.
 Cvetko Rudolf, Senožeče.
 Čeledin Simon, Kostrelnica pri Litiji.
 Černe Leopold, Fužine.
 Dodič Josip, Sarsko pri Studencu.
 Drolc Martin, Krašnja.
 Frank Ivan, Prem.
 Gornik Fran, Sodražica.
 Hribar Ivan, Mengeš.
 Jaklič Josip, Podkraj pri Velikih Laščah.
 Janša Josip, Ljubljana.
 Jeločnik Viktor, Ljubljana.
 Jenko Josip, Zgornji Bernik.
 Jenko Ljudevit, Ljubljana.
 Kette Oton, Traun na Gorenjem Avstrijskem.
 Kobal Rudolf, Ljubljana.
 Krek Stanislav, Ljubljana.
 Kržišnik Janez, Ljubljana. *R.*

Kunstelj Zdravko, Železniki.
 Legat Stanko, Zagorje pri Št Petru.
 Lehrman Dragotin, Beljak na Koroškem.
 Mar Leopold, Draga.
 Matjan Fran, Šmartino pri Kamniku.
 Milavec Anton, Leskovec.
 Peček Bostijan, Zakraj na Blokah.
 Pirc Josip, Velesovo.
 Polak Janez, Višnja Gora.
 Ribnikar Adolf, Dolenji Logatec.
 Rupnik Janez, Ljubljana.
 Samec Maksimilijan, Kamnik.
 Schifferer Zdravko, Stražišče pri Kranju.
 Schmeidek Janez, Ljubljana.
 Steržaj Fran, Rakek.
 Strajhar Ivan, Šmartino pri Kamniku.
 Szillich Dragotin, Sežana na Primorskem.
 Šavnik Janko, Kranj.
 Tomšič Rudolf, Ljubljana.
 Tribuč Josip, Glinice pri Ljubljani.
 Vadnal Alojzij, Borovnica.
 Valjavec Josip, Leše pri Trziču.
 Zore Ivan, Švica pri Ljubljani.

II. b. razred.

Ahačič-Matevž, Trzič.
 Bernot Anton, Ljubljana.
 Čuha Fran, Hrušica.
 Čenčič Josip, Kamnik.
 Dunda Josip, Ljubljana.
 Farčnik Josip, Ljubljana.
 Gostiša Mihael, Gornji Logatec.
 Gruden Josip, Sodražica.
 Hoerman Valentin, Ljubljana.
 Hromc Martin, Sv. Jakob ob Savi.

Hutter Josip, Litija.
 Januš Alojzij, Vir pri Domžalah.
 Jeranzhizh Alojzij, Ljubljana.
 Jovan Ivan, Št. Vid nad Ljubljano.
 Juvan Anton, Domžale.
 Kalan Fran, Jama.
 Kmet Janko, Trzič.
 Kodolja Fran, Vipava.
 Kogowseck (Kogovšek) Andrej, Lehmwasser na Pruskem.

Kovač Janez, Idrija.
 Krek Ciril, Ljubljana.
 Kuralt Josip, Domžale.
 Labernik Ignacij, Poljane. *R.*
 Lampret Fran, Muļjava.
 Lavrenčič Matija, Vrhpolje pri Vipavi.
 Mazgon Alojzij, Ljubljana.
 Mulaček Kazimir, Ljubljana. *R.*
 Perovšek Ivan, Sv. Gregor.
 Petrič Fran, Dobropolje.
 Petrovič Ivan, Mrzli Log pri Črnem Vrhu.
 Pollak Janko, Ljubljana.
 Premerl Stanislav, Št. Vid nad Vipavo.

Rodič Janko, Št. Jurij pod Kumom.
 Stojec Josip, Vrhnika.
 Stranetzky Kajetan, Idrija.
 Šega Rudolf, Ljubljana.
 Seme Anton, Višnja Gora.
 Šlibar Jernej, Mišiče, *R.*
 Tavzes Fran, Idrija.
 Turk Janko, Kamnik.
 Winkler Ludovik, Idrija.
 Zaje Pavel, Žimarec.
 Zakrajšek Ignacij, Preser.
 Zgaga Andrej, Kropa.
 Zoré Fran, Šmartino.

III. a. razred.

Adamič Ivan, Ribnica.
 Avčič Fran, Trnje.
 Bavdek Ivan, Želimlje.
 Borštnar Fran, Spodnja Šiška. *R.*
 Brelih Jakob, Tunjice.
 Dermastia Josip, Vodmat.
 Dežman Ivan, Lancovo.
 Gregorka Miroslav, Ljubljana.
 Gross Karol, Zagorje.
 Keršmanc Andrej, Bevke.
 Klemenc Ivan, Rakitnik.
 Kmet Mihael, Sv. Lovrenc ob Temenici.
 Kozina Ivan, Breg.
 Majcen Blaž, Brnica na Štajerskem.
 Mertel Ivan, Dvorje pri Cerkljah.
 Mihelič Makso, Spodnja Šiška.
 Novak Ivan, Planina pri Vipavi.

Novljan Fran, Žaljna.
 Pečnik Fran, Ljubljana.
 Perne Hinko, Podvelb.
 Pfeifer Ferko, Ljubljana.
 Planinšek Fran, Stari trg pri Višnji Gori.
 Polec Janko, Kamnik.
 Pollak Karol, Ljubljana.
 Povše Evgen, Gorica na Primorskem.
 Puc Dominik, Ljubljana.
 Remič Ivan, Št. Jurij pri Šmariji.
 Saller Fran, Ljubljana.
 Šešark Albin, Ljubljana.
 Šivic Anton, Ljubljana.
 Švigelj Matija, Borovnica.
 Trampuž Ivan, Kostanjevica na Primorskem.
 Vodeb Milan, Ljubljana.
 Voljč Jakob, Vrhnika.

III. b. razred.

Avser Fran, Bohinjska Bela.
 Ažbè Fran, Javorje pri Poljanah.
 Beseg Dragotin, Idrija.
 Čertanc Vekoslav, Ljubljana.
 Čuk Dragotin, Črni Vrh pri Idriji.
 Domicelj Vekoslav, Zagorje pri St. Petru.
 Erbežnik Tomo, Podsmereka pri Dobrovi.
 Golar Cvetko, Gosteče pri Sori.
 Hočevar Oroslav, Ljubljana.
 Kaman Josip, Ljubljana.
 Kavčan Fran, Ljubljana.
 Kimovec Fran, Glinje pri Cerkljah.
 Klemenc Julij, Ljubljana.
 Kozina Pavel, Ljubljana. *R.*
 Kreč Anton, Trzin pri Mengšu.
 Kržè Franjo, Vinice pri Sodražici.
 Lisac Konrad, Ljubljana.
 Lukešič Hrabroslav, Ljubljana.
 Mayer Josip, Ljubljana.

Miklavčič Mihael, Trata pri Poljanah.
 Murn Josip, Ljubljana.
 Omersa Niko, Kranj.
 Pire Jurij, Mekinje pri Kamniku.
 Pliberšek Vekoslav, Lipsenj pri Grahovem.
 Podboj Fran, Planina.
 Pož Dragotin, Postojna.
 Prijatelj Ivan, Dobropolje.
 Romold Ivan, Vodice na Primorskem.
 Skul Fran, Ljubljana.
 Stadler Ivan, Trnovo.
 Šter Franjo, Gorenji Brnik pri Cerkljah.
 Švara Franjo, Gorjansko na Primorskem.
 Tomel Anton, Pristava pri Mengšu.
 Vodopivec Josip, Postojna. *R.*
 Volk Matija, Češnjica pri Ovsišču.
 Zajec Albin, Ljubljana.
 Zaplotnik Avguštin, Št. Gothart.
 Zorž Josip, Mernik pri Korminu na Primorskem.

IV. a. razred.

Bajželj Fran, Stražišče pri Kranju.
 Cepuder Rudolf, Razdrto pri Šmariji.
 Demšar Gregor, Kovski Vrh pri Poljanah.

Doberšek Fran, Makolje na Štajerskem.
 Dolenc Engelbert, Postojna.
 Ferjančič Herman, Goče pri Vipavi.

Gregorin Vekoslav, Litija.
 Hutter Janez, Litija.
 Ile Janez, Goriča Vas pri Ribnici.
 Jane Ignacij, Tržič.
 Jenko Jakob, Tupaliče.
 Jerala Fran, Podreče.
 Juvan Janez, Srednje Gameljne.
 Kalan Jakob, Mišče pri Dobravi.
 Karlinger Viktor, Vodmat.
 Klešnik Henrik, Ljubljana.
 Kogovšek Mihael, Dravlje pri Št. Vidu.
 Kukla Janez, Ljubljana.
 Lombar Anton, Babni Vrt pri Trsteniku.
 Merkun Anton, Studenec pri Igu.

Pehare Jožef, Tržič.
 Peklenc Ivan, Ljubljana.
 Rakovec Fran, Naklo.
 Rus Jožef, Matenja Vas.
 Schiffrer Lovro, Selo pri Ljubljani.
 Schinkonz Josip, Krško.
 Skuk Josip, Cerknica.
 Sparovec Fran, Zadruga pri Dupljah.
 Sušnik Janez, Praše pri Mavčičah.
 Tomec Rajko, Ljubljana.
 Vagaja Ivan, Ljubljana.
 Zajc Janez, Bela pri Spitaliču.
 Zamjen Bogumil, Mengeš.

IV. b. razred.

Bolter Fran, Postojina.
 Bonač Janez, Ljubljana.
 Borštnik Viktor, Dolje pri Borovnici.
 Božič Maks, Žiri pri Idriji.
 Ček Anton, Lonjer pri Trstu.
 Fistar Fran, Ovsišče pri Podnartu.
 Franke Viljem, Ljubljana.
 Gabršek Fran, Holmec pri Kamniku.
 Gelli Fran, Radovljica.
 Goričnik Fran, Bohinjska Bistrica.
 Gorup Vladimir, Reka. *R.*
 Jakhel Rudolf, Rudolfovo.
 Kandare Fran, Postojina.
 Lah Lovro, Nasoviče pri Komendi.
 Lahajnar Alojzij, Velike Lašče. *R.*
 Lavrenčič Ivan, Sodražica.
 Magajna Andrej, Dolenja Vreme pri Divači.
 Megušar Fran, Kamna Gorica pri Podnartu.

Mencej Josip, Studenec pri Igu.
 Miklavčič Janez, Škofja Loka.
 Pičman Hubert, Trnovo pri Ilirski Bistrici.
 Pollak Edvard, Kamnik.
 Rant Fran, Čšnjica pri Selcih.
 Razboršek Jakob, Doberlevo pri Zagorju.
 Smolej Rihard, Ljubljana.
 Šerko Alfred, Cerknica.
 Škapin Dragotin, Vrabče pri Vipavi.
 Solar Jurij, Rudno pri Selcih.
 Urbanc Fran, Kranj.
 Valentinčič Milau, Ljubljana.
 Vidmar Fran, Spodnja Idrija.
 Vidmar Arminij, Lokva na Goriskem.
 Zaplotnik Ignacij, Letenice pri Goričah.
 Zupančič Josip, Dolsko pri Moravčah.
 Žgur Avgust, Goče pri Vipavi.

